

Laura Rantalainen

**PAPERINEN VASTAAN ELEKTRONINEN - TUTKI-
MUS E-KIRJOJEN OMAKSUMISEEN VAIKUTTAVIS-
TA TEKIJÖISTÄ**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
INFORMAATIOTEKNOLOGIAN TIEDEKUNTA
2017

TIIVISTELMÄ

Rantalainen, Laura

Paperinen vastaan elektroninen – Tutkimus e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavista tekijöistä

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2017, 78 s.

Tietojärjestelmätiede, Pro Gradu -tutkielma

Ohjaaja(t): Salo, Markus

Nykypäivänä olemme koko ajan jollakin tapaa digitaalisen maailman ympäröimänä. Näin ollen myös tapamme viettää vapaa-aikaa on muuttunut radikaalisti. Lukeminen on kuitenkin vapaa-ajan viettotapa, joka on pysynyt vuosisatojen saatossa lähes muuttumattomana. Siitä huolimatta, että kulutamme musiikkia ja elokuvia nykyään lähes yksinomaan suoratoistopalvelujen kautta, niin elektroniset kauno- ja tietokirjat eivät ole saaneet kunnollista jalansijaa Suomen markkinoilta. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin selvittää syitä sille, miksi e-kirjojen omaksuminen on ollut niin jähmeää. Vastapainona tälle ollaan kuitenkin myös kiinnostuneita niistä tekijöistä, jotka näyttäisivät edistävän e-kirjojen omaksumista ja käyttöä. Tämä tutkimus pohjautuu aiempaan kirjallisuuteen ja siitä kehiteltyyn teoreettiseen viitekehykseen sekä laadullisin menetelmin toteutettuun empiiriseen osioon. Empiirisen osion haastattelut toteutettiin temahaastatteluina. Tutkimuksen tulosten avulla on mahdollista ymmärtää paremmin eri syitä sen taustalla, miksi jotkut pitävät e-kirjoista, kun taas toiset eivät millään haluaisi niitä käyttää. Tulokset antavat viitteitä siitä, että henkilökohtaisten ominaisuuksien ja järkipäisyyden lisäksi e-kirjojen omaksumiseen ja erityisesti hylkäämiseen vaikuttavat vahvasti tunneperäiset tekijät. Ensinnäkin elektronisten kirjojen myötä lukemisharrastuksesta katoaa sosiaalisia rituaaleja, kun ei ole enää tarvetta lähteä kirjakauppaan tai kirjastoon uutta kirjaa hakemaan. Myös kirjojen lainaaminen lähipiirin kanssa hankaloituu. Toiseksi e-kirjoja ei voi omistaa yhtä konkreettisesti kuin fyysisiä kirjoja, jolloin niitä ei esimerkiksi saa kirjahyllyyn näytille. Näin ollen oman identiteetin ilmaisu kirjojen avulla vaikeutuu. Kolmanneksi vanhaa tottumusta on vaikea lähteä muuttamaan etenkin siinä tapauksessa, jos tekemisen kohteeseen liittyy voimakkaita tunteita, muistoja ja miellelyhtymiä. Neljänneksi aisteilla on hyvin suuri merkitys kokonaisvaltaisissa kokemuksissa kuten myös lukemisessa. E-kirja on käsissä kolho, tuoksuton ja visuaalisesti vaatimaton. Viidenneksi, ja viimeiseksi, e-kirjoihin on haastavampi uppoutua ja päästä näin hetkeksi pakoon ympäröivää maailmaa. Sen sijaan e-kirjoihin mieltuneiden kohdalla vaakakupissa näyttäisi painavan järkipäisyyden syyt kuten helppous, käytettävyys, hinta, laatu, luotettavuus ja kokeiltavuus.

Asiasanat: e-kirja, lukulaite, omaksuminen, hylkääminen, henkilökohtaiset ominaisuudet, utilitaristiset tekijät, hedonistiset tekijät

ABSTRACT

Rantalainen, Laura

Paper versus electronic – Research of issues relating to e-book adoption

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2017, 78 p.

Information System Science, Master's Thesis

Supervisor(s): Salo, Markus

Nowadays we are surrounded by the digital world all the time and everywhere. This also impacts to the ways how to spend free time. Still the way how we read is almost the same than it was hundreds of years ago. Even though music and movies are basically consumed only through digital streaming services, electronic fiction and nonfiction books have not gained a proper market share in Finland. Therefore, this study's aim is to find out reasons why adoption of the e-books has been so challenging. Besides this it is interesting to know also the main reasons why people are adopting and using e-books. This study is based on the previous studies about e-book adoption, the model of e-book adoption founded on the theoretical framework and empirical part which utilizes qualitative methods. Empirical part is based on the theme interviews. Owing to the findings it is easier to understand various reasons behind that, why someone likes e-books and the other one does not. The results are giving proofs, that not only personal attributes and utilitarian values, but also hedonistic values are important what comes to the adoption and especially rejection of the e-books. First, along with e-books social rituals are fading away when there is no need to go to the book store or library. Also, it is challenging to share books with friends when books are in an electronic format. Second, it is not possible to own e-books in the same way as it is possible to own physical books. It is impossible for example to put e-books in the bookshelf from where other people can see those. That is one reason why it is harder to express own identity through e-books. Third changing old habits is not an easy task. Especially if there are strong feelings and memories towards the old habit. Fourth, senses are having big roles what it comes to the immersive consumption as reading. E-book can be seen as a rough, senseless and cold copy of the physical book. Fifth and last, it seems that everybody cannot achieve immersion with e-books and get away from the ordinary life. On the other hand, it seems to be that the ones who are into e-books appreciate utilitarian values such as easiness, usability, price, quality, reliability and trialability.

Keywords: e-book, e-book reader, adoption, rejection, personal attributes, utilitarian values, hedonistic values

KUVIOT

KUVIO 1 E-kirjojen omaksuminen	22
KUVIO 2 E-kirjojen omaksumiseen vaikuttavat tekijät	63

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Yhteenveto e-kirjojen omaksumiseen liittyvistä lähteistä	18
TAULUKKO 2 Taulukko tutkimukseen haastatelluista henkilöistä.....	35
TAULUKKO 3 Taulukko e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavista tekijöistä tutki- mushaastattelujen perusteella	36
TAULUKKO 4 Taulukko e-kirjojen omaksumiseen liittyvien tekijöiden merki- tyksestä.....	64

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
KUVIOT	4
TAULUKOT	4
SISÄLLYS.....	5
1 JOHDANTO.....	7
2 E-KIRJAT	10
2.1 Mitä ovat e-kirjat?	10
2.2 E-kirjat myyjien näkökulmasta	11
2.3 E-kirjojen käyttö ja markkinat.....	12
2.4 Lukulaitteet.....	12
3 E-KIRJOJEN TUTKIMUS JA OMAKSUMINEN	14
3.1 Teknologian omaksumisen teorioita.....	14
3.2 E-kirjojen tutkimus	16
3.3 Teknologian omaksumiseen vaikuttavien tekijöiden yhteenveto	21
3.3.1 E-kirjojen omaksumisen malli	21
3.3.2 Henkilökohtaiset ominaisuudet.....	23
3.3.3 Utilitaristiset tekijät.....	24
3.3.4 Hedonistiset tekijät.....	26
4 EMPIIRISEN AINEISTON KERUU JA ANALYYSI	29
4.1 Tiedonkeruumenetelmä ja sen valinta.....	29
4.2 Haastattelujen toteutus	30
4.3 Aineiston analyysi ja luotettavuuden arviointi.....	31
5 TUTKIMUSTULOKSET	34
5.1 Henkilökohtaiset ominaisuudet	36
5.1.1 Demografiset tekijät	36
5.1.2 Muu teknologian käyttö.....	37
5.1.3 Minäpystyvyys	38
5.1.4 Ympäristötietoisuus	39
5.1.5 Lähipiirin vaikutus.....	39
5.1.6 Kielitaito.....	40
5.1.7 Samaistuminen	40
5.2 Utilitaristiset tekijät	41
5.2.1 Helppous	41

5.2.2	Käytettävyys	43
5.2.3	Hinta.....	46
5.2.4	Laatu.....	47
5.2.5	Luotettavuus	49
5.2.6	Kokeiltavuus	50
5.3	Hedonistiset tekijät	50
5.3.1	Rituaalit.....	50
5.3.2	Omistajuus ja identiteetti	52
5.3.3	Emotionaaliset tekijät ja tottumus	55
5.3.4	Esteettisyys ja aistit	57
5.3.5	Uppoutuminen	59
6	POHDINTA JA YHTEENVETO	62
6.1	Vastaus tutkimuskysymykseen	62
6.2	Johtopäätökset teorian ja tutkimuksen kannalta.....	65
6.2.1	Johtopäätökset utilitarististen tekijöiden kannalta.....	65
6.2.2	Johtopäätökset hedonististen tekijöiden kannalta.....	67
6.2.3	Johtopäätökset henkilökohtaisten ominaisuuksien kannalta	70
6.3	Johtopäätökset käytännön kannalta.....	71
6.4	Tutkimuksen rajoitteet	72
6.5	Jatkotutkimusaiheet.....	73
	LÄHTEET	75
	LIITE 1 TEEMAHAASTATTELURUNKO.....	78

1 JOHDANTO

Lukeminen on ollut kautta aikojen suosittu vapaa-ajan viettotapa, mutta yhä edelleen suurin osa ihmisistä valitsee mieluummin fyysisen kirjan elektronisen kirjan sijaan (Bansal, 2010). Monet muut vapaa-ajan viettotavat ovat jo siirtyneet fyysisiltä toimialoilta transitionaalisille, muun muassa musiikki ja elokuvat (Chen & Graniz, 2012). Näin ollen on odotettavaa, että myös e-kirjojen kulutus kasvaa reippaasti tulevaisuudessa, kun ihmiset omaksuvat uuden teknologian osana lukemisharrastustaan (Bounie, Eang, Sirbu & Waelbroeck, 2013). Näin onkin tapahtunut jo esimerkiksi Yhdysvalloissa. Jo vuonna 2011 verkkokaupan markkinajohtaja Amazon julkisti, että se myy enemmän e-kirjoja kuin paperisia kirjoja (Albanesius, 2011). Myös Suomen markkinoilla on viime vuosina alettu kiinnostumaan e-kirjoista. Tekniikka & Talous -lehden artikkelin mukaan Suomen Kustannusyhdistyksen tilastojen perusteella e-kirjojen myynti kasvoi Suomessa vuonna 2016 65 prosentilla runsaaseen kahteen miljoonaan euroon. Kokonaisuudessaan kaunokirjallisuuden osuus myynnistä oli 32 miljoonaa. (Lukkari, 2017.) E-kirjojen osuus kaikista myydyistä kaunokirjoista oli siis hie-man yli kuusi prosenttia. Kuitenkin, jos kasvuvauhti pysyy yhtä hyvänä jatkosakin, ottavat e-kirjat pian suuren palan markkinoista haltuunsa myös Suomessa.

E-kirjojen kasvaviin markkinoihin nähden e-kirjojen omaksumisesta on kuitenkin tehty verrattain vähän tutkimusta (Bansal, 2010; Jung, Chan-Olmsted, Park & Kim, 2012). Etenkään suomalaisten e-kirjojen käyttöä ei ole tutkittu juuri lainkaan. Tämän vuoksi aihe onkin mielenkiintoinen tutkittavaksi. Tässä tutkimuksessa päällimmäisenä mielenkiinnon kohteena on suomalaisten e-kirjojen omaksumiseen liittyvät tekijät. Erityisesti halutaan löytää vastauksia siihen, mitkä tekijät vaikuttavat edistävasti e-kirjojen omaksumiseen ja mitkä tekijät puolestaan vaikuttavat omaksumiseen estävästi. Tätä tutkimusta ohjaava tutkimuskysymys onkin seuraava:

Mitkä tekijät vaikuttavat e-kirjojen omaksumiseen joko edistävasti tai estävästi?

Tutkimuskysymykseen etsitään vastauksia sekä aiemmista aihetta käsittelevistä tutkimuksista että tätä tutkimusta varten toteutetuista haastatteluista. Aiemman tutkimuksen perusteella voidaan vetää johtopäätös, että e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavat utilitaristiset, hedonistiset sekä henkilökohtaiset tekijät. Etenkin utilitaristisilla tekijöillä, erityisesti koetulla helppokäyttöisyydellä sekä koetulla hyödyllisyydellä (tässä tutkimuksessa käytetään termiä käytettävyys), nähdään olevan suuri merkitys e-kirjojen omaksumiseen monen aiemman tutkimuksen perusteella (Anton, Camarero & Rodriguez, 2013; Bansal, 2010; Huang & Hsieh, 2012; Jin, 2014; Jung ym., 2012). Myös tätä tutkimusta varten toteutetuissa haastatteluissa nousivat utilitaristiset tekijät esille pääosin edistävinä tekijöinä. Kiinnostavampaa kuitenkin on, että e-kirjojen omaksumiseen hidastavasti tai estävästi vaikuttavat tekijät näyttäisivät olevan suurilta osin hedonistisia, eli nautintoon ja tunteisiin liittyviä, tekijöitä. Hedonistiset tekijät on jaoteltu tässä tutkimuksessa rituaaleihin, omistajuuteen ja identiteettiin, emotionaalisiin tekijöihin ja tottumukseen, esteettisyyteen ja aisteihin sekä uppoutumiseen. Rituaaleilla tarkoitetaan toistuvia tapoja, jotka tuottavat iloa ja nautintoa. Tässä tapauksessa esimerkiksi kirjakaupassa kiertelyä ja kirjojen lainaamista lähipiirin kesken. Omistajuudella ja identiteetillä viitataan ihmisten haluun omistaa konkreettisia asioita ja identifioitua näihin. Kirjojen tapauksessa omistaminen viestii sivistyksestä ja kiinnostuksen kohteista. Laaja kirjahylly voidaan nähdä saavutuksena ja se saattaa olla omanlaisensa statussymboli. Emotionaalisilla tekijöillä ja tottumuksella tarkoitetaan ihmisten epärationaalisia tuntemuksia ja uskomuksia, jotka pohjautuvat usein vanhaan tottumukseen. E-kirjat saatetaan esimerkiksi kokea epäaidoiksi ja persoonattomiksi. Esteettisyys ja aistit puolestaan tarkoittavat tässä yhteydessä aistiemme välityksellä saatuja ärsykyksiä. Sitä, miltä tuote näyttää, tuntuu, kuulostaa ja tuoksuu. Ja viimeisenä uppoutuminen, jolla viitataan kykyyn kadota kirjan maailmaan. E-kirjan kohdalla uppoutuminen koettiin haastavammaksi esimerkiksi sen takia, että elektronisessa lukulaitteessa, etenkin matkapuhelimessa tai tabletissa, saattaa tulla ilmoituksia muista sovelluksista, mikä katkaisee ajatuksen. Kolmas tekijäryhmä oli henkilökohtaiset ominaisuudet, mutta tähän ryhmään kuuluvilla tekijöillä ei todettu olevan suurta merkitystä e-kirjojen omaksumiseen tämän tutkimuksen perusteella.

Tässä tutkimuksessa käsitellään ensisijaisesti yleistä kirjallisuutta, eli kauno- ja tietokirjallisuutta, jättäen oppikirjat vähemmälle huomiolle. E-oppikirjoihin liittyviä tutkimuksia on käyty lävitse muun aiemman tutkimuksen ohessa, mutta haastatteluista e-oppikirjat on rajattu kokonaan pois, sillä niiden omaksumiseen liittyy erilaisia tekijöitä. Kauno- ja tietokirjallisuuden kohdalla puhutaan vapaaehtoisesta tavasta viettää aikaa, kun taas oppikirjojen lukeminen on usein pakollista opiskeluissa menestymisen kannalta. Lisäksi tämä tutkimus on rajattu koskemaan vain kuluttajamarkkinoita, vaikka e-kirjoja hyödynnetäänkin jo useissa kirjastoissa.

Tämä tutkimus on koostettu niin, että se jakautuu karkeasti kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa käydään lävitse yleisesti e-kirjoja ja e-kirjoihin liittyvää tutkimusta. Ensin paneudutaan siihen, mitä e-kirjat ylipäänsä ovat, millaiset

markkinat niillä on sekä miten niitä käytetään ja lisäksi tarkennetaan, mitä ovat lukulaitteet. Tämän jälkeen käydään lävitse yleisimpiä teknologian omaksumiseen liittyviä teorioita sekä pureudutaan aiempiin e-kirjojen omaksumiseen liittyviin tutkimuksiin. Näiden pohjalta koostetaan e-kirjojen omaksumisen malli, jota hyödynnetään tutkimuksen empiirisessä osiossa. Tutkimuksen toinen osa painottuu empiiriseen osaan ja siinä käsitellään aluksi empiirisen aineiston keruuta ja analyysiä, minkä jälkeen paneudutaan haastatteluista saatuihin tutkimustuloksiin. Tutkimustulokset on jaoteltu päätekijöittäin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, utilitaristisiin tekijöihin sekä hedonistisiin tekijöihin. Lopuksi on yhteenveto- ja pohdintaluku, jossa haastatteluista saatua materiaalia peilataan aiempiin tutkimuksiin sekä teoriaan ja vedetään tästä tutkimuksen johtopäätökset.

2 E-KIRJAT

Kirjat, musiikki ja elokuvat ovat kokemusperäisiä tuotteita, joita kuluttajat ostavat lähinnä nauttiakseen (Holbrook & Hirschman, 1982). Digitaalinen teknologia muuttaa sitä, kuinka yksilöt kokevat nämä tuotteet: musiikkia voi ostaa Mp3-muodossa, e-kirjat ovat vaihtoehto painetuille kirjoille ja yksilöt voivat ladata elokuvia itse Internetin kautta (Chen & Graniz, 2012). Subba Rao (2005) on julistanut, että e-kirjat ovat kirjallisuuden maailmassa tärkein keksintö sitten Gutenbergin kirjapainon.

Sysäyksenä e-kirjojen kehittymiselle voidaan pitää Project Gutenbergia, joka käynnistettiin vuonna 1971. Tämän projektin tarkoituksena oli, ja on edelleen, levittää ihmisille maksutta teoksia, jotka ovat tekijänoikeuksista vapaita. (Cheek & Hartel, 2012.) Nykyään kuluttajat voivat etsiä e-kirjoja ja ladata ostetut kirjat verkon kautta ilman, että heidän tarvitsee mennä kauppaan ostamaan fyysistä kirjaa tai odottaa internetistä tilaamansa kirjan saapumista. E-kirjat onkin helpointa ostaa suoraan e-kirjojen myyjiltä. (Jiang & Katsamakos, 2010.)

Tässä luvussa käsitellään e-kirjoja yleisesti. Ensin käydään lävitse mitä e-kirjat ovat, minkä jälkeen tutustutaan e-kirjojen markkinatilanteeseen. Tämän jälkeen käsitellään hieman e-kirjojen käyttöä nykypäivänä ja lopuksi kerrotaan lukulaitteista.

2.1 Mitä ovat e-kirjat?

E-kirjoille ei ole olemassa mitään yhtä yleisesti sovittua määritelmää, vaikka käsite tietokoneistetusta kirjasta ei olekaan mikään uusi asia. Oikeastaan e-kirjan konsepti muuttuu koko ajan ja tämän takia myös määritelmän tulee muovautua sen mukana. (Cheek & Hartel, 2012.) Vassiliou ja Rowley (2008) toteavat, että e-kirjan määritelmän tulee kuvata sekä niiden pysyvyyteen viittaavia ominaispiirteitä että samaan aikaan niiden luonnetta olla dynaamisia ja alati kehittyviä. Živković (2008) määrittelee e-kirjan seuraavasti: Elektroninen kirja (e-kirja) on digitaalinen versio perinteisestä painetusta kirjasta tai lehdestä, joka on suunniteltu digitaalisesti luettavaksi omalla tietokoneella, älypuhelimel-

la tai e-kirjojen lukulaitteella. Cheekin ja Hartelin (2012) määritelmä e-kirjasta sen sijaan on vielä yksityiskohtaisempi. Heidän mukaansa (1) e-kirjat ovat luetteloitu kuten painetut kirjat, (2) e-kirjat ovat avattavissa erilaisina elektronisina formaatteina eri laitteilla tietokoneesta mobiililaitteisiin ja (3) e-kirjat ovat syntyneet digitaalisesti (olemassa ainoastaan e-kirjoina) tai ne ovat painettujen kirjojen elektronisia kopioita tai ne ovat nimikkeitä, joilla on sama sisältö kuin painetuilla niteillä täydennettynä ylimääräisellä sisällöllä tai erikoistehosteilla. Tässä tutkimuksessa e-kirja määritellään yhdistellen näitä kahta edellä mainittua määritelmää: E-kirja on painetun kirjan elektroninen kopio tai vain digitaalisesti olemassa oleva teos, joka on suunniteltu digitaalisesti luettavaksi omalla tietokoneella, tabletilla, älypuhelimella tai e-kirjojen lukulaitteella.

2.2 E-kirjat myyjien näkökulmasta

E-kirjojen markkinoille tulo vaikuttaa kuluttajien ja myyjien lisäksi myös kustantajiin. Usein ajatellaan, että e-kirjat syrjäyttävät painetut kirjat, mutta näin ei kuitenkaan täysin ole. Huan, Chengin ja Wangin (2011) tutkimuksen laskujen mukaan kustantajien ei kannata koskaan myydä kirjoja vain paperisina, sillä paperisten kirjojen marginaaliset myyntitulot ovat pieniä ja tuotto vähäistä verrattuna e-kirjoihin, joiden kustannukset eivät sisällä operationaalisia kuluja. Yleensä kustantajat tekevät eniten voittoa e-kirjoilla, mutta useimmiten paras vaihtoehto on myydä molempia, sekä e-kirjoja että painettuja kirjoja. Ainoastaan siinä tapauksessa kannattaa myydä vain painettuja kirjoja, jos e-kirjojen omaksuminen on matalalla tasolla ja painettu kirja on huomattavan kallis. (Hua ym., 2011.)

E-kirjoilla ja painetuilla kirjoilla on monesti eri markkinat, mikä on yksi syy siihen, että molempia kannattaa myydä rinnakkain. Bounien ym. (2013) tekemä tutkimus keskittyy siihen, kannibalisoiivatko vai lisäävätkö e-kirjat painetun tekstin myyntiä. Heidän tutkimuksessaan saatiin selville, että kannibalisaa-tiota esiintyy ainoastaan ”bestsellereillä”, joiden kirjoittajat ovat tunnettuja nimiä. Muuten nämä kaksi formaattia täydentävät toisiaan. Tätä tukee Bounien ym. (2013) tekemä löytö negatiivisesta ristihinnoittelun elastisuudesta e-kirjojen ja painettujen kirjojen välillä. E-kirjat ja painetut kirjat eivät siis ole toistensa substituuotteja eli korvaajia. E-kirjojen myötä on oikeastaan tullut täysin uusi segmentti: kirjat, jotka ovat suosittuja e-kirjoina, mutta eivät painettuina. Nämä kirjat olisivat luultavasti olleet huonosti menestyneitä ilman elektronista kaup-paa ja tämän takia uusi elektroninen jakelukanava luo markkinoiden laajen-nusefektin. (Bounie ym., 2013.)

Painettujen kirjojen myyntipiikki tulee tavallisesti 2-3 kuukautta julkaisun jälkeen ja sitten seuraa raju lasku. Tämä johtuu siitä, että kirjakaupoissa ei ole ylimääräistä tilaa ja tämän takia kirjojen vaihtuvuus on suuri. Jos kirja loppuu varastosta, niin sille ei tavallisesti voi mitään, sillä uusia ei ehditä painaa tar-peeksi ajoissa. Nopeasti vanhenevana tuotteena kirjoilla on epävarma kysyntä, lyhyet myyntiajat ja pitkät täydennysajat. Tämän takia e-kirjoilla on monia etuja

kustantajien näkökulmasta. E-kirjoille ei tarvita varastoa, joten ei ole pelkoa ylitaita alitarjonnasta varastossa. Ei ole myöskään kuluja painamisesta, kirjojen materiaaleista tai jakelusta. (Hua ym., 2011.) Lisäksi e-kirjoilla on pidemmät myyntiajat ja näin ollen ne lisäävät vanhempien julkaisujen suosion pituutta. Uusi elektroninen myyntikanava myös suosii vanhojen nimekkeiden toistoa. (Bounie ym., 2013.)

2.3 E-kirjojen käyttö ja markkinat

Tavallisesti teknologisten innovaatioiden kohdalla ajatellaan, että uusi omaksumis- tai teknologia syrjäyttää vanhan tavan tehdä asioita (Davis, 1989). Kaikissa tapauksissa näin ei kuitenkaan ole, sillä korvaavan vaihtamisen lisäksi joissakin tuotteissa tai palveluissa pätee pitemminkin osittainen vaihtaminen. Osittainen vaihtaminen mahdollistaa uuden käyttäytymisen omaksumisen samalla, kun henkilö ylläpitää vanhaa käyttäytymistään. (Wagner & Friedl, 2007.) Jenkins (2006) puhuu konvergenssiteoriasta, jonka mukaan media liikkuu kohti monikanavaisuutta, jolloin eri kanavien esiintyminen rinta rinnan tavoittaa suuremman yleisön. E-kirjojen tapauksessa osittainen vaihtaminen on yleisintä. Kuluttajat voivat pitää tavanomaisissa tavoissa lukea samalla, kun alkavat käyttää lisäksi e-kirjoja (Huang & Hsieh, 2012).

Etenkin Yhdysvalloissa e-kirjojen markkinat ovat kasvaneet hurjaa vauhtia 2010-luvulla. Vuonna 2011 Amazon ilmoitti, että e-kirjat ovat päihittäneet paperisten kirjojen myynnin heidän verkkokaupassaan (Albanesius, 2011). Suomen markkinoilla tilanne on edennyt hieman rauhallisemmin, mutta täälläkin vuonna 2016 e-kirjojen myynti nousi peräti 65 prosenttiyksiköllä (Lukkari, 2017). Tämä vastaa toistaiseksi markkinaosuudeltaan vain hieman yli kuutta prosenttia, mutta selkeää kasvupotentiaalia on havaittavissa tulevaisuudessa.

2.4 Lukulaitteet

Digitaalisten tekstien lukemiseen tarvitaan aina jokin laite. E-kirjojen lukulaitteella tarkoitetaan lukulaitetta tai digitaalista laitetta, joka on varustettu lukemiseen soveltuvalla ohjelmalla eli sovelluksella. Mikä tahansa laitteisto tai ohjelma, joka auttaa menettelemään digitaalisen lukemisen kanssa, voidaan katsoa e-kirjojen lukulaitteeksi. Eli molemmat, sekä varsinaiset lukulaitteet että laitteet, jotka on varusteltu lukemiseen soveltuvalla ohjelmalla, voidaan laskea e-kirjojen lukulaitteiksi. Kummatkin näistä on tarkoitettu digitaalisen sisällön lukemiseen. (Chou, Stu & Lin, 2010.)

Kaikista suosituin lukulaite maailmalla on Amazonin Kindle, joka on vastannut monia e-kirjojen käyttäjien toiveita ja tarpeita. Kindle on kevyt ja näin ollen sitä on helppo kantaa mukana. Kindlessä on myös sisäänrakennettu sana-kirja sekä mahdollisuus suurentaa fonttikokoa ja tehdä muistiinpanoja. Lisäksi

siinä on valmiina sovellus, jossa on laaja valikoima ostettavissa olevia kirjoja. (Cheek & Hartel, 2012.) Kindlessä ja muissa nimenomaan lukemiseen tarkoitetuissa lukulaitteissa käytetään elektronista mustetta (*e-ink*), joka tekee lukemisesta yhtä mukavaa kuin että lukisi paperilta. Kindlen suurimpia kilpailijoita ovat Sonyn Reader, Barnes and Noblen Nook ja Applen iPad. iPad on kohdennettu useampaan eri tarkoitukseen, mutta se soveltuu hyvin myös lukulaitteeksi. (Jiang & Katsamakos, 2010.) Suomen markkinoilla on heikosti myynnissä vain e-kirjojen lukemiseen tarkoitettuja lukulaitteita. Monet suomalaiset tilaavatkin lukulaitteensa (useimmiten Kindlen) ulkomaisista verkkokaupoista ja lukevat näillä englanninkielistä kirjallisuutta. Mikäli haluaa lukea suomenkielistä kirjallisuutta e-kirjoina, niin vaihtoehtoina on esimerkiksi Elisa Kirjan palvelu tai Bonnierin BookBeat. Nämä sovellukset on mahdollista ladata sovelluskaupasta mobiililaitteelle kuten tabletille tai puhelimelle, ja tätä kautta päästä lukemaan e-kirjoja.

3 E-KIRJOJEN TUTKIMUS JA OMAKSUMINEN

Tässä luvussa syvennytään e-kirjojen omaksumiseen liittyviin tekijöihin aieman kirjallisuuden pohjalta. Luku jakautuu kolmeen alalukuun. Ensimmäisessä alaluvussa käydään lävitse teknologian omaksumiseen liittyviä teorioita e-kirjojen kontekstissa ja toisessa alaluvussa paneudutaan e-kirjojen omaksumiseen liittyviin tutkimuksiin. Kolmannessa alaluvussa luodaan viitekehys e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavista tekijöistä sekä tarkastellaan yksityiskohdaisemmin kutakin päätekijää. Päätekijöitä ovat henkilökohtaiset ominaisuudet, utilitaristiset tekijät sekä hedonistiset tekijät.

3.1 Teknologian omaksumisen teorioita

Innovaatioiden omaksumisesta on kehitelty vuosien saatossa useita erilaisia malleja, joiden avulla uusien tuotteiden tai palveluiden käyttöönottoa olisi helpompi ymmärtää. E-kirjojen omaksumisen kannalta oleellisimpia omaksumisen teorioita on käsitelty tässä alaluvussa. Näissä teorioissa on keskenään paljon yhtäläisyyksiä, sillä uudemmat omaksumista selittävät mallit useimmiten sisältävät vaikutteita edeltäjästään.

E-kirjojen kontekstissa toinen ylivoimaisesti suosituimmista omaksumisen teorioista oli Davisin (1989) sekä Davisin, Bagozzin ja Warshawin (1989) kehittämä teknologian omaksumismalli TAM (*Technology Acceptance Model*). Tämän teorian suosio on havaittavissa myös seuraavassa alaluvussa olevasta taulukosta (Taulukko 1). TAM:in perusajatuksena on, että koetulla helppokäyttöisyydellä sekä koetulla hyödyllisyydellä on suuri merkitys yksilön asenteeseen uutta teknologiaa kohtaan. Asenteella puolestaan on suora vaikutus yksilön aikomukseen käyttää teknologiaa ja tätä myötä omaksua innovaatio eli uusi tuote tai palvelu aktiiviseen käyttöön. (Davis, 1989; Davis ym., 1989.) Koetulla helppokäyttöisyydellä viitataan tilanteeseen, jossa teknologian käyttäjä kokee, ettei teknologian käyttöön vaadita suuria ponnisteluja. Koettu hyödyllisyys puolestaan määrittänyt käyttäjän kokeman hyötysuhteen kautta. Jos käyttäjä kokee, että

uusi tuote tai palvelu voi tuoda hänelle jotakin lisäarvoa verrattuna vanhaan tapaan, niin se koetaan hyödylliseksi. (Davis, 1989.)

Toinen aiemmissa e-kirjatutkimuksissa paljon käytetty teoria oli Rogersin (2003) innovaatioiden diffuusioteoria DIT (*Diffusion of Innovations Theory*). Innovaatioiden diffuusioteorian mukaan innovaatiot leviävät sosiaalisen systeemin sisällä tiettyjä kanavia pitkin ja tietyn ajan kuluessa. Sosiaalisessa systeemissä kuten organisaatiossa nähdään olevan erilaisia omaksujatyyppisiä. Osa omaksumisprosessi alkavat innovaatiot saman tien ja osa vasta pakon edessä tai ei koskaan. Omaksuminen ei myöskään ole prosessi, joka tapahtuu silmänräpäyksessä. Omaksumisprosessi alkaa tavallisesti tiedonhankinnasta edeten suostuttelun kautta päätöksentekoon sekä käyttöönottoon ja lopulta toiminnan vahvistamiseen. Rogers jakaa omaksumiseen ja leviämiseen vaikuttavat tekijät viiteen ulottuvuuteen: suhteelliseen hyötyyn, soveltuvuuteen, monimutkaisuuteen, havaittavuuteen ja kokeiltavuuteen. Tässä kontekstissa suhteellisella hyödyllä viitattiin tilanteeseen, jossa käyttäjä kokee uuden tuotteen olevan ylivoimainen olemassa oleviin tuotteisiin verrattuna. Soveltuvuudella tarkoitettiin tasoa, jolla käyttäjä kokee uuden tuotteen vastaavan hänen tarpeitansa, arvojansa ja käytäntöjään. Monimutkaisuudella puolestaan viitattiin uuden tuotteen käytön ymmärtämiseen tai vaikeuteen ja havaittavuudella siihen, kuinka helposti tuotteen hyödyt tai ominaisuudet voi havainnollistaa sekä kuvata uusille käyttäjille. Kokeiltavuus sen sijaan kuvasti uuden tuotteen kokeilun helppoutta ennen ostopäätöksen tekemistä. (Rogers, 2003.)

Muita teorioita oli e-kirjojen omaksumisen yhteydessä lähinnä käytetty täydentämään kahta suosituinta teoriaa eli TAM:ia ja DIT:iä. Anton ym. (2013) esimerkiksi täydensivät tutkimuksessaan TAM:ia samaistumisteoria SCT:llä (*Self Congruity Theory*). Samaistumisteorian mukaan ihmisten päätöksentekoon ja näin ollen omaksumiseen vaikuttaa se, sopiiko jokin tuote omaan imagoon ja minäkuvaan (Coward, Fox & Wilson, 2008). Bansal (2010) sen sijaan täydensi TAM:ia viiden suuren persoonallisuuspiirteen teorialla (*Big-5*) ja otti vahvasti mukaan myös ympäristötietoisuuden. Big-5:in mukaan persoonallisuuden nähdään koostuvan viidestä eri ulottuvuudesta. Näitä ovat eloisuus, miellyttävyyden, tasapainoisuus, tunnollisuus ja avoimuus. (Goldberg, 1992.) Bansalin (2010) mallissa nämä yksilölliset tekijät vaikuttivat TAM:in koettuun hyödyllisyyteen sekä koettuun helppokäyttöisyyteen. DIT:in kohdalla Jung ym. (2012) puolestaan lisäsivät malliin käyttötarkoitusteorian (*Uses and gratifications theory, U&G*), jonka mukaan ihmiset tarkoituksella valitsevat tietyn median tyydyttääkseen tiettyjä tarpeitaan (Blumler & Katz, 1974). Lee sen sijaan yhdisteli TAM:ia ja DIT:iä kumpaakin lisäten mukaan vielä Innovaatioiden vastustamisteorian MIR (*Model of Innovation Resistance*), joka painottaa asenteen merkitystä omaksumisessa.

Edellä mainittujen teorioiden, etenkin TAM:in ja DIT:in, lisäksi merkittävänä teknologian omaksumisen teoriana voidaan pitää Venkateshin, Morrisin, Davisin ja Davisin (2003) UTAUT:ia (*Unified Theory of Acceptance and Use of Technology*). Huomionarvoista kuitenkin on, ettei tätä teoriaa ole juurikaan hyödynnetty e-kirjoihin liittyvässä tutkimuksessa. UTAUT yhdistelee kahdeksaa

teknologian omaksumiseen liittyvää teoriaa (mm. TAM:ia ja DIT:tä) ja sen tarkoituksena on auttaa ymmärtämään teknologian omaksumiseen liittyviä ajureita, kun suunnitellaan interventioita (esim. koulutuksia tai markkinointia) käyttäjäryhmille, jotka eivät ole niin innokkaita omaksumaan uusia asioita ja teknologioita. Mallin mukaan on neljä tekijää, jotka vaikuttavat suoraan teknologian omaksumiseen ja uuden teknologian käyttöön. Näitä ovat suoritusodotukset, kuormitusodotukset, helpottavat olosuhteet ja sosiaaliset tekijät.

Kuten jo sanottu, teknologian omaksumiseen liittyvissä teorioissa on paljon samaa ja teoriasta riippumatta on usein mahdollista saada samansuuntaisia tuloksia. Tämä johtuu osittain siitä, että useat teoriat rakentuvat toistensa päälle ja näin ollen esimerkiksi kaikki utilitaristiset tekijät ovat johdettavissa TAM:iin. Eikä tämä ole mikään ihme, sillä yli kaksi vuosikymmentä TAM on ollut pääteoria, mitä tulee uuden teknologian omaksumiseen (Anton ym., 2013). Huomionarvoista on myös, että eri teorioissa käytetään hiukan eri termejä, jotka kuitenkin loppupeleissä tarkoittavat samaa. Esimerkiksi TAM:in koettu hyödyllisyys, DIT:in suhteellinen hyöty ja UTAUT:in suoritusodotukset tarkoittavat käytännössä samaa asiaa. Aivan samoin kuin TAM:in koettu helppokäyttöisyys, DIT:in käytön helppous ja UTAUT:in kuormitusodotukset tarkoittavat kaikki yhtä ja samaa.

3.2 E-kirjojen tutkimus

Tässä alaluvussa käydään lävitse e-kirjojen aiempaa tutkimusta ja näistä nousseita tutkimustuloksia. Lähempään tarkasteluun otettiin 11 tutkimusta (Taulukko 1), joissa kunkin tutkimuksen keskiössä oli e-kirjojen omaksuminen. Tutkimukset etsittiin ScienceDirect sekä Google Scholar -hakupalveluiden kautta käyttämällä englanninkielisiä hakusanoja "e-book", "adoption" ja "rejection". Hakutuloksista valittiin kaikki tämän tutkimuksen aiheen kannalta sopivat lähteet. Valitut tutkimukset poikkeavat toisistaan monin eri tavoin, mutta myös yhtäläisyyksiä nousi esiin. Erottelevia ja yhdistäviä tekijöitä eri tutkimusten kesken olivat esimerkiksi tutkimusten eri taustateoriat, tutkimusten konteksti sekä tutkimustulokset omaksumiseen vaikuttavien tekijöiden osalta. Suosituimpia teorioita e-kirjojen omaksumiseen liittyvissä tutkimuksissa olivat teknologian omaksumismalli TAM (*Technology Acceptance Model*) ja innovaatioiden diffuusioteoria DIT (*Diffusion of Innovations*). Kontekstin osalta tutkimusten välillä oli hajontaa useamman eri tekijän suhteen. Ensimmäkin osa rajasi tutkimuksensa käsittelemään vain oppikirjoja (Bansal, 2010; Lee, 2013), kun osa puolestaan keskittyi vain kauno- ja tietokirjoihin sekä sarjakuviin (Chen & Graniz, 2012; Chou ym., 2010). Loput tutkimuksista eivät sen sijaan tehneet mitään rajasta kirjallisuuden tyyppin välillä. Toinen erotteleva tekijä oli empiirisen osuuden aineistonkeruun tyyli. Kysely oli suosituimpi (64 %) tapa kuin haastattelu (36 %) kerätä aineistoa näissä 11 tutkimuksessa. Kolmas erotteleva tekijä oli haastateltavien tai vastaajien demografiset tekijät. Osassa tutkimuksia haastateltavat olivat melko homogeenisiä ainakin ikänsä puolesta. Esimerkiksi Bansalin

(2010) tutkimuksessa haastateltiin ainoastaan yhden yliopiston opiskelijoita ja Foasbergin (2011) tutkimuksessa puolestaan yhden lukion opiskelijoita. Huomionarvoista myös on, että suuri osa tutkimuksista sijoittuu Aasian vauraisiin maihin, kuten Taiwaniin (Huang & Hsieh, 2012) ja Etelä-Koreaan (Jin, 2014; Jung ym., 2012; Lee, 2013; Shim, Kim & Altmann, 2016). Yhteenveto e-kirjojen omaksumiseen liittyvistä lähteistä löytyy seuraavalta sivulta (Taulukko 1). Seuraavaksi paneudutaan vielä tarkemmin kuhunkin tutkimukseen sekä näiden tutkimustuloksiin.

Antonin ym. (2013) tekemässä tutkimuksessa otettiin mukaan psykologiset ajurit teknologian omaksumisen tutkimiseen. Muita tärkeitä ajureita tutkimuksessa olivat utilitaristiset ja hedonistiset tekijät. Kaikilla näillä tekijöillä todettiin olevan merkitystä, mutta etenkin psykologiset ajurit kuten minäkuvaan samaistumisen merkitys nostettiin esille. Tutkimuksen mukaan koettu hyödyllisyys, nautinto ja minäkuvaan samaistaminen kasvattavat aikomusta ostaa e-lukulaite, vaikka yksilöllä ei olisikaan selkeää hankinta-aikomusta näitä laitteita kohtaan.

Bansalin (2010) tutkimuksessa selvitettiin, mitkä tekijät vaikuttavat aikomukseen jatkaa e-kirjojen käyttöä. Nämä tekijät jaettiin kolmeen ryhmään: yksilöllisiin tekijöihin, koetun järjestelmän mielekkyyteen sekä TAM:iin liittyviin tekijöihin. Bansalin jaottelussa yksilöllisiin tekijöihin kuuluivat persoonallisuus (joka oli vielä jaoteltu ekstroverttiuteen, suostuvaisuuteen, emotionaaliseen epävarmuuteen, tietoisuuteen ja järkeen), ympäristötietoisuus sekä aiempi e-kirjojen käyttö. Koetun järjestelmän mielekkyyteen kuuluivat mieltymys paperisia vs. elektronisia kirjoja kohtaan sekä positiivisesti koettu navigointi ja visuaalinen ilme. Teknologian omaksumisen teoriaan liittyviksi tekijöiksi laskettiin myös tässä tutkimuksessa koettu hyödyllisyys sekä helppokäyttöisyys ja aikomus jatkaa e-kirjojen käyttöä. Tässä tutkimuksessa päähuomiona oli, että teknologian omaksumisen katsotaan lähtevän liikkeelle yksilöllisistä tekijöistä, jotka vaikuttavat koetun järjestelmän mielekkyyteen ja vasta sitten päädytään TAM:iin liittyviin tekijöihin eli koettuun hyödyllisyyteen sekä helppokäyttöisyyteen ja tätä myöten teknologian käyttöön sekä aikomukseen jatkaa käyttöä.

Cassidy ym. (2012) tutkivat yliopiston kirjaston e-kirjojen käyttöä sekä omaksujien että ei-omaksujien näkökantilta. Heidän tutkimuksensa poikkesi muista tähän listatuista tutkimuksista siinä, että tutkimuksessa otettiin kirjaston näkökulma e-kirjojen omaksumiseen. Tutkimuksen tulosten mukaan e-kirjojen omaksumiseen vaikutti eniten helppo pääsy e-kirjoihin, tietoisuus kirjaston e-kirjojen valikoimasta, professorien suositus käyttää e-kirjoja, vaivattomuus sekä edullisuus. E-kirjojen esteiksi puolestaan nähtiin merkintöjen tekemisen haasteellisuus ja kirjan selailun vaikeus.

TAULUKKO 1 Yhteenveto e-kirjojen omaksumiseen liittyvistä lähteistä

Lähde	Teoria(t) taustalla	Konteksti	Omaksumiseen vaikuttavat tekijät
Anton, Camarero & Rodriguez, 2013	TAM ja SCT (Self Congruity Theory).	Tutki omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä hedonistiselta, utilitaristiselta ja samaistumisen kannalta.	Helppokäyttöisyys, tehokkuus, hyödyllisyys, hauskuus, nautinnollisuus ja samaistuminen.
Bansal, 2010	TAM, Big-5 ja Ympäristötietoisuus.	Tutki mikä vaikuttaa aikomukseen jatkaa e-kirjojen käyttöä. Tekijät jaettiin yksilöllisiin tekijöihin, systeemin miellekkyyteen ja utilitaristisiin tekijöihin.	Persoonallisuustekijät, ympäristötietoisuus, aiempi e-kirjojen käyttö, mieltymys, navigointi, visuaalisuus, hyödyllisyys, helppous.
Cassidy, Martinez & Shen, 2012	Ei pohjautunut yksittäiseen teoriaan.	Tutki yliopiston kirjaston e-kirjojen käyttäjiä sekä henkilöitä, jotka eivät käytä kirjaston e-kirjoja.	Saavutettavuus, tietoisuus e-kirjoista, auktoriteetin suositus, vaivattomuus, hinta, helppous tehdä merkintöjä ja selata kirjaa.
Chen & Graniz, 2012	TAM, DIT.	Tutki e-kirjojen omaksumista, hylkäämistä ja konvergenssia. Jakoi omaksumisen tekijät utilitaristiin ja hedonistisiin.	Rituaalit, omistajuus ja identiteetti, estetiikka, uppoutuminen, saavutettavuus, kätevyys, helppokäyttöisyys ja hinta.
Chou, Stu & Lin, 2010	TAM.	Tutki e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä käytön jatkamiseen vaikuttavia tekijöitä.	Mielipidevaikuttajien mielipiteet, oma asenteellisuus, sisällön rikkaus, palvelullistuminen, personointi.
Foasberg, 2011	Ei pohjautunut yksittäiseen teoriaan.	Tutki e-kirjojen omistusta ja käyttöä.	Liikuteltavuus, kätevyys, tilansäästö, hinta, valikoima, mieltymys, silmien väsyminen ja käyttöliittymä.
Huang & Hsieh, 2012	DIT.	Tutki e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä näiden merkitystä vaihtokustannuksiin.	Suhteellinen hyöty, soveltavuus, monimutkaisuus ja vaihtokustannukset.
Jin, 2014	TAM ja DIT.	Tutki e-kirjojen omaksumista ja käytön jatkamista.	Suhteellinen hyöty, yhteensopivuus, minäpystyvyys, subjektiiviset normit, helppous ja tyytyväisyys.
Jung, Chan-Olmsted, Park & Kim, 2012	DIT ja U&G.	Tutki tietoisuuteen, mielenkiintoon ja omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä e-kirjojen kontekstissa.	Demografiset tekijät, internetin käyttö, yksilöllinen innovatiivisuus, minäpystyvyys ja yhteensopivuus.
Lee, 2013	TAM, DIT ja MIR (Model of Innovation resistance).	Tutki e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä.	Yksilöllinen innovatiivisuus, helppokäyttöisyys, koettu hyödyllisyys, asenne, koetut riskit.
Shim, Kim & Altmann, 2016	DIT.	Tutki e-kirjojen omaksumista edistäviä sekä hidastavia tekijöitä. Jakoi päätöksenteon kolmeen tasoon: kognitiiviseen, tunteelliseen ja käyttäytymiseen.	Monimutkaisuus, havaittavuus, suhteellinen hyöty ja yhteensopivuus.

Chen ja Graniz (2012) tutkivat omaksumista, hylkäämistä ja konvergenssia liittyen kirjojen digitalisoitumiseen. Heidän teoriansa perustui laajennettuun TAM:iin, innovaatioiden diffuusioteoriaan sekä konvergenssiteoriaan. Konvergenssiteorian mukaan innovaatioita pystyy käyttämään rinta rinnan niin, ettei uusi tuote korvaa vanhaa, vaan niitä voidaan molempia käyttää tilannekohtaisesti. Chenin ja Granizin (2012) mukaan yksilön päätös omaksua, hylätä tai konvergoida on monimutkainen kompromissi utilitarististen ja kokemuksellisten arvojen välillä. Tutkimuksen mukaan utilitaristiset arvot ovat keskeisimpiä henkilöillä, jotka omaksuvat teknologian tuoman muutoksen eli tässä tapauksessa e-kirjat. Utilitaristisia ulottuvuuksia olivat saavutettavuus, kätevyys, helppokäyttöisyys sekä hinta. Näille utilitaristisille omaksujille kokemukselliset arvot tulevat vasta utilitarististen jälkeen. Sen sijaan tutkimuksessa huomattiin, että kokemukselliset arvot ovat keskeisimpiä henkilöille, jotka hylkäävät teknologian tuoman muutoksen eli tässä tapauksessa henkilöille, jotka käyttävät edelleen paperisia kirjoja. Kokemuksellisia ulottuvuuksia olivat sosiaaliset rituaalit, omistajuus ja identiteetti, estetiikka ja aistit sekä uppoutuminen ja pakoon pääsy. Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksessa havaittiin lisäksi, että näiden kahden äärilaidan, omaksumisen ja hylkäämisen, välillä on myös mahdollisuus konvergenssiin. Konvergenssilla tarkoitetaan sitä, kun henkilö ei kuulu varsinaisesti kumpaankaan yllä mainittuun kategoriaan, vaan hän käyttää molempia formaatteja, sekä e-kirjoja että painettuja kirjoja, konvergenssissa eli rinta rinnan. Tässä tapauksessa painetut kirjat tyydyttävät heidän joitakin utilitaristisia tai kokemuksellisia tarpeita, kun taas e-kirjat vastaavasti toisia tarpeita. Nämä henkilöt ostavat useimmiten suosikkiteoksensa painettuina ja toissijaiset teokset e-kirjoina. Käyttäjät, joiden lukemista ei voi yhdistää korkeisiin kokemuksellisiin tai utilitaristisiin arvoihin, pitäytyvät tavallisimmin alkuperäisessä teknologiassa. (Chen & Graniz, 2012.)

Choun ym. (2010) tutkimuksessa otettiin selvää ratkaisevista tekijöistä, mitä tulee e-kirjojen omaksumiseen sekä käytön jatkamiseen. Teoriapohjana heillä oli TAM sekä oma johdettu teoria tekijöistä, jotka vaikuttavat omaksumiseen ja käytön jatkamiseen. Tuloksena saatiin, että ennen kokeilemista omaksumiseen vaikuttivat subjektiiviset normit kuten massamedia, ystävät ja tutut sekä asiantuntijat, ja kokeilun jälkeen puolestaan oma asenteellisuus käyttöä kohtaan. Asenteellisuuteen katsottiin kuuluvaksi sisällön rikastuminen, lukemisen palvelullistuminen ja laitteiden personointi.

Foasberg (2011) puolestaan teki tutkimuksen, jossa selvitti lukulaitteiden omistusta ja käyttöä opiskelijoilla. Vain pieni osa vastaajista omisti varsinaisen e-kirjojen lukulaitteen (kuten esim. Kindlen), mutta ne jotka sellaisen omistivat, käyttivät sitä pääosin vapaa-ajan kirjallisuuden lukemiseen. Tutkimuksen mukaan e-oppikirjoja luetaan lähinnä muilla laitteilla kuin varsinaisilla lukulaitteilla. Omaksumiseen vaikutti Foasbergin mukaan positiivisesti siirrettävyys, kätevyys ja varastointi. Sen sijaan omaksumista estävinä tekijöinä nähtiin lukulaitteiden hinta, valikoima, e-kirjojen hinta, mieltymys painettuun kirjaan, silmien väsyminen sekä käyttöliittymä.

Huang ja Hsieh (2012) selvittivät vaihtokustannusten ja Rogersin omaksumista edistävien tekijöiden suhdetta keskenään sekä suhteessa e-lukulaitteiden käyttöön ja omaksumiseen. Heillä oli teoriapohjana Rogersin omaksumista edistävät tekijät (suhteellinen hyöty, soveltuvuus, monimutkaisuus, havaittavuus ja kokeiltavuus) sekä teoria vaihtokustannuksista. Tämän tutkimuksen mukaan omaksumiseen vaikuttivat proseduraaliset, taloudelliset ja relationaaliset vaihtokustannukset sekä innovaatioatribuutit, erityisesti suhteellinen hyöty, soveltuvuus ja monimutkaisuus.

Jin (2014) jakoi omaksumiseen liittyvät tekijät sisäisiin sekä ulkoisiin tekijöihin. Sisäisiin tekijöihin kuuluivat koettu helppokäyttöisyys, koettu hyödyllisyys, tyytyväisyys käyttöön sekä aikomus jatkaa käyttöä. Ulkoisiin tekijöihin kuuluivat sen sijaan soveltuvuus, suhteellinen hyöty, minäpystyvyys ja subjektiiviset normit. Tutkimuksen pointtina oli testata omaksumisen ja tyytyväisyyden merkitystä e-kirjojen kokeiluun sekä aikomukseen jatkaa käyttöä. Tutkimuksen tulosten mukaan ulkoiset tekijät vaikuttavat ensin sisäisiin tekijöihin ja sitten sisäiset tekijät vaikuttavat omaksumiseen. Mallin mukaan siis soveltuvuus, suhteellinen hyöty, minäpystyvyys ja subjektiiviset normit vaikuttavat koettuun helppokäyttöisyyteen ja koettuun hyödyllisyyteen, jotka puolestaan yhdessä vaikuttavat e-kirjojen käytön tyytyväisyyteen ja lopulta aikomukseen jatkaa e-kirjojen käyttöä. Tutkimuksen mukaan ainoastaan suhteellinen hyöty (mikä on ulkoinen tekijä) ei vaikuta koettuun helppokäyttöisyyteen (sisäinen tekijä). Kaikkien muiden tekijöiden väliltä löydettiin korrelaatiota.

E-kirjojen omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä tutkivat myös Jung ym. (2012). He olivat kiinnostuneita erityisesti siitä, mitkä tekijät vaikuttavat tietoisuuteen, kiinnostukseen ja aikomukseen käyttää e-kirjoja. Heillä oli teoriapohjana innovaatioiden diffuusioteoria, mutta he yhdistivät tähän piirteitä myös käytön ja mielihyvän teoriasta (*Uses and Gratifications Theory*). Jung ym. (2012) saivat tulokseksi, että omaksumiseen vaikuttavat demografiset tekijät, digitaalisen median käyttö, henkilökohtainen innovatiivisuus sekä Rogersin viisi innovaatioiden omaksumiseen liittyvää attribuuttia (suhteellinen hyöty, soveltuvuus, monimutkaisuus, havaittavuus ja kokeiltavuus). Lisäksi Jung ym. (2012) havaitsivat tutkimuksessaan, että vastaajat, jotka pitivät e-kirjojen lukulaitteita monimutkaisina käyttää, eivät olleet kovin tietoisia ja kiinnostuneita e-kirjoista eikä heillä näin ollen myöskään ollut kiinnostusta käyttää niitä.

Lee (2013) tutki e-kirjojen omaksumista Etelä-Koreassa. Hän käytti teoriapohjana niin ikään TAM:ia sekä innovaatioiden diffuusioteoriaa (DIT). Näiden lisäksi hän lisäsi malliinsa innovaatioiden vastustamisen teorian (*Model of innovation resistance, MIR*). Tutkimuksen mukaan yksilöllisellä innovatiivisuudella on merkitystä koettuun helppokäyttöisyyteen, mutta ei koettuun hyödyllisyyteen. Tätä selitettiin sillä, että ihmiset ovat taipuvaisia myöntymään e-kirjoilla olevan mobiilissa ympäristössä merkittävä hyöty riippumatta demografisesta taustasta. Kuitenkin mikäli yksilöllä on taipumusta vastustaa innovaatioita, vaikuttaa se negatiivisesti aikomukseen käyttää teknologiaa. Yksi erityinen huolenaihe ihmisillä oli tutkimuksen mukaan turvallisuusriskit. Myös tämä tutkimus vahvisti TAM:in pitävän paikkansa e-kirjojen ympäristössä. Ko-

ettu hyödyllisyys sekä koettu helppokäyttöisyys vaikuttivat tutkimuksen mukaan aikomukseen käyttää e-kirjoja. Lisäksi tutkimus vahvisti, että koetulla helppokäyttöisyydellä on suora merkitys koettuun hyödyllisyyteen.

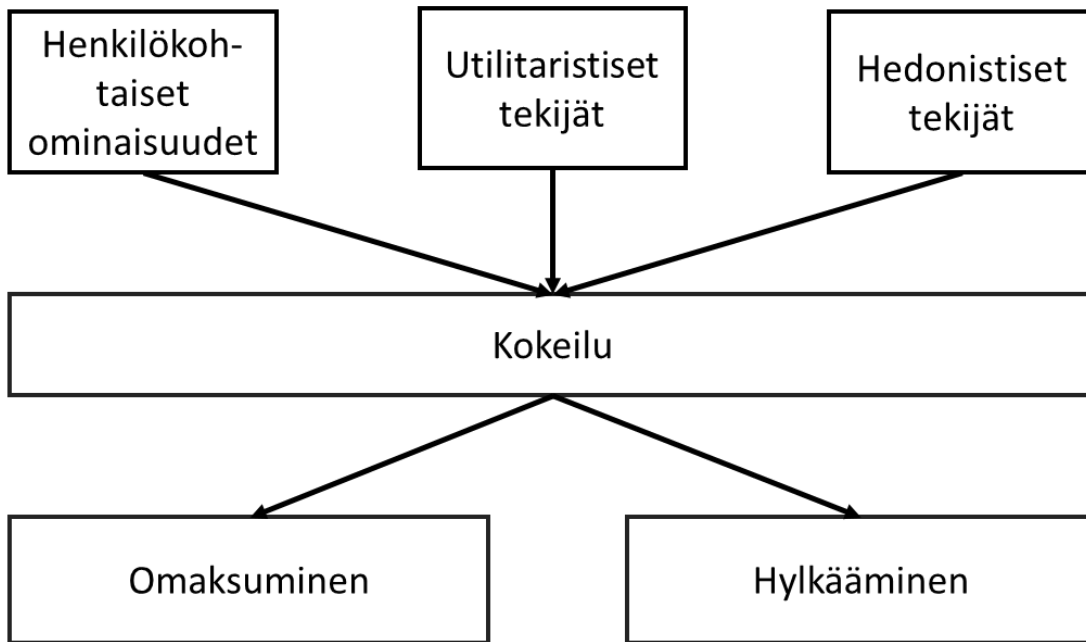
Shim ym. (2016) keskittyivät tutkimuksessaan käsittelemään esteitä ja pullonkauloja, jotka vaikuttavat e-lukulaitteiden omaksumiseen. Tutkimus tehtiin eteläkorealaisille mahdollisille e-lukulaitteiden käyttäjille. Tässäkin tutkimuksessa käytettiin niin ikään pohjana innovaatioiden diffuusioteoriaa. Shimin ym. (2016) mukaan kuluttajat toteuttavat erilaista omaksumiskäyttäytymistä riippuen siitä, mikä heitä motivoi ja millaisia innovaatioiden omaksumiseen liittyviä piirteitä heillä on. Tutkimuksessa innovaatioiden omaksuminen jaettiin neljään eri dimensioon: toiminnalliseen innovatiivisuuteen, hedonistiseen innovatiivisuuteen, sosiaaliseen innovatiivisuuteen sekä kognitiiviseen innovatiivisuuteen. Innovaatioiden omaksumiseen todettiin liittyvän myös eri vaiheita - tietämys, tuntemus ja päätöksentekovaihe. Näistä jokaisessa vaiheessa on omat pullonkaulansa sekä ajurinsa. Tutkimuksessa havaittiin, että monimutkaisuus on suurin pullonkaula kaikilla näillä tasoilla. Sen sijaan omaksumista eniten edistäväksi tekijäksi todettiin havaittavuus. (Shim, ym., 2016.)

3.3 Teknologian omaksumiseen vaikuttavien tekijöiden yhteen- **veto**

Aiemman kirjallisuuden perusteella voidaan karkeasti jaotella e-kirjojen omaksumiseen liittyvät tekijät kolmeen eri ryhmään: henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, utilitaristisiin tekijöihin sekä hedonistisiin tekijöihin. Nämä eri omaksumistekijöiden ryhmät eivät ole toistensa vastakohtia, vaan omaksumiseen vaikuttavat nämä kaikki tekijät yhdessä. Tässä alaluvussa esitellään e-kirjojen omaksumisen malli ja paneudutaan kuhunkin kolmeen päätekijäryhmään syvällisemmin.

3.3.1 E-kirjojen omaksumisen malli

Aiempien tutkimusten perusteella e-kirjojen omaksumiseen vaikuttaa monen tekijän summa ja kuten edeltävässä alaluvussakin tuli ilmi, niin nämä tekijät eivät ole yksiselitteisiä. Kuitenkin aiemman tutkimuksen pohjalta voidaan nostaa esille kolme toisistaan erottuvaa päätekijää tai ryhmää. Nämä ovat henkilökohtaiset ominaisuudet, utilitaristiset eli järkiperäiset tekijät sekä hedonistiset eli tunneperäiset tekijät. Alla (Kuvio 1) on koostettu malli näistä e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavista päätekijöistä.

KUVIO 1 E-kirjojen omaksuminen

Mallin mukaan henkilökohtaiset ominaisuudet, utilitaristiset tekijät sekä hedonistiset tekijät vaikuttavat kukin e-kirjojen kokeiluun ja tämän kokeilun perusteella käyttäjä arvioi e-kirjoja, mikä johtaa joko omaksumiseen tai hylkäämiseen. Kyseinen e-kirjojen omaksumisen malli (Kuvio 1) pohjautuu osittain teknologian omaksumismalli TAM:iin (*Technology Acceptance Model*) (Davis, 1989; Davis ym., 1989) ottaen vaikutteita myös aiemmista e-kirjoihin liittyvistä tutkimuksista. Tämän mallin ero TAM:iin on erityisesti siinä, että kaksi TAM:in päätekijää, koettu helppous sekä koettu hyödyllisyys, on tässä mallissa niputettu saman päätekijän eli utilitarististen tekijöiden alle. Lisäksi mukaan on otettu kaksi muuta päätekijää, jotka omalta osaltaan avaavat teknologian omaksumisen kokonaisvaltaisuutta. Toinen näistä on hedonistiset tekijät, joiden mukaan ottamiselle antoi vaikutteita muun muassa Chenin ja Granizin (2012) tutkimus. Chen ja Graniz (2012) jakoivat tutkimuksessaan e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavat tekijät kahteen osaan: utilitaristisiin ja hedonistisiin tekijöihin. Hedonistiset tekijät omana kokonaisuutenaan huomioi myös Anton ym. (2013). E-kirjojen omaksumisen mallia haluttiin kuitenkin laajentaa vielä kolmannellakin tekijäryhmällä, joka on henkilökohtaiset ominaisuudet. Henkilökohtaisten ominaisuuksien merkitystä painottivat tutkimuksissaan Jung ym. (2012) ja Shim ym. (2016). E-kirjojen omaksumisen mallin alaosa, eli kokeilun ja omaksumisen suhde, sen sijaan suoraviivaistaa TAM:in ajatuksen omaksumisen loppupäästä. Tässä mallissa (Kuvio 1) niputettiin kokeilun alle TAM:in asenne käyttöä kohtaan, aikomus käyttää ja varsinainen käyttö (Davis, 1989; Davis ym., 1989). Kuitenkin vielä sillä lisäyksellä, että varsinainen käyttö voi johtaa joko omaksumiseen tai sitten hylkäämiseen.

3.3.2 Henkilökohtaiset ominaisuudet

Henkilökohtaisiin ominaisuuksiin voidaan katsoa kuuluvaksi henkilön demografiset tekijät, persoonallisuustekijät ja minäpystyvyys, aiempi teknologian käyttö, ympäristötietoisuus sekä subjektiiviset normit eli tässä yhteydessä muiden ihmisten mielipiteiden vaikutus. Monessa e-kirjojen omaksumiseen liittyvässä tutkimuksessa annetaan painoarvoa henkilökohtaisille ominaisuuksille. Tutkimusten välillä on kuitenkin eroa löydöksissä siinä, mille tekijälle tai tekijöille annetaan eniten painoarvoa.

Rogersin (2003) innovaatioiden diffuusioteoriaan on perinteisesti liitetty olettamus, että demografisilla tekijöillä on suuri rooli omaksumisen etenemisessä. Rogersin mukaan aikaisilla omaksujilla on tavallisesti parempi koulutus ja korkeampi sosiaalinen status kuin myöhäisillä omaksujilla. Lisäksi iän ja sukupuolen merkitystä ei pidä sulkea pois. Näin ollen Rogers toteaa, että nuori hyvin koulutettu ja hyvätuloinen mies on kaikista todennäköisin uuden teknologian omaksuja. Vaikka moni e-kirjojen omaksumiseen liittyvä tutkimus onkin hyödyntänyt innovaatioiden diffuusioteoriaa (Chen & Graniz, 2012; Huang & Hsieh, 2012; Jin, 2014; Jung ym., 2012; Lee, 2013; Shim ym., 2016), niin yksikään tutkimuksista ei ole aivan samoilla linjoilla Rogersin kanssa siitä, millä kaikilla demografisilla tekijöillä on vaikutusta omaksumiseen ja tässä tapauksessa erityisesti e-kirjojen omaksumiseen. Etenkin sukupuoli oli tekijä, jolla ei koettu olevan merkitystä omaksumiseen yhdenkään e-kirjojen omaksumiseen liittyvän tutkimuksen mukaan. Sen sijaan muutamassa tutkimuksessa ikä nostettiin erotteluvaksi tekijäksi (Cassidy ym., 2012; Jung ym., 2012). Koulutuksen ja sosiaalisen statuksen merkitystä käsiteltiin e-kirjojen omaksumiseen liittyvissä tutkimuksissa hyvin vähän. Yksi selittävä syy tälle on se, että suurimmassa osassa tutkimuksia haastateltavat olivat kaikki opiskelijoita tai vähintäänkin yliopiston henkilökuntaa, jolloin kaikilla oli samankaltainen koulutustausta ja sosiaalinen status.

Omaksujien persoonallisuustekijöihin kiinnittivät huomiota Bansal (2010), Jung ym. (2012) ja Lee (2013). Bansalin (2010) tutkimuksen mukaan joillakin persoonallisuustekijöillä on vaikutusta mieltymykseen käyttää fyysisiä kiroja. Etenkin neuroottiset ja helposti stressaantuvat henkilöt sekä vaatimattomat, nöyrät ja ohjeita mielellään noudattavat henkilöt kokivat tutkimuksen mukaan fyysiset kirjat mielekkäämpinä. Sen sijaan henkilöt, joiden persoonaan oli liitettävissä jämpäisyys ja mieltymys hyvin organisoituihin asioihin, kokivat pienempää mieltymystä fyysisiä kiroja kohtaan ja he olivat avoimempia e-kirjoille. Jung ym. (2012) ja Lee (2013) puolestaan molemmat nostivat esille yksilöllisen innovatiivisuuden merkityksen e-kirjojen omaksumiseen. Yksilöllisellä innovatiivisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä minäpystyvyyttä ja taipumusta viehättyä uusista asioista sekä halua kokeilla uusia teknologioita. Jos henkilöllä on minäpystyvyys korkealla tasolla, niin hänellä on oletettavasti myös enemmän itsevarmuutta uusien teknologioiden käytön kanssa, sillä hän uskoo itseensä ja omiin teknologian käyttötaitoihinsa. (Jung ym., 2012; Lee, 2013.) Näin ollen yk-

silöllinen innovatiivisuus vaikuttaa positiivisesti e-kirjojen omaksumiseen sekä Jungin ym. (2012) että Leen (2013) tutkimusten perusteella.

Muiden teknologioiden käyttöä piti merkittävänä omaksumisen tekijänä Jung ym. (2012). Jungin tutkimuksen mukaan joukkotiedotusvälineiden käyttö ei ennustanut suurempaa kiinnostusta tai omaksumista e-kirjoja kohtaan, mutta sen sijaan sillä nähtiin olevan positiivista vaikutusta e-kirjojen omaksumiseen, kuinka paljon henkilö käyttää internetiä. Bansal (2010) puolestaan keskitti huomionsa e-kirjojen aiemman käytön merkitykseen tutkittaessa käyttöaikoja fyysisiä kirjoja kohtaan. Bansalin tulosten mukaan aiempi e-kirjojen käyttö mataltaa kiinnostusta fyysisiä kirjoja kohtaan. Vastaavasti Bansal raportoi, että mieltymys fyysisiä kirjoja kohtaan alentaa koettua hyödyllisyyttä sekä koettua helpokäyttöisyyttä e-kirjoja kohtaan.

Kimin ja Choin (2005) mukaan ympäristötietoiset henkilöt ovat muita kiinnostuneempia tekemään asioita ehkäistäkseen ympäristön hyväksikäyttöä ja nämä henkilöt etsivät aktiivisesti tapoja tukea kestävää kehitystä. Näin ollen ei ole ihme, että Chun (2003) tutkimuksen mukaan puiden säästäminen oli yksi syy e-kirjojen käyttöön. Myös Bansalin (2010) tutkimuksen mukaan ympäristötietoisuus vaikutti positiivisesti e-kirjojen omaksumiseen ja vastaavasti alensi mieltymystä fyysisiä kirjoja kohtaan.

Lähipiirin vaikutuksen e-kirjojen omaksumiseen nosti esille Chou ym. (2010) tutkimuksessaan. Heidän tutkimuksen mukaan puskaradio (*word of mouth*) vaikuttaa aikomukseen omaksua, sillä kun henkilöt kokevat epävarmuutta tai ovat tietämättömiä jostakin tuotteesta, niin he alkavat ottaa selvää muiden mielipiteistä kommunikoimalla enemmän aiheeseen liittyen. Tämä lisääntynyt interaktio lähipiirin kanssa vaikuttaa näin ollen yksilön aikomukseen omaksua e-kirja.

3.3.3 Utilitaristiset tekijät

Utilitaristiset eli järkiperäiset syyt olivat aiemmissa e-kirjojen omaksumista käsittelevissä tutkimuksissa kaikista suosituimpia tutkimuksen kohteita. Lähes tulkoon kaikissa e-kirjojen omaksumista käsittelevissä tutkimuksissa oltiin kiinnostuneita jostakin tekijästä, joka luokitellaan tässä tutkimuksessa utilitaristiseksi tekijäksi. Toisaalta tämä ei ole ihme, sillä yksi käytetyimmistä teknologioiden omaksumisen teorioista on Davisin TAM (*Technology Acceptance Model*), joka pohjautuu ajatukseen siitä, että uuden teknologian omaksumiseen vaikuttavat koettu helppous sekä koettu hyödyllisyys (Davis, 1989; Davis ym., 1989). E-kirjojen kohdalla tälle väitteelle antoivat tutkimuksissaan vahvistusta ainakin Anton ym. (2013), Bansal (2010), Chen ja Graniz (2012), Chou ym. (2010), Jin (2014), Jung ym. (2012) ja Lee (2013). Myös muissa kuin TAM:iin pohjautuvissa e-kirjatutkimuksissa vahvistettiin kompleksisuuteen (vertaa koettu helppous) ja yhteensopivuuteen sekä suhteelliseen etuun (vertaa koettu hyödyllisyys) vaikuttavien omaksumisen tekijöiden merkitystä. Tällaisia tutkimuksia olivat esimerkiksi Huangin ja Hsiehin (2012) sekä Shimin ym. (2016) tutkimukset. E-kirjojen omaksumisen kannalta merkitykselliset utilitaristiset tekijät eivät kui-

tenkaan rajoitu vain helppoutteen ja hyödyllisyyteen. Utilitaristisiin tekijöihin voidaan katsoa kuuluvaksi myös hinta (Chen & Graniz, 2012; Huang & Hsieh, 2012), luotettavuus (Cheek & Hartel, 2012; Lee, 2013) ja kokeiltavuus (Shim ym., 2016; Jung ym., 2012). Seuraavaksi tarkastellaan vielä kutakin näistä viidestä tekijästä yksityiskohtaisemmalla tasolla.

Koetulla helppoudella, tai vaihtoehtoisesti kompleksisuudella, tarkoitetaan sitä tasoa, kuinka helppoa uutta teknologiaa on oppia käyttämään mahdollisimman vähäisellä vaivalla (Anton ym., 2013). Tavoiteltavaa ei useinkaan ole se, että uuden laitteen tai ohjelman käyttöönottoa varten tarvitsee kahlata läpi paksua ohjekirjaa (Chen & Graniz, 2012). Ylimääräisen vaivan lisäksi näin myös sen takia, että Huang ja Hsieh (2012) toteavat kuluttajien kokevan uusiin teknologioihin liittyvän riskejä ja epävarmuutta, jos ne koetaan monimutkaisina käyttää. Tästä päästään siihen, että Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksen mukaan käytön helppous on avaintekijä e-kirjojen omaksujalle, joka arvostaa utilitaristisia arvoja yli kokemuksellisten arvojen. Bansal (2010) puolestaan totesi tutkimuksessaan, että mieltymys paperisia kirjoja kohtaan vähentää e-kirjojen kohdalla koettua helppokäyttöisyyttä. Näiden tutkimusten perusteella e-kirjojen omaksuja todennäköisesti suhtautuu positiivisesti teknologiaan ja näin ollen e-kirjoihin ja arvostaa niissä järkipäisiä tekijöitä, erityisesti käytön vaivattomuutta. Chen ja Graniz (2012) sisällyttävät käytön helppoutteen kuuluvaksi myös fontin vaihtamisen helppouden, edellytykset hakutoiminnon käytölle sekä mahdollisuuden lukea eri asennoissa.

Davisin (1989) määritelmä koetulle hyödyllisyydelle on tilanne, jossa henkilö uskoo kyseisen teknologian parantavan hänen toimintakykyään ja tehokkuuttaan. Aiemmissa e-kirjoihin liittyvissä tutkimuksissa koettuun hyödyllisyyteen sisällytettiin teoriasta ja tutkimuksesta riippuen useita toisiinsa limittyviä asioita kuten saavutettavuus, käytettävyys, soveltuvuus ja kätevyys. Chen ja Graniz (2012) muun muassa jakoivat hyödyllisyyden saavutettavuuteen ja kätevyys. Digitaalinen sisältö mahdollistaa sen, että materiaaliin on mahdollista päästä käsiksi missä ja milloin vain muutamalla sormen pyyhkäisyllä. E-kirjojen tapauksessa tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ne ovat saavutettavissa vaikkapa kauppajonossa tai lääkärin vastaanottoa odottaessa. Kätevyys näkökulmasta liikuteltavuus on e-kirjojen suuri etu. On todella helppoa kantaa mukana 20 e-kirjaa verrattuna fyysisiin kirjoihin. E-kirjat ovat kotona käteviä myös tilansäästön näkökulmasta. (Chen & Graniz, 2012.) Cheek ja Hartel (2012) puolestaan nostivat liikuteltavuuden ja tilan säästön lisäksi esille myös e-kirjojen negatiivisempia ominaisuuksia. Näitä olivat heidän mukaansa akun kuluminen, mikä voi rajoittaa laitteen käyttämiseen kulutettua aikaa, näytöltä lukemisen epämielisyys eli käytännössä silmien rasittuminen ja lisäksi e-kirjojen lainaamisen mahdottomuus.

Kuluttaja määrittää tuotteen tai palvelun hinnan koetun hyödyn, kulutetun rahamäärän ja oletettujen riskien yhtälönä (Wood & Scheer, 1996). Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksessa osa haastateltavista koki, että e-kirjojen lukemiseen tarkoitettut laitteet olivat liian kalliita hankittavaksi. Näin ollen rahamäärän menetys ja riskit menivät koetun hyödyn ohitse rajoittaen e-kirjojen käyttöä.

Toisaalta osa Chenin ja Granizin (2012) haastateltavista oli valmiita maksamaan mukavuudesta sekä kätevydestä, jolloin hinnalla ei ollut niin suurta merkitystä. Vastaavanlaisia tuloksia saivat tutkimuksessaan myös Huang ja Hsieh (2012). Suurin osa heidän haastattelemistaan henkilöistä oli valmiita maksamaan e-kirjojen lukulaitteista, sillä he kokivat tämän tavan lukea trendikkääksi ja näin ollen vaikuttavan positiivisesti heidän sosiaaliseen statukseensa. Toisaalta e-kirjat itsessään ovat tavallisesti fyysisiä kirjoja halvempia. Parhaassa tapauksessa niitä saa ladattua ilmaiseksi. Osalle Chenin ja Granizin (2012) haastateltavista tämä oli merkityksellinen tekijä, sillä fyysiset kirjat saattavat olla toisinaan liian kalliita hankittavaksi.

E-kirjojen kohdalla saattaa herätä luotettavuuteen ja turvallisuuteen liittyviä huolia. Ensinnäkin on mahdollista, että digitaalinen formaatti tuo mukanaan viruksia ja haittaohjelmia (Cheek & Hartel, 2012). Toisekseen on riskinä, että kuluttajan yksityisiä sekä taloudellisia tietoja pääsee vuotamaan väärin käsiin (Lee, 2013). Kolmanneksi e-kirjojen säilyvyyteen liittyy haasteita, sillä e-kirjojen lukemiseen käytetyt laitteet voivat vaihtua usein ja myös eri sisältöformaattit saattavat vaikeuttaa pitkän aikavälin pääsyä e-kirjoihin (Cheek & Hartel, 2012). Nämä riskit voivat vaikuttaa estävästi e-kirjojen omaksumiseen.

Kokeiltavuudella viitataan siihen, kuinka helppoa uutta tuotetta tai palvelua on kokeilla ennen ostopäätöksen tekemistä. Tavallisesti mitä helpompaa uutta tuotetta on testata, sitä helpompaa kuluttajille on arvioida sitä ja lopulta omaksua se. (Shim ym., 2016.) Tosin Shimin ym. (2012) tutkimuksen mukaan e-kirjojen omaksumisessa kokeiltavuus oli kaikista vähäpätöisin tekijä muihin omaksumisen tekijöihin verrattuna. Sen sijaan Jung ym. (2015) totesivat tutkimuksessaan, että e-kirjojen kokeiltavuus yhdessä yhteensopivuuden ja suhteellisen hyödyn kanssa vaikuttivat kaikista eniten kiinnostukseen e-kirjoja kohtaan ja tätä myöten niiden omaksumiseen.

3.3.4 Hedonistiset tekijät

Hedonistisilla tekijöillä viitataan kokemuksellisiin ja tunteisiin vetoaviin tekijöihin ja ne voidaan nähdä jopa vastakohtana utilitaristisille tekijöille, jotka painottavat järkeen ja käytännöllisyyteen perustuvia omaksumisen syitä. Melko harvassa e-kirjojen omaksumiseen liittyvässä tutkimuksessa oli annettu suurta painoarvoa hedonistisille tekijöille, vaikka niiden merkitys tuntuu ilmeiseltä etenkin Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksen perusteella. Chen ja Graniz (2012) löysivät tutkimuksessaan neljä selkeää alakategoriaa hedonistisille tekijöille e-kirjojen omaksumisen tapauksessa, jotka olivat: sosiaaliset rituaalit, omistajuus ja identiteetti, esteettisyys ja aistit sekä uppoutuminen ja pakoon pääsy. Muissa e-kirjoihin liittyvissä tutkimuksissa ei paneuduttu aivan yhtä kattavasti omaksumisen hedonistisiin tekijöihin. Kuitenkin esimerkiksi Shin (2011) ja Anton ym. (2013) saivat tutkimuksissaan vahvistusta omistajuuden ja identiteetin merkitykselle e-kirjojen omaksumisprosessissa. Lisäksi Shin (2011) havaitsi tutkimuksessaan, että emotionaalisilla tekijöillä on merkitystä e-kirjojen omaksumisessa. Seuraavaksi tarkastellaan lähemmin näitä viittä aiemmista tut-

kimuksista noussutta hedonistista tekijää eli sosiaalisia rituaaleja, omistajuutta ja identiteettiä, esteettisyyttä ja aisteja, uppoutumista sekä emotionaalisia teki-
jöitä.

Kirjoihin liittyy monia sosiaalisia rituaaleja, jotka lujittavat henkilöiden vä-
lisiä siteitä. Valtaosa Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksen haastateltavista
raportoiti teknologian muutoksen lukemisessa uhkaavan näitä sosiaalisia kans-
sakäymisiä. Tällaista fyysisiin kirjoihin liittyvää kanssakäymistä oli esimerkiksi
kirjojen lainaaminen ja vaihtaminen lähipiirin kanssa, kirjakaupassa tai kirjas-
tossa kiertely ja siellä henkilökunnan kanssa keskustelu sekä lukupiireihin osal-
listuminen. Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksen perusteella voidaankin kär-
jistetysti sanoa, että digitalisaatio poistaa paikan ja luottamuksen kirjojen kulu-
tuskokemuksesta, jolloin kuluttaja helposti kokee, että jotain tärkeää jää puut-
tumaan vanhaan totuttuun tapaan verrattuna.

Digitaalisen ja fyysisen kirjan omistamisen välillä on selkeä ero. Usein
mielletään, että paperinen kirja omistetaan "oikeasti", kun taas digitaalisen kir-
jan omistaminen tarkoittaa käytännössä käsiksi pääsyä olemassa olevaan mate-
riaaliin. Tätä voi verrata tilanteeseen, että toinen on taiteen keräilijä (omistaja) ja
toinen voi käydä katsomassa taidetta galleriassa (pääsy materiaaliin). (Chen &
Graniz, 2012.) Omistettu materiaali vaikuttaa kuluttajan minäkuvaan luoden yh-
teyden tavaran ja sen omistajan välille (Beggan, 1992). Esimerkiksi paperisen
kirjan omistaminen viestii sosiaalisesta luokasta ja tiettyyn ryhmään kuulumi-
sesta sekä myös älykkyydestä. Vastaavasti digitaalisten kirjojen omistajat eivät
koe vastaavia tuntemuksia yhtä vahvoina. Oikeastaan e-kirjojen lukijat eivät
välttämättä edes koe tarvetta ilmaista itseään luettujen ja keräiltyjen kirjojen
kautta. (Chen & Graniz, 2012.) Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksen mukaan
fyysisen kokoelman omistaminen oli erityisen tärkeää harrastelijoille, jotka ke-
räsivät ensipainoksia, klassikoita tai sarjakuvia. Mahdollisuus nähdä kokoelma
omassa kirjahyllyssä muistutti näitä ihmisiä heidän "saavutuksistaan" omistaa
ja olla lukenut kaikki se materiaali. Myös Shin (2011) totesi tutkimuksessaan,
että kirjojen "rakastajilla" näyttäisi olevan emotionaalisesti vahvempi suhde
kirjoihinsa kuin mihinkään muuhun heidän omistamaansa mediaan, jolloin
fyysisen kappaleen omistamisen merkitys korostuu. Joillekin Chenin ja Gra-
nizin (2012) tutkimuksen haastateltaville oli myös hyvin tärkeää se, että heidän
lukemansa kirja sopi heidän identiteettiinsä aivan kuten heidän "vaatteensa ja
hiustyylinsäkin". Näissä tapauksissa e-kirjojen lukeminen vähentää oman iden-
titeetin ilmaisua, sillä muut ihmiset eivät näe, millaisia kirjoja tai kokoelmia
näillä ihmisillä on. Toisaalta Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksessa nousi esil-
le se seikka, että myös e-kirjoilla ja niiden lukulaitteilla on mahdollisuus ilmaista
omaa identiteettiään, mikäli haluaa identifioitua aikaiseksi teknologian
omaksujaksi, joka on moderni kuluttaja ja avoin muutokselle. Samoilla linjoilla
Chenin ja Granizin kanssa oli myös Anton ym. (2013). Antonin ym. (2013) tut-
kimuksessa löydettiin positiivinen yhteys e-kirjojen ja lukulaitteiden minäku-
vaan sopimisen sekä omaksumisen välillä. Tutkimuksen mukaan uuden tekno-
logian "rakastajat" arvostivat paljon todennäköisemmin lukulaitteiden hyötyjä

kuin potentiaaliset käyttäjät, jotka ainoastaan ”rakastivat” lukemista, mutta eivät olleet niin kiinnostuneita uusista teknologioista.

Monet kirjallisuuden kuluttajat kokevat kirjat ja sarjakuvat taiteena (Chen & Graniz, 2012). Taiteen ymmärtäminen voi kuitenkin vaatia kehollisia aisteja kuten taiteen koskettamista (Joy & Sherry, 2003). Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksen perusteella ihmiset kokevatkin tärkeänä sen, että voivat pitää kirjaa käsissään, tuntea sen painon ja kääntää itse sivuja. Myös muilla aisteilla kuin tuntoaistilla on merkitystä lukukokemukseen. Ensinnäkin kirjojen estetiikka ja visuaalinen ilme kärsivät digitaalisuuden myötä, kun värikuvitus ja kansitaide toteutetaan digitaalisesti. Toiseksi digitaalinen formaatti poistaa hajuaistiin liittyviä tuntemuksia, mitä osa Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksen haastatelta- vista piti oleellisena osana lukukokemusta. Kokonaisuudessaan e-kirjojen lukeminen nähtiin aistien kannalta paljon kylmempänä ja etäämpänä kokemuk- sena kuin fyysisten kirjojen lukeminen. (Chen & Graniz, 2012.)

Immersiivinen (ts. mukaansatempaava, uppoutuva) kuluttaminen tarjoaa kuluttajille mahtavia kokemuksia sekä uusia identiteettejä tarjoten mahdolli- suuden paeta tavallisen elämän ”pettymyksiä” (Ritzer, 2005). Kirjat ovat yksi hyvä väylä tähän arkipäiväisen elämän unohtamiseen, kun kirjan lukija uppou- tuu kirjan henkilöhahmoihin sekä heidän maailmaansa. Kuitenkin lukemi- sen ”flow” voi häiriintyä vaihdettaessa formaattia digitaaliseen, sillä tällöin lu- kemiskokemuksesta jää puuttumaan aistinvaraisia elementtejä, jotka saattavat vaikuttaa uppoutumiseen. (Chen & Graniz, 2012.) Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksessa useampi haastateltava kertoikin, että heillä on vaikeuksia up- poutua kirjan tarinaan lukiessaan e-kirjaa, vaikka paperisen kirjan maailmaan he pystyvät uppoutumaan täysin ajasta ja paikasta riippumatta.

Ei ole myöskään sattumaa, että jatkuvan digitaalisen kehityksen myötä olemme alkaneet arvostaa inhimillisyyttä ostamissamme tuotteissa. Tästä esi- merkkinä ovat käsityönä tehtyjen tuotteiden arvostuksen nousu. Kun olemme jatkuvasti digitaalisten tuotteiden ympäröimänä, niin välillä kaipaamme jotakin ihmisläheistä, tuttua ja turvallista. (Shin, 2011.) Nämä emotionaaliset tekijät, eritoten tuttuus ja intiimiys, saivatkin Shinin (2011) tutkimuksessa vahvistusta yhtenä e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavana osatekijänä. Kuitenkaan näitä emotionaalisia tekijöitä ei kyseisessä tutkimuksessa itsessään nähty estävinä tekijöinä e-kirjojen omaksumiselle. Sen sijaan tutkimuksessa todettiin, että luku- laitteet, jotka pystyvät hyödyntämään näitä tuttuuteen ja intiimiyteen vetoavia piirteitä, pärjäävät markkinoilla parhaiten. Esimerkkinä lukulaitteet, jotka tun- tuvat melkein kuin paperikirjoilta, mutta sisältävät silti digitaalisten kirjojen hyödyt. (Shin, 2011.)

4 EMPIIRISEN AINEISTON KERUU JA ANALYYSI

Tutkimuksen osana toteutettiin haastattelututkimus, jossa kartoitettiin suomalaisten suhtautumista e-kirjoihin. Haastatteluissa pyrittiin erityisesti paneutumaan e-kirjojen omaksumista edistäviin sekä estäviin tekijöihin. Haastatteluissa e-kirjoja verrataan paljon niiden fyysisiin vastineisiin eli paperisiin kirjoihin. Kirjojen tapauksessa paperi on formaatti, josta vaihto elektroniseen tehdään, jos tehdään.

Tässä luvussa käydään lävitse empiirisessä tutkimusosassa käytetyt menetelmät sekä niiden valintaan vaikuttaneet seikat. Ensimmäiseksi käsitellään tiedonkeruumenetelmää sekä sen valintaa. Tämän jälkeen siirrytään haastattelujen toteutuksen läpikäyntiin, ja lopuksi tarkastellaan aineiston analyysiä ja tutkimuksen luotettavuuden arviointia.

4.1 Tiedonkeruumenetelmä ja sen valinta

Tutkimuksen empiiriseen osaan valittiin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusote, sillä aiheesta haluttiin saada mahdollisimman paljon seikkaperäistä tietoa. Tutkimuksesta saatua informaatiota ei ole tarkoitus sellaisenaan yleistää koskemaan kaikkia suomalaisia, vaan tutkimuksessa haluttiin löytää erilaisia syitä suomalaisten e-kirjojen käytölle tai käyttämättömyydelle. Näin ollen haastattelu koettiin parhaaksi tavaksi toteuttaa aineiston keruu. Haastattelun valintaa aineistonkeruumenetelmäksi tukee myös Hirsijärven ja Hurmeen (2000) toteamus siitä, että ihmisten kanssa keskustelu on luonnollisinta silloin, kun halutaan kuulla heidän mielipiteitään, käsityksiään sekä uskomuksiaan tai halutaan ymmärtää, miksi he toimivat tietyllä tavalla. Haastattelutilanteessa tutkijan tehtävänä on Hirsijärven ja Hurmeen (2000) mukaan ensisijaisesti kerätä talteen haastateltavan ajatuksia, käsityksiä, kokemuksia ja tunteita. Eri haastattelumetodeista teemahaastattelu valikoitui tämän tutkimuksen haastattelumenetelmäksi. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, mikä tarkoittaa sitä, että kysymysten muoto on kaikille sama, mutta haastatteliija voi vaihdella kysymysten järjestystä ja esittää tarkentavia kysymyksiä. Vastauksia ei ole myös-

kään sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan jokainen voi kertoa kysytystä asiasta omin sanoin. Teemahaastattelu on saanut nimensä siitä, että haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan ja haastattelu etenee näiden varassa. Haastateltavan vastauksista riippuen jonkin teeman ympärillä voidaan viipyä pidempään kuin toisen teeman kohdalla, mutta kaikki teemat käydään kuitenkin lävitse. Näin ollen teemahaastatteluista saatava aineisto on yleensä runsasta. (Hirsijärvi & Hurme, 2000.)

4.2 Haastattelujen toteutus

Tutkimusta varten haastateltiin neljäätoista henkilöä. Heillä kaikilla oli jonkin verran kokemusta e-kirjoista, mutta toisilla kokemusta oli runsaammin ja toisilla vähemmän. Tämä oli tutkimuksen kannalta hyvä asia, sillä haastateltaviksi haluttiin ihmisiä erilaisella kokemustaustalla mahdollisimman rikkaan haastatteluaineiston takaamiseksi.

Haastateltavat valikoituivat haastattelijan Facebook-seinälle 24.1.2017 tekemän päivityksen kautta. Vapaaehtoiset ottivat itse yhteyttä haastattelijaan, mikäli kokivat täyttävänsä vaatimukset. Haastatteluista ei tarjottu kompensatiota. Vaatimuksena haastateltavaksi pääsemiselle oli, että haastateltava oli lukenut elämänsä aikana vähintään puolikkaan kaunokirjallisen e-kirjan. Haastateltavia saatiin haastateltavaksi hyvä määrä, 14 kappaletta. Haastateltavat olivat iältään 23–58 -vuotiaita ja heistä viisi oli naisia ja yhdeksän miehiä. Kaikki haastateltavat olivat joko työelämässä tai opiskelijoita.

Kaikki haastattelut toteutettiin Helsingissä helmikuussa 2017. Ensin tehtiin muutama koehaastattelu, joiden jälkeen muotoutui lopullinen haastattelu-runko (Liite 1). Koehaastattelujen tarkoituksena oli testata haastatteluteemojen toimivuutta, jolloin niihin oli mahdollista tehdä vielä muutoksia ennen varsinaisia haastatteluja (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara, 2009). Yhdeksän neljästätoista haastattelusta tehtiin Skypeen välityksellä ja viisi kasvokkain. Kasvokkain tapahtuvat haastattelut pidettiin haastateltavien kotona rauhallisessa ympäristössä lukuun ottamatta yhtä haastattelua, joka tapahtui kahvilassa Helsingissä. Haastattelut olivat vapaamuotoisia tilaisuuksia ja tunnelmaa pyrittiin keventämään ennen kutakin haastattelua jutustelemalla haastateltavien kuulumisia. Haastattelijä teki tietoisin valinnan, ettei puhunut kirjakieltä tai käyttänyt hankalia tai vaikeasti ymmärrettäviä termejä, jotta jokainen haastateltava tunsikin olonsa mahdollisimman rennoksi. Hirsijärvi ja Hurme (2000) kehottavat käyttämään arkikieltä haastatteluissa ja lisäksi heidän mukaansa on tärkeää havainnoida haastateltavan kielellisen ilmaisun taso ja sopeuttaa oma sanasto tähän. Vielä ennen varsinaisiin haastattelukysymyksiin siirtymistä orientoitiin haastateltavia kertomalla, että haastatteluita käytetään pro gradu -tutkielman apuna ja ketään ei ole tunnistettavissa vastausten perusteella, joten he voivat täysin vapaasti jakaa mietteitään aiheesta. Vaikka aihe, e-kirjat, ei sinänsä ole kovin arkaluontoinen, herätti se aiheena kuitenkin paljon tunteita.

Haastatteluissa käytettiin apuna puolistrukturoitua haastattelurunkoa (Liite 1), jonka avulla pyrittiin ohjaamaan keskustelua haluttuihin teemoihin. Teemahaastatteluissa on tyypillistä, että aihealueet eli teemat ovat tiedossa ennen haastattelua, mutta tarkemmat kysymykset ja kysymysten järjestys muotoutuvat haastattelun edetessä (Hirsijärvi ym., 2009). Tämän tutkimuksen haastattelurunko muodostettiin aiemmista tutkimuksista nousseiden omaksumiseen vaikuttavien tekijöiden perusteella ja teemat jaoteltiin teoreettisen viitekehyyksen mukaisesti henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, utilitaristisiin eli järkipäisiin tekijöihin ja hedonistisiin eli tunneperäisiin tekijöihin. Kuten Hirsijärvi ym. (2009) totesivat teemahaastattelulle ominaiseksi, niin myös tässä tutkimuksessa haastattelut etenivät haastateltavien ehdoilla ja kiinnostavista aiheista tehtiin jatkokysymyksiä tilanteen mukaan. Haastattelut eivät myöskään aina edenneet ennalta suunnittelun rakenteen mukaisesti, vaan välillä hypittiin teemojen välillä. Haastattelut nauhoitettiin iPhoneen omalla sovelluksella Sanelin ja siirrettiin tämän jälkeen heti talteen haastattelijan tietokoneelle. Haastattelut kestivät keskimäärin 35 minuuttia.

4.3 Aineiston analyysi ja luotettavuuden arviointi

Aineiston analyysi aloitettiin haastattelujen litteroinnista, sillä nauhoitettu laadullinen aineisto on usein tarkoituksenmukaista kirjoittaa sana sanalta auki (Hirsijärvi ym., 2009). Tämä on paras tapa varmistaa, että mitään oleellista ei ole mennyt ohi itse haastattelutilanteessa ja että kaikki kerätty materiaali otetaan varmasti huomioon analyysivaiheessa. Hirsijärven ja Hurmeen (2000) mukaan ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita aineiston litteroinnin tarkkuudesta, vaan tämä riippuu tutkimusotteesta ja tehtävästä. Näin ollen tässä tutkimuksessa jätettiin litteroimatta turhia täytesanoja ja toistoa. Litteroinnille toinen vaihtoehto olisi ollut päätelmien tekeminen suoraan nauhoitteista (Hirsijärvi ym., 2009), mutta koska haastatteluaineistoa oli runsaasti, haluttiin litteroinnilla varmistaa, että kaikki oleellinen tulee varmasti huomioitua.

Sekä litteroinnin etuna että haasteena voidaan pitää sitä, että auki kirjoitettua aineistoa syntyy runsaasti. Tällöin voi olla haasteellista löytää kaiken materiaalin keskeltä punaista lankaa analyysivaiheen alussa. Myös Hirsijärvi ym. (2009) toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa erityisesti analyysivaihe koetaan vaikeaksi, sillä eri vaihtoehtoja toteuttaa analyysi on paljon tarjolla, eikä tiukkoja sääntöjä ole olemassa. Tässä tutkimuksessa teoreettisen viitekehyyksen päätekijät ohjasivat analyysin suuret suuntaviivat. Näitä päätekijöitä olivat teknologian omaksumismalli TAM:iin perustuvat utilitaristiset tekijät, Chenin ja Granizin (2012) tutkimukseen pohjautuvat hedonistiset tekijät sekä henkilökohtaiset ominaisuudet, jotka koostuivat muun muassa ympäristötietoisuudesta (Bansal, 2010), lähipiirin vaikutuksesta (Chou ym., 2010), minäpystyvyydestä (Chou ym., 2010; Jin, 2014), demografisista tekijöistä sekä muusta teknologian käytöstä (Jung ym., 2012). Käytännössä analyysivaiheen erittely ja koostaminen toteutettiin niin, että pääteemoille tehtiin omat tiedostot, joihin alettiin eritellä

aiheeseen liittyviä sitaatteja yksi haastattelu kerrallaan. Tunnistetiedot liitettiin mukaan jokaiseen tekstipätkään, jotta sitaatit eivät menneet keskenään sekaisin. Vähitellen kunkin pääteeman alle alkoi muodostua väliotsakkeita niiden aiheiden ympärille, jotka toistuivat haastatteluissa. Nämä väliotsakkeet kuitenkin elivät sisällön mukana ja otsakkeita yhdisteltiin, eriytettiin sekä nimettiin uudelleen tarpeen mukaan. Lopulta kun kaikki litteroidut haastattelut oli kahlattu lävitse ja niiden sisältö jaoteltu aiheen perusteella, kunkin pääotsakkeen alaotsakkeita alettiin käydä yksitellen lävitse ja tiivistää niiden keskeisintä sisältöä. Näin kunkin alaotsakkeen alle jäi vain olennaisin asia ja aiheita kuvaavimmat sitaatit. Tosin, kuten Hirsijärvi ym. (2009) myös huomauttavat, tutkimus ei ole valmis vielä silloin, kun tulokset on analysoitu. Näin ollen tulosten selittäminen ja tulkinta tapahtuvat tämän tutkimuksen viimeisessä luvussa.

Tutkimuksen luotettavuuden näkökulmasta haastattelurunkoa (Liite 1) voidaan pitää pätevänä, sillä se perustuu aiempiin tutkimuksiin ja teorioihin. Haastattelurunkoa myös testattiin testihaastatteluilla ja paranneltiin matkan varrella, jotta saatiin sen suuntaisia vastauksia, mistä koettiin olevan eniten hyötyä tutkimuksen kannalta. Vaikka haastateltavien otantamenetelmä ei ollut laadullisesti ajateltuna paras mahdollinen, niin haastateltaviksi valikoitui melko erilaisia ihmisiä ja erilaisia e-kirjojen käyttäjiä. Tutkimukseen osallistumisesta ei saanut mitään korvausta, joten siltä osin ihmisten motiivit suostua haastateltaviksi olivat pyyteettömät. Haastateltavien motivaatio haastattelua kohtaan varmistettiin sillä, että he itse ilmoittautuivat vapaaehtoisiksi haastattelijan Facebook-päivitystä kommentoimalla tai laittamalla yksityisviestiä huomattuaan päivityksen.

Hirsijärven ja Hurmeen (2000) mukaan teemahaastattelussa 10-15 ihmiseltä saa jo runsaasti aineistoa, mikäli haastatteluissa on päästy tarpeeksi syvälle. Tähän verraten tämän tutkimuksen haastattelumäärä oli vallan hyvä. Vaikka yksittäiset haastattelut eivät kestäneet 40 minuuttia pitempään, niin silti haastateltavat kertoivat hyvin avoimesti ja monipuolisesti ajatuksiaan e-kirjoista. Saatua aineisto oli näin rikasta ja mielekästä tutkimuksen kannalta. Lähes kaikkien haastattelujen materiaali oli myös hyvälaatuista. Vaikka osa haastatteluista tapahtui Skype välityksellä, niin näistä saadut ääniraidat olivat pääsääntöisesti aivan yhtä laadukkaita kuin kasvotustenkin tapahtuneiden haastattelujen ääniraidat. Ainoastaan yhdessä haastattelussa Internet-yhteys pätki häiritsevästi, mutta ei niin pahasti, että aineisto olisi pitänyt hylätä. Skype-haastattelut eivät välttämättä ole aina niin intiimejä tilaisuuksia kuin kasvotusten tapahtuvat haastattelut, mutta tässä tapauksessa ei koettu, että asialla olisi ollut merkitystä kerättyyn aineistoon. Kaikille haastateltaville Skype oli entuudestaan tuttu työkalu ja näin ollen helppo ja tuttu käyttää.

Aineiston analyysin luotettavuuden arviointiin liittyy olennaisesti myös huomio siitä, että jokainen ihminen luo omanlaisensa käsityksen todellisuudesta, emmekä voi koskaan olla täysin varmoja siitä, että ymmärrämme täysin, mitä toinen ihminen tarkoittaa sanoillaan tai eleillään. Jotta voimme tehdä tutkimusta ja jäsentää maailmaa, meidän on kuitenkin tehtävä se oletus, että ymmärrämme asiat samoin kuin toiset ihmiset ymmärtävät ne. Tulee myös pitää

mielessä, että haastattelutilanteet ovat vuorovaikutustilanteita ja haastattelija myötävaikuttaa aina omalta osaltaan haastateltavaan. (Hirsjärvi & Hurme, 2000.)

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimukseen haastateltiin 14 henkilöä, jotka lukevat vähintään muutaman kirjan vuodessa. Jonkinlainen säännöllisyys lukemisessa oli tärkeää tutkimuksen kannalta, sillä jos ei ole ollenkaan kiinnostunut kirjoista ja lukemisesta, tuskin on mielenkiintoa e-kirjojakaan kohtaan. Keskimäärin haastateltavat lukivat kymmenen kirjaa vuodessa. Määrät kuitenkin vaihtelivat aina yhden ja sadan kirjan vuositahdin välillä. Näihin lukuihin laskettiin mukaan sekä fyysiset kirjat että e-kirjat.

Myös e-kirjojen kulutus vaihteli suuresti haastateltavien kesken. Yksi haastateltavista oli lukenut e-kirjana vain puolikkaan kirjan ja eräs toinen haastateltavista oli lukenut kymmeniä e-kirjoja. Keskimäärin haastateltavat olivat lukeneet 5-10 e-kirjaa. Haastateltavat poikkesivat toisistaan myös käyttämiensä lukulaitteiden sekä e-kirjasovellusten perusteella. Kuten alla olevasta taulukosta (Taulukko 2) on havaittavissa, niin haastateltavista kahdeksan käytti e-kirjojen lukemiseen tablettia, neljä Kindleä, neljä älypuhelinia ja yksi tietokonetta. Huomioon ottaen, että muutama haastateltavista kuului edellä luetelluista ryhmistä kahteen. Hajontaa oli lisäksi haastateltavien käyttämissä e-kirjaohjelmissa. Suosituimpia e-kirjaohjelmia haastateltavien keskuudessa olivat Elisa Kirja, Kindleen sisältyvä e-kirjasovellus ja BookBeat.

TAULUKKO 2 Taulukko tutkimukseen haastatelluista henkilöistä

Haastateltava	Ikä (vuotta)	Laite	Ohjelma
H1	54	Tabletti	Elisa Kirja
H2	30	Kindle	Kindle
H3	28	Tabletti/Tietokone	Laitteen oma ohjelma
H4	28	Älypuhelin	BookBeat
H5	27	Tabletti	Aldiko
H6	31	Tabletti	Elisa Kirja
H7	25	Kindle	Kindle
H8	28	Kindle	Kindle
H9	29	Tabletti/Älypuhelin	Elisa Kirja, Google Kirja
H10	28	Tabletti	Google Play (selaimessa)
H11	23	Älypuhelin	BookBeat
H12	28	Tabletti/Älypuhelin	UB Reader
H13	58	Tabletti	HS Kirja
H14	26	Kindle	Kindle

Tutkimukseen haastatellut 14 henkilöä on eroteltu toisistaan numeroin yllä olevan taulukon (Taulukko 2) mukaisesti. Haastatteluista lainatuista sitaateista on karsittu pois ihmisten ja paikkojen nimiä sekä ylimääräisiä täytesanoja ja toistoa. Muuten sitaatit ovat suoraan haastateltavien suusta. Lisäksi edempänä tekstissä käytetään termejä ”kaikki”, ”suurin osa” ja ”valtaosa”. Näiden termien käytöllä ei haluta tehdä yleistyksiä suurempaan kontekstiin, vaan termeillä viitataan tässä tapauksessa haastatteluaineistoon. Myös termejä ”e-kirja” ja ”e-kirjasovellus” käytetään toisinaan toistensa synonyymeinä, sillä e-kirjan lukeminen ilman e-kirjasovellusta on käytännössä mahdotonta, vaikka nämä oikeasti tarkoittavatkin termeinä kahta eri asiaa.

Tämä tutkimustulosten luku on jaettu kolmeen eri alalukuun. Nämä alaluvut ovat vastaavat kuin mitä hahmoteltiin jo aiemmin luvussa kolme, eli henkilökohtaiset ominaisuudet, utilitaristiset tekijät sekä hedonistiset tekijät. Tässä luvussa kunkin ylätekijän alle on eritelty haastatteluista nousseita huomiota liittyen e-kirjojen omaksumiseen. Ohessa olevassa taulukossa (Taulukko 3) on eritelty vielä tarkemmin haastatteluista nousseita e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä. Seuraavaksi kutakin näistä tekijöistä käsitellään haastatteluista saadun materiaalin perusteella yksityiskohtaisemmin.

TAULUKKO 3 Taulukko e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavista tekijöistä tutkimushaastattelujen perusteella

Henkilökohtaiset ominaisuudet	Utilitaristiset tekijät	Hedonistiset tekijät
Demografiset tekijät (ikä, sukupuoli)	Helppous	Rituaalit
Muu teknologian käyttö	Käytettävyys	Omistajuus ja identiteetti
Minäpystyvyys (persoonallisuustekijät)	Hinta	Emotionaaliset tekijät ja tottumus
Ympäristötietoisuus	Laatu	Esteettisyys ja aistit
Lähipiirin vaikutus	Luotettavuus	Uppoutuminen
Kielitaito	Kokeiltavuus	
Samaistuminen tuotteeseen		

5.1 Henkilökohtaiset ominaisuudet

Tässä alaluvussa käydään lävitse henkilökohtaisia ominaisuuksia, joilla on merkitystä e-kirjojen omaksumiseen joko aiempien tutkimusten perusteella tai sitten tähän tutkimukseen tehtyjen haastattelujen perusteella. Henkilökohtaisiksi ominaisuuksiksi katsotaan demografiset tekijät, muu teknologian käyttö, minäpystyvyys, ympäristötietoisuus, lähipiirin vaikutus, kielitaito ja samaistuminen. Alla käsitellään jokaista näistä tekijöistä omana kokonaisuutenaan.

5.1.1 Demografiset tekijät

Haastateltavat olivat iältään 23–58 -vuotiaita. Neljästätoista haastateltavasta puolella oli korkeakoulututkinto ja kaikilla vähintään lukiokoulutus. Haastateltavista kuusi opiskeli edelleen ja heistä kolme opiskeli päätoimisesti. Kolme haastateltavista sen sijaan opiskeli töiden ohessa. Työelämässä olevat yksitoista haastateltavaa olivat pääosin asiantuntijatehtävissä IT-alalla, mutta mukaan mahtui myös kaksi yrittäjää sekä kaksi IT-alan tukipalveluissa työskentelevää henkilöä ja yksi humanistisella alalla työskentelevä asiantuntija. Huomionarvoista on, että haastateltavista puolet (seitsemän) on opiskellut korkeakoulussa IT-alaa. Haastateltavista viisi oli naisia ja yhdeksän miehiä. Tämän tutkimuksen haastattelujen perusteella ei havaittu, että demografisilla tekijöillä olisi ollut selkeää yhteyttä e-kirjojen omaksumiseen.

5.1.2 Muu teknologian käyttö

Haastateltavista valtaosa kertoi käyttävänsä paljon teknologiaa arjessaan kysyttäessä teknologian käytöstä. Etenkin alle 30-vuotiaat raportoivat käyttävänsä teknologiaa ”ihan koko ajan”:

Yli 50 prosenttia vapaa-ajasta mä veikkaan [käyttäväni teknologiaa]. Et sillain, jos en tee töitä, ni yli 50 prosentin todennäköisyydellä mä teen jotain tollasta, et kuuntelen musaa, katon leffaa tai oon koneella. (H2)

Koko ajan käytännössä jollain tapaa [käyttää teknologiaa]. Pääasiallisesti koko hereiläoloaika varmaan menee jonku vehkeen kanssa. (H8)

Haastateltavat myös hyödynsivät teknologiaa vastausten perusteella hyvin laajalti. Musiikkia ja elokuvia ei juuri enää kuluteta muulla tavoin kuin digitaalisesti ja tässä suoratoistopalvelut ovat ylivoimaisia. Lisäksi etenkin mobiiliin on siirtynyt monia sellaisia toimintoja, jotka on aiemmin totuttu tekemään jollakin muulla tavalla tai laitteella. Varsinkin pankkipalveluita ja sanomalehtiä kulutetaan vastausten perusteella enenevässä määrin matkapuhelimella ja jopa ruoan tilaaminen onnistuu sitä kautta.

Mähän kuuntelen vaan Spotifyta ja katon enimmäkseen Netflixii tai sit netistä jotain muuta. Hoidan kaikki mun pankkiasiat, tai niin paljon ku pystyn, mobiilipankissa. Kaikki mun kommunikaatio on melkeen digitaalista. Harvemmin mä enää soitan vapaa-ajalla. Uutiset mä luen niin, et mulle tulee sanomalehdestä digiversio. (H4)

Mä rakastan uusia aplikaatioita ja varsinki puhelin on mulle tosi tärkeä, et se ei oo ehkä koko ajan kädessä, mut mä tykkään, et mul on erilaisia palveluita. Ja varsinki täällä kaupungissa sä voit sillä teknologialla tuoda sun arkeen hirveesti lisää. Et kaikki ruoat ja muut sellaset. Niin mä käytän tosi paljon aplikaatioita erilaisiin juttuihin. (H11)

Tähän peilaten ei ole ihme, että myös e-kirjojen suosio alkaa vähitellen kasvaa Suomessa (Lukkari, 2017). Toisaalta teknologian jatkuva läsnäolo saattaa myös ahdistaa ja voidaan haluta tietoisesti palata analogiseen vaihtoehtoon, jossa voi keskittyä vain yhteen asiaan kerralla. Vastareaktiona tätä teknologian ylivaltaa kohtaan muutama haastateltavista oli hankkinut vinyylisoittimen.

Mä ostin muutama vuosi sitten vinyylisoittimen. Mä en tykänny... Siis mä kuuntelen vielä musiikkia ihan niinku Spotifysta ja YouTubestakin, mutta mä tykkään siitä, et mä voin kuunnella levyä ilman, et mun tarte avata tietokonetta, jonka kanssa mä avaan sit Facebookin ja kaiken muunkin. (H14)

Nämä eri tavat kuluttaa viihteellistä sisältöä, tässä tapauksessa musiikin kuuntelussa, täydentävät kuitenkin toisiaan eivätkä sulje muita tapoja pois. Samaa on havaittavissa myös e-kirjojen kohdalla.

5.1.3 Minäpystyvyys

Haastateltavilla oli keskenään hyvin erilaisia näkemyksiä siitä millaisia uusien teknologioiden omaksujia he ovat. Pari koki olevansa ihan kärkeä, ”early adoptereita”, mutta vastapainona muutama taas koki olevansa hyvinkin vastahankaisia uusien teknologioiden suhteen ja loput sijoittuivat johonkin näiden kahden ääripään välimaastoon:

Sanotaan, et oon mä edelläkävijä. En mä niin ku ota ensimmäisenä käyttöön, mut kyl mä oon siin ekassa 20:ssä pinnassa. Jos mä kuulen, et on joku hyvä juttu, ni kyl mä sit alan sitä käyttämään. (H4)

Varmaan pikkusen normaalia ikäistäni edistyksellisempi. Se tulee oikeestaan siitä, että mun työ on sen suuntasta. (H13)

Vähän tuppaa laittaa aina vastahankaan kyllä, et muun muassa kun siirryttiin älypuheliiniin, niin mä olin kaveripiirissä viimeinen kuka hankki älypuhelimien. (H10)

Toki haastateltavan itse määrittelemänä teknologian omaksumiskyky ja -halu on subjektiivinen käsitys ja elinympäristö vaikuttaa siihen, millaisena omaksujana itsensä kokee. Lähes kaikki vastaajat oletettavasti peilasivat teknologian omaksumistaan lähipiiriinsä eikä esimerkiksi kaikkien suomalaisten teknologian omaksumisen oletettuun tasoon. Esimerkiksi iäkkäämmillä tai huonommassa sosioekonomisessa asemassa olevilla ihmisillä kyky tai mahdollisuudet omaksua uusia teknologioita on selvästi heikompi. Kaikki haastateltavat kuitenkin olivat työelämässä tai opiskelivat ja suurin osa oli suorittanut korkeakoulututkinnon tai kaikki vähintäänkin lukiokoulutuksen, joten he peilasivat omaa teknologian omaksumistaan oletettavasti tähän viiteryhmään. Suurin osa haastateltavista oli myös IT-alalla töissä, jossa työnkin puolesta odotetaan kykyä ja halua omaksua uusia teknologioita.

Yhden haastateltavan kohdalla oli havaittavissa, että iän karttuessa saattaa alkaa vähätteleämään ja selittelemään omaa teknologista osaamistaan, vaikka se olisikin korkealla tasolla. Nopea teknologian omaksuminen kun yleensä liitetään nimenomaan nuorten piirteeksi, vaikka tämänkin haastattelun perusteella asia ei ole näin yksioikoinen. Myös luonteenpiirteillä näyttäisi olevan vaikutusta teknologian omaksumisnopeuteen:

Riippuu asiasta, mutta jos tulee joku uus juttu, ni kyllä mä yleensä jonku vuoden pari odottelen ennen ku ees mietin minkää uuden hankkimista. Et kattelen arvosteluja ja sit mietin, et onks oikeesti käyttöä. Et vaikka joku älykello, ni en mä nää mitään tarvetta semmoselle. (H5)

Mä yleensä, jos mä kuulen jostain uudesta teknologiasta, ni mä yritän heti kokeilla sitä. Ja sit mä kokeilen ja jos se ei oo mulle hyvä, ni sit mä en käytä sitä. Mutta sitte, jos mä huomaa, et se on hyvä, ni sitte mä jatkan sen käyttöä. Mut yleensä mä haluan kokeilla kaikkee. (H11)

Jos on luonteeltaan harkitsevampaa sorttia, niin mieluummin tutkii asioita perusteellisesti ennen hankinnan tekemistä tai edes kokeilemistä. Sen sijaan, jos on luonteeltaan impulsiivisempi, niin saattaa olla mielekästä testata heti kaikkia uusia asioita ja unohtaa ne sitten nopeastikin, elleivät ne vastaa täydellisesti omia tarpeita.

5.1.4 Ympäristötietoisuus

Haastateltavat eivät nähneet ekologisuutta niinkään itseisarvona, vaan pitäminkin hyvänä asiana, mikä tulee kaupan päälle. Kukaan haastateltavista ei kertonut lukevansa e-kirjoja erityisesti ekologisuuden takia. Mutta kysyttäessä yli puolet haastateltavista oli sitä mieltä, että ekologisuus on heille tärkeä arvo. Toisaalta toinen puolikas ei kokenut ekologisuudella olevan mitään vaikutusta heidän ostopäätöksiinsä.

No joo se on ihan hyvä pointti, että vaikka mä en mikään hirveen aktiivinen ympäristönsuojelija koskaan oo ollu, niin toi on kuitenkin ihan sillain validi pointti mun mielestä, että voit lukea kirjan ilman, että siihen pitää sahata puolta Amazonia. (H12)

Yksi haastateltavista nosti esille myös sen seikan, että lukulaitteenkin rakentamiseen ja käyttämiseen kuluu luonnonvaroja. Ekologisuuden kannalta kirjaston käyttäminen olisikin kaikista paras vaihtoehto. Kirjoja ei kuitenkaan yleisesti koeta kovin epäekologisina tuotteina. Vaikka usein luemme saman kirjan vain yhden kerran, niin kirjaa ei silti mielletä kertakulutustuotteeksi. Lisäksi olemme Suomessa tottuneet siihen, että paperia saa metsästä, joka on uusiutuva luonnonvara ja tämän vuoksi sen kuluttaminen on ihan hyväksyttävää.

En... mä en ajattele tota [ekologisuutta]. Sehän on enneminki niin, että kyllähän paperiteollisuutta pitää vähän tukea. En mä ajattele ollenkaan sitä, etteikö puita saisi käyttää. Ja et miksi paperia ei saisi valmistaa? En näe arvoa sillä. (H1)

5.1.5 Lähipiirin vaikutus

Vaikka lukeminen on itsenäinen ajanviettotapa, niin monesta haastattelusta nousi kuitenkin esiin lähipiirin vaikutus lukemisharrastukseen. Usein perheen ja ystävien kanssa lainaillaan hyviä kirjoja ja jaetaan lukusuosituksia sekä vaihdetaan ajatuksia luetuista kirjoista. Muutama haastateltavista kertoi harrastavansa lukupiirejäkin. Lähipiirin mieltymykset vaikuttavat myös e-kirjojen tapauksessa. Yksi haastateltavista totesi lukevansa e-kirjoja luultavasti osittain sen takia, että hänen työkaverinsakin lukevat ja toinen haastateltava kertoi saaneensa Kindlen joululahjaksi sukulaisiltaan.

Mulla on työkaverit kovia lukemaan, että monet lukee justinsa näitä e-kirjoja, niin siitä kautta sitten [alkoi e-kirjojen lukeminen]. (H13)

Mä en itse asiassa ite hankkinu sitä [Kindleä], vaan mä sain sen puolison vanhemmilta joululahjaks. Ja sitte puolisolalla sattuu olemaan sellanen kirja... Mä olin lukemassa Charles Mansonin elämäkertaa ja puolisolalla sattuu olemaan se e-kirjana, ni sit mä käytin sen tunnareita. Mulla ei ollu sitä kirjaa ulkomailla mukana, mutta sitte mä luin sen lentokoneessa loppuun sen matkan aikana, koska se Kindle oli niin paljon helpompi ottaa mukaan, ku kirjat. (H14)

Haastateltavien sitaateista voi vetää johtopäätöksen, että etenkin e-kirjojen koekäyttöön tulee usein sysäys lähipiiristä tai muulta mielipidevaikuttajalta.

5.1.6 Kielitaito

Suurin osa haastateltavista kertoi lukevansa pääosin englanniksi e-kirjoja. Osan mielestä englanniksi lukeminen oli miellyttävämpää kaikissa olosuhteissa, mutta osan kohdalla tämä johtui käytännön syistä. Suomenkielisen kirjallisuuden valikoima on toisinaan heikkoa e-kirjoina ja lisäksi helpon saatavuuden vuoksi e-kirjoina luetaan herkemmin sellaisia kirjoja, joita ei ole edes käännetty suomeksi. Eniten englanniksi lukeminen näkyi Kindleä käyttävien haastateltavien kohdalla. Tämä selittyy sillä, että Kindlessä on sisäänrakennettu Amazonin verkkokauppa, josta ei saa ollenkaan suomenkielistä kirjallisuutta.

Mä tykkään ostaa kirjani suomenkielelle käännettynä, jos mä haluan ne fyysisinä kappaleina, mutta muuten ne sitte on e-kirjoina alkuperäiskielellä. Tai no käännettynä englanniksi. (Haastateltava 7)

Tietenkin mielellään äidinkieli suomi, mutta eniten tulee luettua englanniksi, koska just ne kirjat mitä mä nyt oon luku tässä tyyliin parin vuoden aikana, niin niitä ei joko oo käännetty suomeks tai sitten niitä ei e-kirjana oo saatavilla suomeks. (H12)

5.1.7 Samaistuminen

Samaistumisella tarkoitetaan tässä yhteydessä samaistumista tuotteen imagoon eli sitä, miten ihmiset identifioituvat lukulaitteisiin, e-kirjoihin ja e-kirjojen lukijakuntaan. Haastateltavat liittyvät e-kirjojen lukijoihin sellaisia piirteitä kuin teknologiaorientoitunut, käytännönläheinen, koulutettu ja moderni. Nämä ovat varmasti sellaisia ominaisuuksia, jotka haastateltavat liittäisivät mielellään myös itseensä.

Mä sanoisin, et se [e-kirjojen lukija] on tavallaan teknologisesti valveutuneempi ja aika käytännönläheinen ihminen ja sellanen ehkä vähän paremmin koulutettu ja ylempää keskiluokkaa. Näin mä keskimäärin sanoisin, jos vertaa siihen, että jos lukee normikirjaa. Se on mun mielestä kans aika nuorekasta ja modernia lukee e-kirjaa. (H2)

No kyl mul heti tulee vähän semmonen "tech savvy". Et kyl se viel niinku toistaseks on harvinaisempaa, ku se, et näkee fyysisen kirjan. Et kyl niinku semmonen teknologiaorientoitunu ihminen siitä kuultaa läpi. Ja sit taas, jos näkee, et joku lukee fyysisistä kirjaa jossai julkisessa, ni ei se herätä välttämättä mitään. Et ei ees huomaa sellasta, et

joku lukee kirjaa, mut jos joku lukee jollai e-kirjan lukulaitteella, ni kyl sen huomaa huomattavasti paremmin. (H8)

5.2 Utilitaristiset tekijät

Tässä alaluvussa käydään lävitse utilitaristisia eli järkiperäisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat e-kirjojen omaksumiseen tai hylkäämiseen. Haastatteluaineistosta nousseet utilitaristiset tekijät ovat helppous, käytettävyys, hinta, laatu, luotettavuus ja kokeiltavuus. Alempana käsitellään kutakin näistä yksityiskohtaisemmin haastatteluista otettujen poimintojen avulla.

5.2.1 Helppous

Koettu helppous on TAM:in (*Technology Acceptance Model*) mukaan yksi merkittävimmistä tekijöistä teknologian omaksumisessa (Davis ym., 1989). Myös tässä tutkimuksessa haastateltavat nostivat esiin paljon juuri helppoutteen liittyviä tekijöitä. Haastateltavat totesivat muun muassa olevan tärkeää, että e-kirjasovelluksissa asetuksia on helppo muuttaa, e-kirjoja lukiessa lukuasento on vaivattomampi ja e-kirjojen hankkiminen on yksinkertaista ja nopeaa.

Verrattuna fyysisiin kirjoihin, e-kirjoissa on monia lukemista helpottavia asetuksia. Ensinnäkin fonttikoon muuttaminen koettiin hyödylliseksi ominaisuudeksi. Kun asetuksia pystyy itse muuttamaan, niin jokainen pystyy löytämään omille silmilleen parhaat mahdolliset olosuhteet. Toiseksi se koettiin hyödyllisenä ominaisuutena, että asetuksia saa helposti vaihdettua olosuhteiden mukaan. Jos vaikka halusi lukea illalla pimeässä, niin lukulaitteista ja e-kirjasovelluksista on helppo vaihtaa käänteiset värit eli musta tausta ja valkoinen teksti. Kolmanneksi koettiin helpottavana asiana, että lukulaitteet ovat useimmiten taustavalaistuja, joten e-kirjojen lukemiseen ei tarvita ulkoista valonlähdettä.

Jos mä luen päivällä, ni mulla on yleensä se valkoinen tausta ja jos mä luen illalla, ni sit mulla on se tumma tausta. Kyl saatan vaihtaa useemman kerran päivän aikanaki. Fontteja vaihan ehkä silleen niinku kirjojen välissä, et sitte tulee kokeiltua, et olis kiva lukea tällä kertaa tällasella fontilla. (Haastateltava 9)

Siinä pystyy vaihtamaan sitä taustaväriä, nii mä myös helpommin otan kirjan sänkyyn niin, että mä luen tummalla taustavalolla puhelimesta, niin se ei myöskään rasita silmää ja sit mä pystyn lukemaan sen mitä mä luen ja helposti lopettamaan. (H11)

Sen sijaan fyysisissä kirjoissa on se mahdollisuus, että kirja jää kaupan hyllylle, jos fontti on liian pientä tai kirjan fonttityyli ei miellytä.

E-kirjojen etuna on niin ikään rennompaa lukuasentoa, sillä lukulaitteet ovat tavallisesti kevyempiä kuin fyysiset kirjat ja ne eivät hakeudu kiinni. Toisin kuin fyysiset kirjat, joita tarvitsee pitämällä pitää auki ja tähän vaaditaan yleensä

sä vielä kaksi kättä. Moni haastateltavista kertoikin, että he pitivät e-kirjojen lukemisesta selällään tai kyljellään, sillä lukulaitetta on helppo pidellä näissä asennoissa.

Siis toi on niinku e-kirjan ihan mieletön etu kans. Et se on paljon helpompi lukee niinku näin [kirja ylhäällä]. Jos se on kauheen paksu kirja, ni sit se on lähestulkoon mahdoton tehdä sitä. (H14)

Jos lukee sängyssä, niin sit kirja kun taipuu, ni sitä on hirveen vaikee lukee kyljellään. Ja sit ton [lukulaitteen] pystyy kääntää vaik pää alaspäin ja sen kaa pystyy tekee mitä vaan. Ni se on vaan niinku niin jäätävän helppoo. (H8)

Tosin helpompi lukuasento koskee lähinnä vain Kindleä sekä älypuhelinta. Tabletin kohdalla tätä vastaavaa etua ei juuri ole, sillä ne painavat tavallisesti huomattavasti enemmän kuin lukulaitteet tai älypuhelimet.

Haastateltavat kokivat myös, että e-kirjojen hankkiminen on helppoa. Ostokset voi tehdä kotisohvalta käsin laajemmasta valikoimasta kuin on missään fyysisessä kirjakaupassa mahdollista ja ostoksen saa itselleen sillä samalla hetkellä, kun ostotapahtuma astuu voimaan. Tai vaikka lomalle lähtiessä ei tarvitse etukäteen tietää, mitä haluaa lukea, sillä ostoksen voi tehdä myös reissun päällä. Kun taas jos vertaa fyysisen kirjan hankkimiseen, niin sitä varten tarvitsee joko lähteä kirjakauppaan tai odottaa useampi päivä toimitusta, mikäli kirjan tilaa verkkokaupasta.

Jos mä haluun ostaa fyysisen kirjan, ni mun tarvii odottaa yleensä muutama päivä, et se tulee tai sit mun pitää mennä kirjastoon ja lainata se. Että taas e-kirjan mä voin ostaa suoraan siihen. Niin kun, et jos mä löydän jonkun mielenkiintosen, ni sen kun vaan painan "buy" ja sit se tulee muutamassa sekunnissa. (H8)

Useampi haastateltavista mainitsi lisäksi e-kirjojen hankkimisen helppouden ulkomailla asuttaessa, jossa ei luonnollisesti ole edes saatavilla suomenkielistä kirjallisuutta ja englanninkielistäkin kirjallisuutta saattaa olla rajoittunut valikoima.

Yksi haastateltavista totesi, että toisinaan e-kirjoja on jopa liian helppo ostaa. Kun maksukorttitiedot on syötetty valmiiksi sovellukseen, niin pelkkä "osta"-napin painaminen riittää uuden kirjan hankintaan. Näin uusia kirjoja tulee hankittua herkemmin kuin, että menisi ostamaan kirjoja kirjakauppaan, jossa ostoskorissa olevat kirjat konkretisoituvat helpommin. Toinen e-kirjojen hankintaan liittyvä haaste muutaman haastateltavan mielestä oli, että valikoima on jopa liian laaja, jolloin pitää tarkemmin tietää, mitä etsii. Tämän takia päätöksentekoa saattaa välillä olla aikaa vievää. Edellä mainitut haasteet ovat kuitenkin lähinnä positiivisia haasteita.

E-kirjojen suurimman haasteen helppouden kannalta aiheuttaa tottumus vanhaan tapaan tehdä asioita. Olemme niin tottuneita fyysisten kirjojen lukemiseen, että sen eteen ei tarvitse tuhjata yhtäkään ylimääräistä ajatusta. Siinä vaiheessa, kun teknologia astuu mukaan, niin tilanne kuitenkin muuttuu. Uutta laitetta tai sovellusta otettaessa käyttöön tulee aina vastaan tilanne, jossa pitää

tutustua uuteen ja opetella käyttämään sitä. Tämä ei välttämättä kestä ajallisesti pitkään, mutta se vaatii kuitenkin oikean mielentilan ja halun kokeilla uutta. Lisäksi kun olemme tottuneita johonkin tiettyyn käyttäytymismalliin, niin sitä voi olla haastavaa lähteä muuttamaan. Yksi haastateltavista totesikin, ettei sen takia lue niin paljoa e-kirjoja, koska se vaihtoehto yksinkertaisesti ei tule hänen mieleensä, kun hän miettii kirjojen ostamista:

Mä luulen, et se suurin kynnys siinä on se, et mä oon niin tottunu, et jos mä ostan kirjan, nii mä meen kirjakauppaan tai nettikauppaan, et mul ei tuu mieleenkään mennä Kindlen nettikauppaan tai Amazoniin ja kattoo sieltä. Mä luulen, et mun pitäis tehdä se muutos, et mä alkaisin lukee enemmän e-kirjoja. (H14)

5.2.2 Käytettävyys

E-kirjan selkeä etu fyysisiin kirjoihin verrattuna on liikuteltavuus. Lähes kaikki haastateltavat nostivat tämän seikan esiin kysyttäessä e-kirjojen hyvistä puolista. E-kirjat kulkevat helposti mukana ja ne eivät vie turhaa tilaa laukussa tai reppussa. Tämä on suuri etu matkustettaessa. Matkustamiseksi voidaan tässä tapauksessa laskea sekä lyhyet työmatkat julkisilla kulkuneuvoilla että usean viikon lomareissut. Kummassakin tapauksessa kantamukset kevenevät, mutta toki mitä pidempi reissu, sitä useampi kirja yleensä pakataan mukaan. Näin ollen ei ole ihme, että moni haastateltavista mainitsi erikseen e-kirjojen hyödyn lentomatkustamisessa, jossa mukaan otettavan tavaran määrä on rajallinen.

Se mahtuu yhteen pieneen taskuun se Kindle. Ja siel on kirjaston verran kirjoja, ku sit taas, jos joutuu roudaa kahta kirjaa mukana, ni se on melkee liikaa. (H8)

Etenkin, jos lukee e-kirjoja matkapuhelimella, niin kirjat kulkevat aina mukana ilman, että niitä tarvitsee edes erikseen muistaa ottaa mukaan. Tällöin voi kai-vaa kirjan esiin aina, kun tulee luppoaika:

Se on tavallaan aina siinä saatavilla varsinkin, ku puhelin on nykypäivänä aina mukana, niin mun mielestä on ihanaa, että mun ei tarvii enää sen someselauksen... Tai sen someselauksen sijaan voi käyttää sen hukka-ajan hyväks ja lukee niitä kirjoja. (H11)

E-kirjat säästävät tilaa paitsi matkustettaessa niin myös kotona. Tämä oli lähes kaikille vastaajille merkityksellinen asia. Kun pitää lukemisesta ja ostelee kirjoja, niin jossain vaiheessa kirjoja alkaa olla joka nurkka täynnä kotona. Kirjoista ei kuitenkaan välttämättä raaskita tai jakseta hankkiutua eroon. E-kirjojen kasvavaan suosioon vaikuttaa varmasti siis myös se, että nykyään on valloillaan trendi, ettei haluta omistaa turhia tavaroita. Ja useimmat kirjat ovat sellaisia, ettei niitä välttämättä haluta lukea uudestaan, joten fyysisinä kappaleina ne ovat turhaa täytettä hyllyssä.

Mä pidän siitä ajatuksesta, että ne [kirjat] ei jää niinku itselle. Et mulla on tietysti sellasia kirjoja mistä mä en halua luopua, mitä mä luen uudestaan ja uudestaan, mutta se periaate, kun lukee kuitenkin niin paljon, niin sit niit tulee ihan hirveesti, jos ei niinku käytä kirjaston palveluita. (H13)

Mulla on ihan liikaa kirjoja ja mun puoliso... Mä oon sanonu, että mä luen kirjan ja sit mä ostan uuden, mut mun puoliso ostaa kirjoi koko ajan lisää, ni jos se ostais e-kirjoja, ni ne ei veis niin paljon tilaa. Ja sit siinä on kans se, et 90 % kirjoista on sellasia, että mä en lue niitä enää uudestaan. Ni mä en oikeesti tarttee sitä konkreettista kopiota siitä. Ni ehkä ne e-kirjat on siitä ihan hauska, et sä voit palata niihin, jos sä ha luut, mut ne ei sit kumminkaa oo sun kirjahyllyn täytteenä. (H14)

Liikuteltavuuden ja tilan säästämisen lisäksi e-kirjojen käytettävyyden puolesta puhujana nähtiin arvostelujen lukemisen helppous. Moni haastateltavista kertoi, että heidän ostopäätökseensä (tai kuukausimaksullisissa sovelluksissa lukupäätökseen) vaikuttaa muiden ihmisten antamat arvostelut kirjoille. E-kirjoissa arvosteluja ei tarvitse lähteä etsimään muualta internetin syövereistä, sillä kirjarvostelut ovat jo valmiina sovelluksissa. Seuraavassa sitaatti BookBeatin käyttäjältä:

Usein mä katon suosituimpia, et mitä ihmiset lukee paljon ja sit uusimpia mitä sinne on lisätty. Ja sit, jos mä avaan sen ja luen niitä infoja, niin sit totta kai sen perusteella, et mistä se kertoo. Mutta sitte myös tosi paljon, ku siellä voi antaa niitä tähti-arvosteluja, ni niiden perusteella myös osaa sit vähän sanoo, et onks se hyvä vai huono. (H11)

Toisaalta e-kirjojen käytettävyyteen liittyen nousi esiin myös useita haasteita. Yksi oli akun kesto. Koska puhutaan elektronisista laitteista, niin lukulaitteet luonnollisesti tarvitsevat sähköä. Laitteen lataamistarve tosin on hyvin paljon kiinni laitteesta. Kindleä ei tarvitse ladata kuin hyvin harvoin. Siinä akku kestää parhaimmillaan useita kuukausia. Sen sijaan matkapuhelinta ja tablettia tulee ladata päivittäin. Muutama haastateltavista sanoi, että akun kulumisen on heidän mielestään riesa, mutta suurin osa haastateltavista oli tottuneita lataamaan elektronisia laitteita ja he totesivat, että muut sovellukset ovat älylaitteilla pittemminkin akkusyöppöjä.

Ihan muut jutut syö puhelimen akkuu enemmän, kun tommonen yksinkertainen sovellus. Mitä nyt on akun käyttöä jossain vaiheessa seurannu esimerkiks vanhassa puhelimesta, niin se oli kyllä ihan siellä häntäpäässä se niinku e-kirjojen lukeminen. Et kyllä pelit ja pikaviestipalvelut ja selain vie kaikista eniten aina. (H12)

Toinen käytettävyyteen vahvasti liitettävä ongelma e-kirjoissa on silmien rasittuminen. Myös tämän tutkimuksen haastatteluissa aihe nousi esille. Tämä oli tosin asia, joka riippui vahvasti siitä, mitä laitetta käytettiin lukemiseen. Kindlen käyttäjät olivat näiltä osin tyytyväisiä laitteeseen ja kokivat sen sivujen muistuttavan lähestulkoon täysin paperia ominaisuuksiltaan. Kindlessä näyttö ei heijasta valoa eikä värise, sillä siinä käytetään elektronista mustetta. Sen si-

jaan osa tablettia tai puhelinta käyttävistä tai käyttäneistä haastateltavista koki, että näytöltä lukeminen on raskaampaa kuin paperilta lukeminen.

Se näyttö [tablettissa] heijasti takas ja sit siitä näky kaikki valot, mitä esimerkiks katosssa oli ja sit ku se lukuasento on just semmonen, et se niinku suoraan toimii prismana, ni kaikki kattovalot esimerkiks ärsytti ihan jäätävästi. (H8)

Haastattelujen perusteella kolmas haittapuoli e-kirjojen käytettävyydessä oli kirjan tarinan ja etenemisen heikompi hahmottaminen. Tämä johtuu pääosin siitä, että e-kirjaa ei pysty samalla tavalla selailemaan kesken lukemisen kuin fyysistä kirjaa ja lisäksi, ettei e-kirjassa pysty fyysisesti aistimaan sivujen kulumista. E-kirjoissakin toki prosentuaalisesti kerrotaan, kuinka paljon kirjasta on kulunut, mutta osa haastateltavista ei pitänyt tätä riittävänä. Fyysisessä kirjassa sivujen kulumisen sen sijaan visualisoituu joka kerta, kun kääntää sivua. Selailukin on fyysisellä kirjalla helpompaa, jos haluaa vaikka tarkistaa tapahtumia kirjan alkupäästä tai katsoa, milloin kyseinen luku loppuu.

Must tuntuu, et e-kirjasta mulle jäi sellanen fiilis, et mä en ollu niin selvillä ehkä kuitenkin [missä kohden on menossa], koska sä et koko ajan pysty kattoo ja niinku nää sitä, et missä sä meet. (H4)

On se sillai palkitsevampaa edetä paperisessa kirjassa kun se, että sä näät, että se prosenttiluku siinä Kindlessä nousee. (H2)

E-kirjalla ei yhtään tiiä koska se loppuu se luku ja sit ei tiiä sitä sivunumerointii, ku se ei välillä onnistu ollenkaan, niin ei tiiä paljonko on lukenut ja paljonkohan tässä on vielä jäljellä. (H7)

Paperikirjasta tulee yleensä summittain katottua, että missä kohden siinä on menossa ilman, että painaa mitään sivunumeroita mieleen. Siinä on ihan kiva seurata sitä, että mitä vauhtia etenee. E-kirjassa ei tuu niin konkreettisesti esille se, että missä vaiheessa ollaan menossa. (H3)

Toisaalta muutama haastateltavista koki, että prosenttiluvun hahmottaa jopa paremmin kuin sivunumerot fyysisessä kirjassa:

Mä hahmotan enemmän ne numerot paremmin. Et vaikka mä lukisin paperista kirjaa ja mä... Kuvitellaa, että olis tämmönen pakkopullateos mikä pitää lukee, ni sit ku se paperin paksuus on aina erilainen, niin se ei kerro mulle loppujen lopuks mitään, vaan ne numerot kertoo enemmän. Että en tarvitse sitä paperikirjaa siihen, että mä jotenki hahmotan sen. (H12)

Neljäs käytettävyyden haaste e-kirjoilla oli se, ettei e-kirjoja voi lainata eteenpäin. Fyysisten kirjojen kohdalla usein annetaan hyvä kirja lähipiirille eteenpäin luettavaksi, mutta e-kirjojen kohdalla tämä ei käytännössä onnistu. Muutama haastateltavista kertoi kuitenkin jakavansa tunnuksia puolisonsa kanssa, jolloin samaa kirjaa pystyy lukemaan kaksi henkilöä jopa yhtä aikaa. Tämä laskettiin huomattavaksi eduksi e-kirjoille.

Noissa e-kirjoissa on se hyvä puoli, et ku on niinkun kaks laitetta, esimerkiksi mulla on tabletti ja puhelin, ni me ollaa mun puolison kaa tehty just sitä, että toinen lukee tablettilta ja toinen lukee puhelimelta sillä samalla tilillä kirjoja. [...] Sit pystyy periaatteessa lukee samaa kirjaa myös yhtä aikaa. (H9)

Saman tilin e-kirjojen lukeminen kahdella laitteella samaan aikaan onnistuu niin, että laittaa sovelluksen asetuksista laitteiden synkronoinnin keskenään pois päältä. Siinä tapauksessa eri laitteiden keskenään synkronointi taas koettiin hyvänä asiana, jos samaa e-kirjaa luki aina tilanteen mukaan eri laitteilla, esimerkiksi kotona tabletilla ja liikkeessä ollessa puhelimella. Näin ollen koettiin hyödylliseksi, että synkronointiasetuksia pystyi muuttamaan.

5.2.3 Hinta

E-kirjojen hinnat jakoivat paljon mielipiteitä. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että e-kirjat ovat sopivan hintaisia, mutta suuri osa oli sitä mieltä, että e-kirjat ovat liian kalliita, kun ottaa huomioon sen, että niiden rajakustannukset lähentelevät nolaa. Etenkin suomalaiset e-kirjat saattavat olla yhtä kalliita kuin fyysiset kappaleet, mikä harmitti muutamaa haastateltavista.

Valtaosa suomalaisista teoksista, ni ei oo mitää eroo, et onks se fyysinen kopio vai onks se e-kirja. Et tavallaan, ku se monistamiskustannus on aika lähellä nolaa, ni siinä tapauksessa mun mielestä e-kirjan pitäis olla jonku verran halvempi, ku fyysinen kopio. Mut siin mieles tietysti, että kyllähän kirjan tuottamisessa syntyy kustannuksii jo siinä tuotantovaiheessa, mut sit niinku niiden skaalaaminen vois olla ihan paikallaan. (H8)

Ihmiset suhteuttavat usein tarkkaan maksamansa summan siihen, mitä saavat ja hintojen vertailu on yleisesti ottaen todella helppoa internetissä. Vaikka sisältö on sama fyysisessä kirjassa ja e-kirjassa, niin silti koetaan, että fyysisessä kappaleessa saadaan enemmän jotakin konkreettista. Toki siinä saadaankin kirjaan käytetty materiaali eli paperi ja muste sekä kansitaide. Lisäksi fyysisen kirjan hintaan tulee lisätä varastointikustannukset ja mikäli kirjaa myydään kirja-kaupassa eikä netissä, niin vielä kate kattamaan nämäkin kulut. Mutta se saattaa toisinaan jäädä huomiotta, että varsinaisesti kirjan kirjoittaminen, julkaiseminen sekä markkinointi ovat aivan yhtä kalliita riippumatta formaatista. Silti koemme fyysisen kirjan paljon arvokkaampana kuin e-kirjan, joka mielletään usein vain digitaaliseksi tiedostoksi.

Ne [e-kirjat] on ehkä jopa turhan kalliita, mitä oon hintoja nähnyt suhteessa sit taas fyysiseen kirjaan. Fyysisen kirjan voi saada vaikka tuplahinnalla, mut se on sit kuitenkin se fyysinen. Et ei mitään pelkkiä bittejä, niin mieluummin maksaa sitten sen. Et se [e-kirja] on hinnoissaan ja hintahan se ratkasee. (H5)

Tosin yksi haastateltavista nosti esiin sen seikan, että jos ajattelee ajan olevan rahaa, niin e-kirjan hankinnassa säästää pitkän pennin, kun esimerkiksi kaup-

paan tai kirjastoon matkustamiseen ei mene aikaa. Ja vaikka kirjastosta lainaaminen on ilmaista, niin sekin voi tulla kalliiksi, jos unohtaa palauttaa kirjan.

Mä katon nykyään aina, et löydänks mä sen kirjan e-kirjana. Jos mä löydän sen alle kymppillä, ni mä ostan sen mieluummin, ku et käytän kaks tuntii siihen, et matkustan kirjastoon ja yritän viel muistaa palauttaa sen. Ku sit mä kuitenkin unohtan palauttaa sen ja sit mä joudun maksaa ne sakot ja se vois ihan yhtä hyvin olla niinku e-kirjana mulla. (H8)

Perinteisen hinnoittelun ohella e-kirjat tarjoavat myös uusia hinnoittelumalleja. Esimerkiksi BookBeat-sovellus toimii kuukausimaksulla. BookBeat-sovellusta käyttävät haastateltavat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä tähän palveluun ja sen hinnoitteluun, sillä etenkin paljon lukeville sovellus tulee halvemmaksi kuin yksittäisten kirojen ostaminen.

Mä oon tosi vähän ostanu yksittäisiä kirjoja, et nythän mä maksan sitä kuukausihintaa, mikä on sen 17 euroo. Mun mielestä se on aika hyväksyttävä hinta. Toki ehkä jos lukis vielä enemmän, niin se olis vähän kannattavampaa. Mutta että vaikka lukis yhdenkin kirjan kuukaudessa, niin on se sillain mun mielestä ihan ok. (H11)

Haastateltavissa oli myös useampi henkilö, jolle ilmaisuus oli kaikista tärkein ominaisuus e-kirjoissa. Tämän vuoksi he latasivatkin kirjat kyseenalaisin keinoin internetistä. Tämän he oikeuttivat sillä, että e-kirjat ovat heistä täysin ylihinnoiteltuja.

Nehän [e-kirjat] oli aika usein saman hintasia, ku oikeet kirjat, niinku fyysiset kirjat. Ni sillä mä oikeutin sen, et mä aloin piratisoimaan niitä. Koska se on niin halpa monistaa ja myydä niitä digitaalisesti. (H2)

5.2.4 Laatu

E-kirjasovellukset koettiin pääsääntöisesti toimintavarmiksi. Muutama haastateltavista koki sen ärsyttävänä, että joissakin sovelluksissa kirjanmerkki saattaa vaihtaa paikkaa tai kadota. Toisaalta todettiin, että myös fyysisessä kirjassa kirjanmerkki saattaa tipahtaa kirjan välistä.

Sitte siin sovelluksessa mua ärsytti se, et siinä piti aina niinku vähä selaa eteen- tai taaksepäin siitä, et mihin sä jätit sen kirjanmerkin. Se ei mun mielestä ihan kunnolla osunu siihen. (H4)

Mutta muuten koettiin, että e-kirjasovellukset ovat yleisesti ottaen laadukkaita. Sovelluksista löytyy kaikki tärkeimmät toiminnot (fonttikoon muuttaminen sekä taustavärien vaihto) ja sivut skaalautuvat useimmilla laitteilla sopivankokoisiksi. Ainoastaan matkapuhelimella koettiin, että näytön koon ja skaalautuvuuden kanssa on haasteita:

Toi puhelimen näyttö on niin pieni, ni sä joudut skrollailemaan sitä aika paljon. Mut onhan se niin, et sä pystyt kuitenkin suurentaa ja pienentää, mut jos sä pienennät sillee, et sä näät sen koko sivun, ni sit se on niin pientä, et sä et nää enää lukee. Väillä mulla on ollu sit sellasia ongelmia, et mun on pitäny liikuttaa sitä vaakatasossa, et kaikki näkyy kunnolla. On se suht vaivatonta, mut sellast pientä kikkailua pitää sit kuitenkin tehdä. (H4)

Muutama haastateltavista totesi e-kirjojen (tässä tapauksessa lukulaitteiden) olevan fyysisesti kestävämpiä kuin paperisten kirjojen. Haastateltavat mainitsivat erityisesti sen, että e-kirjojen lukulaitteet eivät ole niin herkkiä kastumiselle ja rasvaisille sormenjäljille. Kastuessaan fyysinen kirja saattaa mennä lukukelvottomaksi, kun sivut liimaantuvat yhteen tai sivuja alkaa irrota.

Se [lukulaite] ei niin herkästi ota itteensä siitä ku joku kirja. Et jos kirjan päälle kaatuu jotain, ni se kirja on sen jälkeen aika usein entinen. Et nykyiset sähkölaitteet pystyy pelastaa aika hyvin. (H11)

Toisaalta e-kirjojen lukulaitteet ovat usein huomattavasti paperisia kirjoja kalliimpia, joten niiden rikkoutumista tai häviämistä saatetaan pelätä enemmän ulko-olosuhteissa. Etenkin sellainen ympäristö kuin hiekkaranta koetaan arvokkaammille laitteille riskialttiiksi olosuhteiden kuten veden, hiekan ja aurinгон vuoksi.

Ne [lukulaitteet] on suhteellisen huonosti esim. säätä kestäviä. Niin niitä ei voi ottaa esim. rannalle mukaan niin helposti, ku jos sinne menee vaikka hiekkaa jonnekin laitteen koloseen, ni sitte se ei toimi tai se menee rikki tai jotain muuta, ku perinteisen kirjan voi vaan puistella hiekasta. Et se on vähän niinku tämmönen herkempi kaikelle ympäristölle. (Haastateltava 6)

Laatuun liittyy olennaisesti myös valikoima. Valikoiman laajuus mielletäänkin usein yhdeksi suurimmaksi e-kirjojen eduksi. Tämä toki riippuu paljon siitä, mitä palvelua käytetään. Jos lukee e-kirjoja englanniksi, niin Amazonista tai Googlen e-kirjakaupasta löytyy melkein mitä tahansa. Sen sijaan suomalaisten palveluiden valikoima on hiukan suppeampi. BookBeat on esimerkiksi vain yhden kustantamon sovellus, joten valikoima on tämän takia luonnollisesti rajallisempi.

No ku mä käytin sitä BookBeatia, vaik se oli vaa yhen kustantamon, mut mua alko ärsyttää itseasiassa se, et siel ei ollu tarpeeks kirjoja. Siel ei ollu tarpeeks mielenkiintoisia ja tai sit ne oli sellasia mitä mä oon lukenu jo. (H4)

Haastateltavista e-kirjojen valikoiman kattavuuden nosti esille erityisesti fantasiaa ja sci-fiä lukevat henkilöt. He totesivat, että kaikkia heidän haluamiaan kirjoja ei edes saa fyysisinä kappaleina tai sitten näiden kirjojen toimitusajat olisivat todella pitkiä ja toimituskulut suuria.

5.2.5 Luotettavuus

Tässä tutkimuksessa luotettavuuden katsotaan pitävän sisällään turvallisuuden tunteen sekä luottamuksen siihen, että ostetut e-kirjat säilyvät tallessa. Vaikka Leen tutkimuksessa (2013) tultiin siihen tulokseen, että turvallisuuteen liittyvillä tekijöillä on merkitystä e-kirjojen omaksumisessa, niin tämän tutkimuksen haastattelujen perusteella sillä ei koettu olevan suurta merkitystä. Muutama haastateltava mainitsi syöttäneensä omat tilitietonsa lukulaitteeseensa ja yksi haastateltavista piti tätä todellisena riskinä, sillä jos laite varastettaisiin, niin hänen pankkitilinsä voitaisiin tyhjentää ostamalla e-kirjoja. Kuitenkaan tämäkään haastateltava ei pitänyt riskiä niin suurena, että se olisi aiheuttanut toimenpiteitä:

Tota mua toisinaan huolettaa sen Kindeln kaa se, et sinne on tallennettu mun maksukorttitiedot. Ei niitä oikeesti saa sieltä ulos siit laitteesta, mut siel on edelleen se, et ne on tallennettu sinne ja jos joku haluaa, ni se voi nakuttaa mun tilin tyhjäksi sieltä sillä buy-napilla. Ja mä en oo ees ihan varma onks siin Kindles oikeesti mitää lukkaa. Et tarviiks se suojakoodin. Mut tota sen niinku tietoturva on ollu sellanen pieni kysymysmerkki. Mut en mä tiiä, ei se oo vissiin tarpeeks suuri kysymysmerkki ollu, ku mä en oo tehny sille asialle mitää. (H8)

Jos e-kirjoja lataa laittomasti internetistä, niin silloin on riskinä, että e-kirjojen mukana tulee omalle laitteelle viruksia ja haittaohjelmia kuten mitä tahansa kyseenalaista netistä lataamalla. Tätäkään ei kuitenkaan koettu suurena ongelmana, sillä ne, jotka lataavat laittomasti netistä e-kirjoja, lataavat sieltä laittomasti myös monia muita asioita ja ovat tottuneita näihin riskeihin. He osaavat ehkä myös vähän tarkemmin katsoa, mitä ja mistä lataavat.

E-kirjojen säilyvyydestä haastateltavilla oli melko erilaisia näkemyksiä. Osa haastateltavista koki, etteivät elektroniset kirjat ole samalla tavalla tallessa kuin fyysiset kirjat ja ne voivat kadota kuin tuhka tuuleen. Toisaalta osa haastateltavista oli sitä mieltä, että e-kirjat ovat paremmin tallessa isojen palveluntarjoajien pilvessä kuin mitä fyysiset kirjat voivat ikinä olla:

Sit ne myös säilyy siellä Amazonin pilvessä, ni mä voin koska tahansa vetästä sen kirjan takas sieltä. Et tavallaan, jos joku tässä maailmassa voi olla häviämätöntä, ni se on kyl ehkä niin häviämätön ku mitä voi olla, koska jos Amazonin pilvipalvelu tuhoutuu, ni sit alkaa kyl ole maailmassa asiat niin huonosti, et sil yhel kirjal ei ollu niin paljoo väliä enää. (H8)

Verrattuna fyysiseen kirjaan, e-kirjaa on mahdotonta kadottaa tai unohtaa jonnekin. E-kirjojen lukulaitteen voi toki unohtaa bussiin tai työpaikalle siinä missä fyysisenkin kirjan, mutta itse e-kirjaan pääsee pilven kautta käsiksi käytännössä miltä laitteelta tahansa, missä vain on internetyhteys.

5.2.6 Kokeiltavuus

Jos tuotetta tai palvelua on helppo kokeilla ennen ostopäätöksen tekemistä, niin se vahvistaa usein omaksumista (Rogers, 2003). E-kirjojen tapauksessa varsinaisia lukulaitteita on haastava päästä testaamaan ennen ostopäätöksen tekemistä, ellei kellään lähipiirissä satu olemaan laitetta, sillä lukulaitteita myydään lähinnä vain ulkomaisissa verkkokaupoissa. Sen sijaan eri e-kirjasovelluksissa on Suomen markkinoilla sisäänheittotarjouksia, joiden vuoksi ainakin muutama haastateltava alun perin testasi e-kirjoja:

Mä oon ladannu, mun mielestä se on Bonnierin, ni semmosen ku BookBeat. Niinku missä on e-kirjoja ja mä oon sieltä lukenu muutaman. Mul oli semmonen kuukauden ilmanen kokeilu siitä. Ni sinä aikana mä luin pari kolme. (H4)

Useassa e-kirjapalvelussa on vaihtuvien tarjousten ja näytekappaleiden lisäksi aina myös ilmaiseksi luettavia kirjoja. Usein nämä kirjat ovat klassikoita, joista on mennyt jo tekijänoikeussuoja umpeen. Kukaan haastateltavista ei kuitenkaan kertonut, että nämä klassikot olisivat olleet heidän ensimmäisiä lukemiaan e-kirjoja. Sen sijaan moni kertoi, että heidän e-kirjan lukemisensa oli saanut alkunsa ystävältä saadusta tai netistä ladatusta e-kirjasta:

Mulla oli yksi kirja, mitä mä ajattelin lukee ja kaverilla oli se e-kirjana, jonka se pysty jakamaan mulle. Se ei ollu mitenkää copywrite-suojattu, ni sitte mä sain sen siltä ilmaiseksi niinku heti siinä. Sen kautta päädyin lukemaan. (H6)

Kuten jo edellisessäkin alaluvussa todettiin, lähipiirillä on vaikutusta siihen, että e-kirjojen käyttöä kokeillaan.

5.3 Hedonistiset tekijät

Hedonistisilla tekijöillä viitataan tunneperäisiin tekijöihin. Nautintoa tuottavana kulutushyödykkeenä kirjojen, ja näin ollen myös e-kirjojen, lukemiseen vaikuttaa moni tunneperäinen tekijä. Aiempien tutkimusten sekä tähän tutkimukseen tehtyjen haastattelujen perusteella hedonistiset tekijät jaotellaan rituaaleihin, omistajuuteen ja identiteettiin, emotionaalisiin tekijöihin ja tottumukseen, esteettisyyteen ja aisteihin sekä uppoutumiseen. Seuraavaksi käsitellään kutakin näistä yksityiskohtaisemmin.

5.3.1 Rituaalit

Haastatteluista nousi esille, että kirjakaupoissa kiertely on monelle mielihyvää tuottava tapahtuma. Kirjakauppaan mennään tietoisesti katselemaan uusia kirjoja ja saamaan ideoita tai sitten kirjakauppa on mieluisa paikka kuluttaa loppoaikaa. Toisaalta välillä kirjakauppaan pistäydytään vain nopeasti hakemaan

jokin tietty opus. Alennusmyynnit mainittiin erikseen useassa haastattelussa ajankohtana, jolloin kirjakauppaan mennään nimenomaan tarkoituksena ostaa useita kirjoja.

Se on mun mielestä kiva käydä kattoo kirjoja, et mitä on tullu ja mitä on tulossa. Ja sit joku tämmönen vanha kirjakauppa, ni niissä on kiva tunnelma. (H4)

Kyl mä nautin selata niitä erilaisia kirjoja ja niitä erilaisia mahdollisuuksia mitä siellä kirjakaupassa on, että yleensä mä kierrän kyllä kaikki osastot. Että kyllä sit ku mä sinne kirjakauppaan meen, ni siellä aikaa yleensä vietän. Että sitte tietysti, jos on ihan joku spesifi kirja mitä hakee [niin ei vietä niin paljon aikaa], mutta niitä on aika harvoin. Et usein mä meen kirjakauppaan ja valitsen sitten sen kirjan mikä miellyttää sillä hetkellä eniten. (H11)

Mä tykkään käydä kirjakaupoissa ja usein sit vielä alennusmyynneistä voin ostaa niinku kymmenen romaania kerralla, ku satun sopivasti alennusmyyntiin. [...] Jos joutuu ostoskeskukseen, ni se on ainoa kauppa, missä on musta kiva olla. (H1)

Kirjakauppa koettiin erityiseksi paikaksi, jossa on oma tunnelmansa. Monella haastateltavista oli kirjakaupan sisällä oma lempipaikkansa niiden hyllyjen luona, josta usein löysi suosikkikirjansa.

[Kirjakaupassa] mulla saattaa olla joku näkemys, et mä saatan haluta lukee vaikka kaunokirjallisuutta, mut sit mä oon yleensä tosi tylsä ja sit mä vaan meen niille samoille kirjahyllyille ja mä ostan aina samanlaisii kirjoja. Et mulla on vaan sellasii tiettyjä kirjoja mitä mä tykkään lukee, ja sit mä yleensä hakeudun niiden luokse. (H14)

Kirjakaupassa käymisen lisäksi kirjoihin ja lukemiseen liittyy muitakin toistuvia käyttäytymismalleja. Suosituksia mielenkiintoisista kirjoista jaetaan lähipiirin kanssa ja hyviä kirjoja lainataan eteenpäin, mikäli ne ovat omassa omistuksessa. Tämä toki koskee vain fyysisiä kirjoja, sillä e-kirjojen lainaaminen on käytännössä mahdotonta.

Kyl mä usein vaikka lainaan kirjoja mun kavereilta, että jos he on lukenu jonku tosi hyvän kirjan. Koska niistä on sitten myös tosi kiva keskustella ja vaihtaa mielipiteitä. (H11)

Ainakin se vaihtaminen on sillee, että jos mä oon lukenu kirjan ja se on mun mielestä hyvä, ni sitte mä annan sen jollekki, et lue tuo tai mä saan joltain kirjan. Ni se on paljon helpompaa kuin e-kirjoissa, jos mä haluan suositella jotain, niin sen pitää ostaa se itselle tai sit mun pitää antaa sille mun tunnukset, että se voi kirjautua mun tunnuksetta siihen palveluun ja lukea sitä kautta. Niin se vaihtaminen on kyllä helpompaa tommosessa fyysisessä kirjassa. (H6)

Vaikka e-kirjojen lainaaminen on käytännössä mahdotonta ja se vähentää tältä osin sosiaalista kanssakäymistä, niin toisaalta e-kirjat tarjoavat uusia sosiaalisia aspekteja lukemiseen. E-kirjojen lukemiseen tarkoitetuissa sovelluksissa voi tarkastella muiden antamia kirja-arvosteluja ja näin löytää helpommin itseä kiinnostavia kirjoja. E-kirjasovelluksissa on myös paljon helpompi saada katta-

va mielipide teoksesta yhden ihmisen subjektiivisen mielipiteen sijaan kuten kirjakaupan myyjän tai kirjastonhoitajan suositellessa kirjaa. E-kirjasovelluksissa arvostelun on saattanut antaa useampi sata, ellei tuhat ihmistä.

En mä niinku ikinä, jos mä ostan fyysistä kirjaa, ni siitä mitään arvosteluja lue. Mut mä en ikinä osta e-kirjaa ilman, et mä oon lukenu arvostelut läpi ensin. (H8)

E-kirjojen suosittelu on myös helppoa ystäville, jotka käyttävät samaa sovellusta e-kirjojen lukemiseen, sillä tällöin kaikille on tarjolla sama valikoima e-kirjoja. Etenkin kuukausimaksullisissa sovelluksissa kaikilla on käytössään täsmälleen sama kirjasto samalla hinnalla:

Aika monella on BookBeat mun kaveripiirissä, ni sit meillä on tietysti samat kirjat. Ja voi aina kysyä, et oletko lukenu muuten sen kirjan sieltä, niin ei se mun mielestä oo vaikeempaa [kun fyysisten kirjojen jakaminen]. (H11)

Ja vaikka ei olisikaan käytössään kuukausiveloitteista sovellusta, niin e-kirja on helppo hankkia elektroniseen kirjastoon sillä hetkellä, kun suositus tulee, jolloin se ei pääse unohtumaan:

Ihan totta kyllä, et ku mä en käy kirjastossa kovin usein, niin siinä mielessä joo e-kirja vois olla parempi. Kun joku suosittelee jotain kirjaa, ni se olis helppo siitä ottaa. Kun mä taas usein ostan alennusmyynneistä kirjoja kirjakaupoista, niin ne saattaa unohtuu. Et se olis mun mielestä niinku hyvä puoli e-kirjassa, et siin vois niinku paljon nopeemmin kattoo, että ku joku on kehunu jotain, ni vois lukee sen läpi. (H1)

5.3.2 Omistajuus ja identiteetti

Haastatteluissa kiinnostavaa oli, että kirjojen omistajuuteen suhtauduttiin usein vahvasti tunteella. Moni koki, ettei koti ole koti ilman fyysisiä kirjoja, ja että kirjat kuuluvat olennaisena osana omaan identiteettiin. Omaan kirjahyllyyn halutaan laittaa esille itselle merkityksellisiä kirjoja, jolloin ne ovat samaan aikaan sekä sisustuselementtejä, muistoja että statussymboleita.

Mä omistan tosi paljon kirjoja ja mä tykkään, et mul on ne kirjat. Se tekee mun mielestä siitä [kodista] paljon kodikkaamman. Sit mun mielestä ne vaa kuuluu asiaan, et sul on kirjoja. Kyl osa on niinku ihan vaan sisustuselementtinä. (H4)

Kyl mä haluan, et mun koti viestii sellasta, että mua kiinnostaa oikeasti tietää asioita ja että on utelias maailmaa kohtaa, niin mun mielestä kirjat kuvastaa sitä, et haluu laajentaa sitä omaa elämän ymmärrystään. (H11)

Osa haastateltavista oli hyvin tarkka oman kirjahyllynsä sisällöstä ja he suhtautuivat kirjahyllynsä jopa perfektionistisesti:

Mul on osa sellasia kirjoja, mitkä haluaisin pois mun kirjahyllystä, koska mä en pidä niistä ja ne häiritsee mua aina ihan hirvittävästi, jos joku katsoo mun kirjahyllyä. Sit mun pitää olla silleen, et noi ei oikeesti oo mun, mä en oikeesti tykkää niistä. Et se on mulle tosi tärkeä. (H7)

Vanhempien luona, ni minun kirjat on siellä yläkerran makuuhuoneessa kirjahyllyssä ja ne on siellä aiheittain järjestyksessä ja jos on joku kirjasarja, ni ne on järjestetty kronologiseen järjestykseen. Vois sanoa, että on siinä vähän semmonen ylpeyslementti mukana kuviossa, että miten ne on sinne laitettu. Ettei oo ihan vaan lätkitty hyllyyn. (H3)

Se, kuinka tärkeää oli olla lukenut kaikki kirjat omasta kirjahyllystä, vaihteli suuresti haastateltavien kesken. Osan mielestä oli suorastaan huijausta, jos ei ollut lukenut kaikkia kirjoja omasta kirjahyllystään, mutta osa taas oli sitä mieltä, että kirjahylly on paikka siinä, missä muutkin säilyttää tavaraa. Tästä voi vetää johtopäätöksen, että ne ihmiset, joille on tärkeää olla lukenut kaikki kirjat omasta kirjahyllystä, ottavat lukemiseen mukaan pelillisiä elementtejä. Kirjahyllyyn tavallaan aina lisätään saavutuksia eli luettuja kirjoja ja nämä saavutukset ovat sitten sekä itsensä ihailtavissa että kaikkien niiden ihmisten nähtävillä, jotka tulevat käymään kylässä.

On [tärkeää olla lukenut kaikki kirjat kirjahyllystä]. Mul on ollukki vähän sellasia sit, et ku mun miehellä on sellasii kirjoi, mitkä ei kiinnostu mua yhtään, mut koska ne on siellä hyllyssä, ni on vähän semmonen, et pitäiskö toi nyt kuitenkin lukee. Olen toistaiseksi pidättäytyny ainaki kaikista lentokoneen osien kokoamisesta ja kaikesta tämmösestä vastaavasta. (H9)

Kyllä joo on [tärkeää olla lukenut kaikki kirjat kirjahyllystä]. Siinä on yks kirja mitä en oo saanu luettua ja se aina välillä tulee mieleen, että se pitäis lukea. Mutta en oo löytäny siihen sellasta sopivaa ajankohtaa, et ehtis käymään sen läpi. (H3)

Myös muiden ihmisten kirjahyllyjen sisällöllä on merkitystä. Voidaankin jopa sanoa, että kirjat ovat jossain määrin ihmisen sielun peili. Ainakin ne kertovat siitä, että mistä toinen ihminen on kiinnostunut ja ehkä myös tämän henkilön arvomaailmasta. Moni haastateltavista kertoi hakeutuvansa herkästi toisen ihmisen kirjahyllyn ääreen tutkimaan, mitä sieltä löytyykään. Löydökset saattavat antaa osviittaa yhteisistä kiinnostuksen kohteista ja näin siivittää tulevaa keskustelua. Myös ylipäänsä kirjoista ja lukemisesta pitäminen saattaa yhdistää ja saada aikaan tunnetta hengenheimolaisuudesta.

Välillä tulee semmottiisia isoja yllätyksiä, et mitä hitsiä sulla on tääki kirja. Et onks tää hyvä, et voinko lainata. Et innostuu oikeen. Ja jos jollain on joku tosi erikoinen kirja, et mikä tää nyt oikeen on. (H5)

Kyllä mä muistan, et yksi toimittajakaveri kävi vanhassa kodissa kylässä ja sano, et ethän sä nyt paha ihminen voi ollakaan, ku sä omistat noin paljon romaaneja. Perinteisesti ollu joku tämmönen ja monesti mä huomaan, et ku mä meen kylään, niin mä saatan mennä kirjahyllyn eteen ja vähän katon, et minkä tyyppisiä romaaneja siellä on. (H1)

Mainittiinpa muutamassa haastattelussa myös kirjojen omistamisen vaikutus itsensä brändäämiseen parisuhdemarkkinoilla:

Joskus silloin ku mä olin oikeesti nuorempi ja silloin ku mulla ei ollu avopuolisoa, ni silloin pidin siel [kirjahyllyssä] esillä semmosia kirjoja, mitkä kuvasti mun persoonaa, koska sit se oli niinku... Mä olin kuullu, et neidit käy kattomassa, et mitä kirjahyllystä löytyy, ni sit mä olin niinku pelannu tän etukäteen. Mut e-kirjojen kohalla tää ei välttämättä toimi. (H8)

Yleisesti oli havaittavissa myös sellainen suuntaus, ettei suinkaan kaikkia kirjoja ole tarpeen ostaa ja sijoittaa kirjahyllyyn. Useimmiten kirjahyllyyn sijoitetaan itselle merkittäviä teoksia, jotka halutaan lukea uudelleen, sekä kansallisesti arvostettuja teoksia. Sen sijaan kevyempiä ja ei-niin-merkityksellisiä kirjoja lainattiin useammin sekä hankittiin e-kirjoina.

Mä sanoisin, et paperisena se on just joku tämmönen sanotaanko vaikka Finladiateos tai joku tämmönen vähän merkittävämpi kirja. Ku taas ehkä e-kirjoissa ne on enemmän sit kevyempää luettavaa, kuten vaikka viihderomaaneita tai dekkareita tai tämmöstä. (H4)

E-kirjat kun ovat digitaalisia kopioita, niin niihin ei liity ollenkaan niin vahvaa omistamisen tunnetta kuin fyysisiin kirjoihin, eikä e-kirjoja myöskään saa esille. Tämä osaltaan selittää sitä, että itselle merkitykselliset kirjat halutaan mieluummin hankkia fyysisinä kappaleina:

Mun on vaikee luopua kirjoista. Et mulla ei muuta materiaa kohtaan oo hirveesti semmosii suuria tunteita, mut kirjat on vähän sellasii. Et se on ehkä sellanen mikä noissa e-kirjoissa hämärtyy, ku ne on vaan kuvakkeita näytöllä, että ehkä ei tuu sitä samaa kirjan omistajan fiilistä mikä tulee siitä, et sul on paperikirjoja hyllyssä. (H9)

Toisaalta muutama haastateltava oli sitä mieltä, että kirjojen omistaminen ei ole heille ollenkaan tärkeää. Nämä haastateltavat suosivatkin enemmän e-kirjoja ja kokivat, ettei fyysisen kappaleen omistaminen tuo lukemiseen lisäarvoa:

Se on oikeestaan sellanen tapa, mitä mä oon ihmetelly, et minkä takii ihmiset haluu omistaa kirjan, ku meillä on niin hyvin toimiva kirjastojärjestelmä ainakin mun omasta mielestä. Mä en oo tullu mihinkää tulokseen, et minkä takia ihan saman ikäiset ja nuoremmatki ihmiset saattaa olla silleen, et niil on tosi paljonki kirjoja. Se hämmentää mua. (H2)

Ei mulle oo siis siinä mielessä väliä, et omistanko mä kirjoja. Ne on lähinnä vaan semmonen tapa siirtää tietoa maailmasta mulle itselleni. (H8)

Yksi selittävä tekijä sille, että kirjoihin halutaan identifioitua niin vahvasti saattaa olla se, että kirjojen lukemista on kautta aikojen pidetty sivistyneisyyden merkinä ja kokemus sivistyneisyydestä on monelle ihmiselle merkityksellinen

asia heidän oman identiteettinsä luomisessa. Lähes kaikki haastateltavat liittivät sivistyneisyyden yhä edelleen vahvasti lukemisharrastukseen:

Ehkä se jonkinlainen sivistyneisyys siitä huokuu. Jotenki mä assosioin sen niin, että ihmiset jotka ylipäättään lukee, ni ne on jollain tavalla sivistyneitä ihmisiä. (H6)

Kyl se musta viestii jossain määrissä semmosta pientä akateemista kyvykkyyttä. Et mun on hirveen vaikee... tai mul on semmonen olo, etten mä oo tavannu yhtään semmosta ikään kun duunariammattilaista, joka lukis paljon. Niin kyllä mun mielestä kirjojen kuluttaminen jossain määrin viestii semmosta älyllistä toimintaa. (H8)

Vaikka e-kirjojen lukijoihin liitetään pitkälti samoja mielikuvia kuin fyysistenkin kirjojen lukijoihin, niin silti fyysinen kirja lienee se, mikä on ja pysyy viisauden symbolina, ainakin vielä toistaiseksi. Tätä varmasti tukee omalta osaltaan populaarikulttuurimme, jossa viisaat ihmiset on kuvattu usein kirjapinojen keskelle.

5.3.3 Emotionaaliset tekijät ja tottumus

Lukeminen on moneen muuhun vapaa-ajanviettotapaan verrattuna hyvin vanha harrastus ja kirjojen lukeminen on pysynyt satoja vuosia lähes muuttumattomana. Ehkä juuri tämän takia kirjojen kuluttaminen digitaalisesti tuntuu vieraammalta kuin esimerkiksi musiikin ja elokuvien digitaalinen käyttö, millä on molemmilla paljon lyhyemmät ja monimuotoisemmat juuret historiassa. Haastateltavista moni pitikin e-kirjojen lukemista jollakin tapaa epäaitona ja persoonattomana:

Must tuntu vähä siltä, ku mä luin sitä [e-kirjaa], et mä oon jotenki feikki. Et mä en oikeesti lue kirjaa. Se ei ollu semmonen samanlainen kokemus, ku et sä luet sitä [paperista] kirjaa. Et se oli enemmänki verrattavissa siihen, et mä surffaisin tai lukisin jotaki artikkelii netissä ja sit vaa seuraava ja seuraava, niinku svaippailisin niitä sivuja vaa eteenpäin. Et jotenki semmonen aitous siitä niinku puuttu. (H4)

Kyl mä mietin, et kirjalla on niinku oma persoona ja persoonallisuus. Ni ne e-kirjat on ehkä vähän persoonattomia. (H4)

Ne [paperiset kirjat] on ehkä semmonen, vois sanoo jopa intiimimpi lukukokemus, ku e-kirjat. Tykkään niistä enemmän. [...] Ehkä toi e-kirjan luku, varsinki tabletilla, ni ehkä se on vähän kylmempi kokemus, jos näin nyt voi sanoo. (H5)

Fyysinen kirja saatetaan mieltää jopa joksikin suuremmaksi kuin vain kirjaksi. Saatetaan ajatella, että fyysisellä kirjalla on oma historiansa ja sielunsa. Yksi haastateltavista kertoi, kuinka hän pitää siitä, että fyysinen kirja elää mukana hänen arjessaan:

Mun mielestä se on ihan sika siistiä, ku sä ostat kirjan, ni se on uus ja sitte ku sä luet kirjaa, ni sä tavallaan siirräät sun arkee siihen. Et siin voi näkyä vaikka jotain kahvin läikkii tai sä niinku rikot tän selän [näyttää kirjan selkää] ja sit ku sä oot saanu sen

kirjan luettuu, ni sit se on sillee niinku ahh, et se on niinku semmonen saavutus ja sit se kirja näyttää niinku oikeesti luetulta. Nii se on mun mielestä siisti ja se ei ehkä tuu siin... Niiden pitäis tehdä niinku joku semmonen rypistyminen siinä e-kirjassa [nau-rua]. (H14)

E-kirjojen kulutuksen lisääntyessä saattaa jopa herätä pieni pelko siitä, että mil-lainen maailma olisikaan ilman fyysisiä kirjoja. Fyysisiin kirjoihin liittyy niin vahvoja tunteita. Kirjat saattavat olla esimerkiksi osa omaa kasvutarinaa ja näin ollen kirjoihin liittyy tietynlaista nostalgiaa, jos ne ovat olleet itselle merkittäviä teoksia aikoinaan. Tulee muistaa, että haastateltavien lapsuuden ja nuoruuden ajan kirjat ovat olleet lähes täysin fyysisessä muodossa.

Kirjat vie ehkä semmoseen tiettyyn aikakauteen, et minkä ikänen on ollu silloin, ku on lukenu joitakin kirjoja. Ja silleen hauska palata niihin, kun saa niistä ehkä vähän vielä samoja tunteita, kun jostain muistin syövereistä tulee, että niin mä ajattelin täl-lasia asioita silloin ku mä luin tätä. Ja tuo kohta oli ehkä silloin koskettavampi, kun nytten. (H7)

Toisaalta, vaikka haastateltavilla ei tuntunut olevan e-kirjoihin niin vahvaa tunnesidettä kuin fyysisiin kirjoihin, niin silti muutama haastateltavista koki e-kirjoissa (ja lukulaitteissa) olevan ”sitä fiilistä”. Tämä saattaa selittyä uuden ko-kemisen ja omistamisen ilolla sekä sillä, että halutaan identifioitua teknologia-orientoituneeksi ihmiseksi.

Mä koen sen [e-kirjan] parempana vaihtoehtona itelleni, ku paperikirjat. Kai se on vähän, ku käyttäis Mac:iä verrattuna PC:hen, et siin on sitä jotain fiilistä. Ni mä sa-noisin, et siin on vähän samasta asiasta kyse omakohtasesti. (H2)

Suurin osa haastateltavista kuitenkin oli sitä mieltä, etteivät e-kirjat ja lukulait-teet herätä heissä juuri mitään tunteita. Ne ovat vain yksi työkalu muiden jou-kossa. Ihmisten teknologiaähky nousi haastatteluissa myös hyvin esille. Lähes kaikki haastateltavat tekivät tietotyötä tai opiskelivat, mikä tietää pitkiä päiviä teknisten laitteiden äärellä, joten vapaa-ajalla halutaan tehdä jotain muuta kuin tuijottaa ruutua ja tässä tapauksessa koettiin, ettei sillä ole merkitystä mikä ruu-tu on kyseessä:

Mä katon töissä kuitenkin yheksän tuntii päätelaitetta, ni jos mä vaihdan sen toiseen päätelaitteeseen, ni ei siinä ihan hirveesti eroa oo, et mitä mä teen. Plus se on aina vä-lillä ahdistavaa, et kuinka paljon aikaa me vietetään vaikka tabletilla tai puhelimella, ni se olis kiva et se lukeminen olis vähän erillään siitä. (H4)

Mä ehkä luettavaks valitsen yhä mieluummin paperisen, mut se perustuu ihan siihen, et mä oon koko päivän kiinni kaikissa muissa laitteissa, ni sit se on myös tapa irrot-tautua. [...] Mä oon huomannu, et tulee semmonen miellelyhtymä, et tämä on tekno-loginen vimpain ja se liittyy jollakin tapaa töihin, vaikka siinä ei suoranaisesti tule mitään kilkutuksia. (H9)

Toisaalta kyllähän ihmiset silti katsovat esimerkiksi TV:tä tai TV-sarjoja netistä vapaa-ajallaan mieltämättä sitä työnteoksi. Tässäkin varmasti palataan taas siihen, ettemme vain ole vielä riittävän tottuneita, että romaaninen lukeminen tapahtuisi elektronisesti.

5.3.4 Esteettisyys ja aistit

Eri aisteilla on kokemiimme asioihin suuri vaikutus. Etenkin kun kyseessä on vapaaehtoisesti tehtävä asia, jonka pääasiallinen tarkoitus on viihdyttää, ei tule aliarvioida eri kanavista saamiamme ärsykeitä. Lukemiseen käytämme tietenkin pääasiallisesti näköaistia. Tämä pitää sisällään sekä varsinaisen toiminnon, lukemisen, että myös kaikki visuaaliset tekijät, jotka liittyvät kirjaan tai e-kirjaan. Kirjan kansikuvaa pidettiin merkityksellisenä asiana haastattelussa. Ja toki, jos kansitaiteella ei olisi ollenkaan merkitystä, niin ei niihin panostettaisikaan. Yleensäkin markkinoinnissa tunteilla on vahva vaikutus ostopäätökseen (Bagozzi, Gopinath & Nyer, 1999) ja kansitaide vetoaa useimmiten juuri tunteisiin kuten muukin taide. Kansitaide on se, mikä usein ensimmäisenä herättää mielenkiinnon kirjaa kohtaan ja kirjan kannen kuva usein myös jollakin tapaa peilaa kirjan tapahtumia. Kanteen voi myös aina palata kesken lukemisen ja se on ikään kuin kasvot kirjalle minkä näet, kun aloitat ja lopetat lukemisen. Jotkin kirjat yhdessä niiden kansien kanssa vaikuttavat meihin niin vahvasti, että ne muistetaan vielä vuosienkin päästä.

Joo, kyllä se [kirjan kansi] on niinku ensimmäinen asia mihin kiinnittää huomiota, kun ottaa kirjan käteensä, et minkälainen fiilis siitä tulee ja mistähän se voisi kertoa. Kyllähän se on aina semmonen ensimmäinen kontaktipinta kirjaan se kansi ellei etukäteen tiedä siitä jotain muuta kautta. Et jos selailee kirjaa vaikka kirjakaupassa, niin kyllä niitä kansien perusteella päätyy herkästi tutkimaan tarkemmin. (H6)

Se [kansikuva] on vähän samanlainen juttu, ku CD-levyissä. Mä tykkään sen fyysisen kappaleen saada käsiini ja ihastella sitä kantta samalla kun luen ja välillä palata siihen, että mistähän kohtauksesta tää on ja se tuottaa paljon enemmän lisäarvoa siihen. Et se tukee vähän mielikuvitusta ja siinä on kaikki muu mukana. (H7)

Myös muilla aisteilla kuin näköaistilla on merkitystä lukukokemukselle. Niin haju-, kuulo- kuin tuntoaistillakin on oma paikkansa. Etenkin hajuaisti tuntui herättävän keskenään eriäviä ajatuksia haastateltavissa. Muutama haastateltavista mainitsi pitävänsä erityisesti vanhojen kirjojen ominaistuuksista, kun taas yksi haastateltavista ei voinut sietää tätä. Sen sijaan eräs haastateltavista taas suosi uuden kirjan tuoksua, kun toiset pitivät tätä epämiellyttävänä.

Vanhat kirjat tuoksuu pääosin paljon paremmalle. Et niis on vähän semmonen pölynen tuoksu. Uudet kirjat haisee sille painomusteelle ja niissä ei oo niin paljon semmosta kulumaa. Ei oo ajan tuomaa särmää. Ja vanhat kirjat on kanssa painettu erilaiselle paperille, niin sekin tuo siihen ominaistuuksunsa. (H7)

No uuden kirjan tuoksu on aina hyvä. Omituista, mutta se vaan on. (H5)

Kirjaa lukiessa on useimmiten hiljaista, jolloin alkaa keskittyä kaikkiin pieniinkin ääniin. Näilläkin äänillä, tai niiden puuttumisella, voi olla merkitystä lukukokemukselle. Sivun vaihtumisen rauhoittavaa ääntä kuvaili yksi haastateltavista näin:

Joo seki voi olla, et siin sivun vaihtumisen äänessä on joku rauhottava fiilis silleen, et siihen kirjan maailmaan vajoo. (H10)

Tuntoaistillakin on oma roolissa luettaessa. Jokainen kirja tuntuu käteen erilaiselta ja osa arvostaa kirjassa erilaista tuntumaa kuin toiset. Kirjan sivujen koskettelu sekä kääntäminen saattavat olla myös keinoja keskittyä itse lukemiseen:

Mä tykkään, että se on käsin kosketeltavaa. Et tuntee sen sivujen siirron ja paperin karheuden, jos se on karheeta tai muuta. Se on paljon miellyttävämpi, ku tommonen näytön lääppiminen. (H5)

Kai siinä on se, et ku sitä e-kirjaa lukee, ni siitä katoa yks aspekti. Ku normaalissa kirjassa sä kuitenkin käännät niitä sivuja, ni e-kirjassa sä vaan pyyhkit sitä näyttöä. (H10)

E-kirjoissa aistikokemukset jäävät usein ohuemmiksi. Toki e-kirjassakin on digitaalinen kuva kirjan kannesta, mutta se ei ole visuaalisesti yhtä näyttävä kuin fyysisen kappaleen kansi, joten sille ei anneta niin paljoa painoarvoa. E-kirjassa kannen kuva ei myöskään ole samalla tavalla läsnä arjessa kuin fyysinen romaani kansineen yöpöydällä tai luettuna kirjahyllyssä.

Nyt ku miettii noita e-kirjoja, ni se on ehkä se ainoa huono puoli tohon visuaalisuuteen liittyen, et siellä toki on se kuvakaappaus siitä kannen kuvasta, mut ei siitä tuu sitä samaa fiilistä ku, et jos sä katot sitä paperisen kirjan kanta. (H9)

Mulla on mustavalkonen näyttö mun Kindlessä, ni se ei oikein tuo sitä [kansikuvaa] esille. Ja se on kuitenkin aina tietokoneella piirretty eikä painettu sillon, ni se on erilainen. (H7)

Toisaalta e-kirjojen eduksi voidaan katsoa se, että niissä on itsellä mahdollisuus vaikuttaa asetuksiin ja tätä kautta e-kirjan visuaaliseen ilmeeseen:

Mä en osaa sanoo mikä on se perusfontti, mutta mä huomaan yleensä kirjoista, et tämä kirja on kivempi ottaa käteen ja avata ja täällä on kivemmassa muodossa tää teksti ja otsikot. Et kyllä sillä on väliä. Sillain tossa e-kirjassa on just, et ku sä voit ite vähän muokata sitä lukukokemusta. Niin se antaa enemmän myös vaikutusvaltaa siihen visuaaliseen puoleen. (H9)

Lisäksi e-kirjojen lukulaitteiden muotoilu herätti miellyttäviä tuntemuksia joissakin haastateltavissa. Lukulaitteiden design on usein pelkistettyä ja virtaviivaista, minkä moni kokee tyylikkääksi. Ja toisaalta ei fyysisissäkään kirjoissa ole aina kauniita kansia.

Kindle on mun mielestä tyylikäs laite. Et siin mieles joo. Et se on tosi minimalistinen ja siin on tasan yks fyysinen nappi, niin kyl se niinku semmonen tyylikkyys on mikä siihen kuuluu. (H8)

5.3.5 Uppoutuminen

Osa haastateltavista koki, että heidän kyvyssään uppoutua lukemaansa kirjaan on eroa siinä, että lukevatko he fyysistä kirjaa vai e-kirjaa. Etenkin puhelimella tai tabletilla luettaessa haastateltavia häiritsi se, että laitteelle saattaa tulla ilmoituksia muista sovelluksista silloinkin, kun haluaisi keskittyä lukemiseen. Nämä näytölle ponnahtavat ilmoitukset katkaisevat ajatuksen ja johtavat usein siihen, että esimerkiksi saapuneet viestit tarkastetaan, jolloin lukeminen keskeytyy.

Sieltä [puhelimesta] tulee sulle kaikkia niitä muita ilmoituksia, ni sä et pysty keskittymään siihen [lukemiseen]. Ja sit sä oot sillee, et aa mitäs vaikka tuolla Whatsapp-ryhmässä keskustellaa. Tai et oi nyt tuli Iltasanomista uutinen. Et se keskeytyy koko ajan. Ni siinä on vaikeempi päästä siihen lukemisen flow:hun, ku tavallisessa kirjassa. (H4)

Kyl se on ehkä vähän semmonen, et ku on tottunu puhelimen ääressä olemaan koko ajan vähän niinku hereillä, ni ehkä siinä jää tavallaan vähän se sellanen päälle. Et kyl sitte, jos mä luen paperista kirjaa, ni puhelin on silloin kokonaan poissa. Et sit ehkä eri tavalla uppoutuu. (H11)

Varsinaisissa e-kirjojen lukulaitteissa kuten Kindlessä on keskittymisen kannalta se hyvä puoli, että niillä ei yleensä tehdä muuta kuin lueta. Tällöin laitteessa itsessään ei edes ole muita toimintoja häiritsemässä lukemista. Yksi haastateltava tosin kertoi, että häntä häiritsevät Kindlen mainokset, sillä ne tuovat lukuhetkeen palasen ulkopuolista maailmaa, mikä ei siihen kuulu.

Mikä mua häiritsee niissä [e-kirjoissa], ni on mainokset. [...] Ku mulla on toi Kindle, ni ne mainostaa niitä kirjoja, ku mä avaan sen. Ei tuu siinä lukuprosessin välissä, mut tulee, ku mä avaan sen. Ja mulla kirja on jotenki sellanen... Et nykyään ku ihmisillä on tietokoneet ja kännykät koko ajan, ni sä oot koko ajan jollain tapaa yhteydessä ulkopuoliseen maailmaan, ni kirja on siin mieles mukava, et sä voit oikeesti vaa sulkeutuu ittees ja sä et oo niinku yhteydessä mihinkää. Et siin ei oo mainoksia tai muuta. E-kirjois on kumminkin tavallaa se ulkopuolinen maailma jollain tapaa läsnä. (H14)

Vaikka mainokset tulevatkin vain silloin, kun aloittaa kirjan lukemisen, niin se vie silti fokusta pois itse kirjasta. Maailma on muuttunut melko lyhyessä ajassa hektiseksi ja ihmisten keskittymiskyky on heikentynyt. Kaipaamme koko ajan enemmän ärsykeitä ja kaikkien asioiden pitäisi tapahtua heti. Kirjat ja lukeminen ovat tälle vastapainoa ja niiden kuluttaminen vaatii pitkäjänteisyyttä. Tämän takia kaunokirjallisuuden lukemiseen haluttaisiin tehdä selvä pesäero puhelimen naputtelusta myös henkisesti. Lukeminen koetaan pääsääntöisesti myös keinoksi rauhoittua ja rentoutua sekä irtaantua ympäröivästä maailmasta:

Jos on ollu tosi rankka päivä ja halua rentoutua, ni sillon [luen]. Se on niinku mukavempaa viihdettä, kun elokuvien katsominen tai telkkari. (H7)

Musta on kiva välillä pysähtyä ja hiljentyä lukemaan kirjoja. Et voi unohtaa sen muun maailman sillä hetkellä, kun lukee sitä kirjaa. (H10)

Huolimatta siitä, että osa haastateltavista kertoi e-kirjoihin keskittymisen olevan haastavampaa kuin fyysisiin kirjoihin keskittymisen, niin osa haastateltavista oli taas sitä mieltä, ettei kirjan formaatilla ole merkitystä heidän uppoutumiseensa. Kaksi haastateltavista oli jopa sitä mieltä, että heidän on helpompi keskittyä e-kirjoihin kuin fyysisiin kirjoihin:

Sitte kun tämmönen hauska juttu, mikä on yleensä mun lukemista hidastamassa ja jarruttamassa, ku mulla on ADHD. Ni e-kirjat [on miellyttävämpiä], ku siinä on niin vähän sitä tekstiä kerrallaan, ja sitte se on jotenki selkeempää lukee, ku se on tossa näytöllä aina yks sivu kerrallaan, niin ei silmät eksy niin helposti. (H12)

No mä itseasiassa uskon, et mä uppoudun siihen e-kirjaan paremmin sen takii, koska sen kans esimerkiks kädet ei väsy. Se on niin kevyt, et sen pitäminen on helppoo. Ja sit myös se, et jos lukee illalla ja muuten huoneessa on pimeetä ja sit siin on se kevyt taustavalo, ni se on siinä oikeestaan aino semmonen asia, mihin voi keskittyä. Kyl must jotenki tuntuu, et mä uppoudun paremmin sen e-kirjan kaa, ku niin et mul on se fyysinen kopio. (H8)

Jos pohditaan lukemiseen keskittymistä, niin myös ajalla ja paikalla on tähän merkitystä. E-kirjoja esimerkiksi luetaan fyysisiä kirjoja useammin matkustettaessa, jolloin myös ympäristö on rauhottomampi. Tämä saattaa vaikuttaa keskittymiseen. E-kirjoja saatetaan myös lukea lyhyempiä pätkiä kerrallaan niiden helpon liikuteltavuuden vuoksi. Jos e-kirjan ottaa esille odotustilanteessa, niin ajan vähyyden ja ympäristön alitajuisen tai tietoisien tarkkailun takia uppoutuminen saattaa häiriintyä.

Jos mä luen paperista kirjaa, niin sillon mä olen selkeästi saanut itseni jo semmoseen tilanteeseen, missä mä olen varannut aikaa ja mä olen henkisesti tavallaan valmistautunut siihen, että nyt mä pyhitän tän ajan kirjan lukemiselle ja luen tätä nyt tässä. Kun taas sitten ehkä tämmösen e-kirjan tapauksessa, kun se kulkee mukana ja sitä voi lukee eri väleissä, ni sit se on niinku enemmän semmonen tyhjien hetkien täyte. Silleen, et nyt on vähän aikaa, niin voisimpa lukee tota. Niin ehkä tämmösen paperisen kirjan lukemisella on enemmän rauhottava vaikutus tai mä assosioin sen enemmän semmoseen, et nyt sä oot varannu aikaa sille, että nyt sä luet tässä näin ja käytät siihen jonkun aikaa. (H6)

Kirjoihin uppoutumiseen saattaa vaikuttaa myös se, että fyysisen kirjan kulkua hahmottaa helpommin kuten jo edeltävässäkkin alaluvussa todettiin. Näin ollen myös kirjan juoni saatetaan sitoa mielessä silmämääräiseen sivumäärään.

[E-kirjassa] tuntu siltä, että ei pysy ihan yhtä lailla siinä tarinassa ja osaa jäsentää sitä aikaa, et millon mikäki on tapahtunu, ku miten oikeessa kirjassa osas jäsentää. Mut sittemmin se on menny silleen, et se ei häiritse enää niin paljoo. (H2)

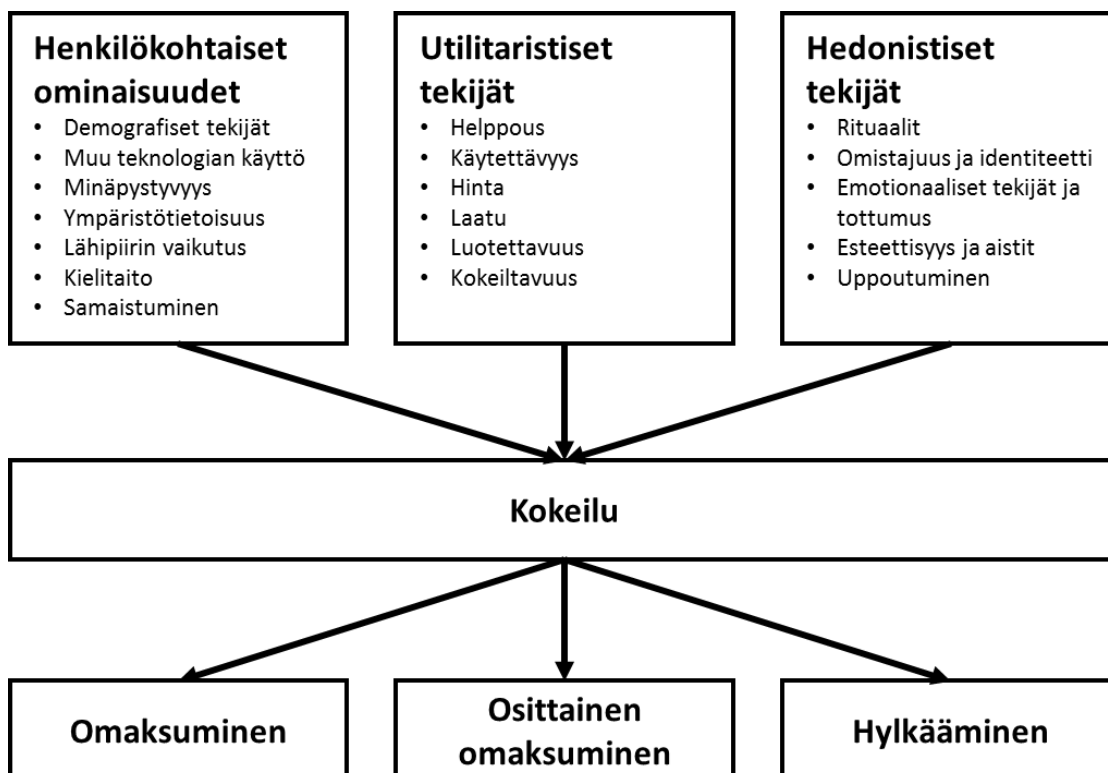
Sulle tulee fyysinen tunne siitä kirjasta. Et vaikka sä et havainnoi sitä siinä lukiessa, ni sä jollain tasolla tietysti alitajuisesti ajattelet sen kirjan etenemistä kuitenkin. Et ku sä tajuut, et se kirja alkaa lähestymään loppua, ni sä alat ajattelemaan jo eteenpäin, että mitä siinä kirjassa voi tapahtua. Ku e-kirjalla se vaan on se saman paksunen tabletti tai puhelin tai näyttö siinä koko ajan edessä. (H10)

6 POHDINTA JA YHTEENVETO

Tässä luvussa koostetaan tämän tutkimuksen tulokset ja heijastellaan tuloksia aiempaan tutkimukseen. Ensiksi pohditaan vastausta tutkimuskysymykseen, jonka jälkeen käydään lävitse johtopäätöksiä teorian ja tutkimuksen kannalta. Tästä siirrytään tarkastelemaan johtopäätöksiä käytännön kannalta, ja lopuksi käydään vielä lävitse tutkimuksen rajoitteet sekä mahdolliset jatkotutkimusaiheet.

6.1 Vastaus tutkimuskysymykseen

Tätä tutkimusta ohjaava tutkimuskysymys oli ”Mitkä tekijät vaikuttavat e-kirjojen omaksumiseen joko edistävästi tai estävästi?”. Tähän kysymykseen saatiin mielenkiintoisia vastauksia sekä aiemman tutkimuksen pohjalta että tähän tutkimukseen toteutettujen haastattelujen perusteella. Luvussa kolme aiemman kirjallisuuden pohjalta muodostettiin karkea e-kirjojen omaksumisen malli (Kuvio 1), jossa omaksumiseen liittyvät tekijät jaettiin henkilökohtaisiin, utilitaristisiin sekä hedonistisiin tekijöihin. Tätä aiempaa mallia täydentäen luotiin uusi e-kirjojen omaksumiseen liittyvä malli (Kuvio 2), joka erittelee tarkemmin niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat e-kirjojen omaksumiseen tähän tutkimukseen tehtyjen haastattelujen perusteella:

KUVIO 2 E-kirjojen omaksumiseen vaikuttavat tekijät

Mallissa henkilökohtaiset ominaisuudet on jaoteltu demografisiin tekijöihin, muuhun teknologian käyttöön, minäpystyvyyteen, ympäristötietoisuuteen, lähipiirin vaikutukseen, kielitaitoon ja samaistumiseen. Sen sijaan utilitaristiset tekijät koostuvat helppoudesta, käytettävyydestä, hinnasta, laadusta, luotettavuudesta ja kokeiltavuudesta. Hedonistiset tekijät puolestaan pitävät sisällään rituaalit, omistajuuden ja identiteetin, emotionaalisiin tekijöihin ja tottumukseen, esteettisyyden ja aisteihin sekä uppoutumisen. Kukin näistä tekijöistä vaikuttaa omalta osaltaan aikomukseen käyttää e-kirjoja, mikä puolestaan johtaa joko omaksumiseen, osittaiseen omaksumiseen tai hylkäämiseen. Haastattelujen perusteella voidaan linjata, että henkilökohtaisilla ominaisuuksilla sekä utilitaristisilla tekijöillä on e-kirjojen omaksumiseen pääsääntöisesti myönteinen vaikutus eli ne ovat edistäviä tekijöitä e-kirjojen omaksumisessa. Sen sijaan hedonistiset tekijät ovat usein estäviä tekijöitä e-kirjojen omaksumisessa.

Huomionarvoista on myös, että e-kirjojen omaksuminen ei välttämättä etene aivan yhtä suoraviivaisesti kuin malli antaa olettaa. Eri vaiheet saattavat kestää pitkäänkin. Esimerkiksi henkilöllä saattaa olla henkilökohtaisia ominaisuuksia, jotka vaikuttavat siihen, että hän on kiinnostunut uusista asioista ja tottunut käyttämään teknologiaa. Vähitellen, kun henkilö näkee e-kirjojen lukulaitteita ympäristössä, niin hän alkaa pohtia, että kyseinen laite näyttää miellyttävältä ja jopa edistykselliseltä tavolta lukea e-kirjoja (hedonistisia tekijöitä). Lisäksi hän saattaa alkaa perustella itselleen, kuinka kätevä laite olisi matkustuksessa (utilitaristinen tekijä). Lopullinen kipinä aikomukseen hankkia laite tulee

kuitenkin tarjouksesta, jolla laitteen saa edulliseen hintaan (utilitaristinen tekijä). Ennakkokäsitys laitteesta ja e-kirjojen lukemisesta eivät kuitenkaan välttämättä vastaa odotuksia, kun henkilö pääsee kokeilemaan laitetta. Kokeiluvaiheessa käyttäjä punnitsee uudelleen laitteen ja e-kirjojen hyviä ja huonoja puolia, mikä ennen pitkää johtaa joko uuden teknologian omaksumiseen tai hylkäämiseen. Vaihtoehtona on myös teknologian osittainen omaksuminen, mikä tarkoittaa sitä, että kahta eri teknologiaa (tässä tapauksessa fyysisiä kirjoja ja e-kirjoja) käytetään rinnakkain.

Lisäksi tulee ottaa huomioon, että kaikki yllä luetellut tekijät eivät ole yhtä merkityksellisiä. Seuraavassa taulukossa (Taulukko 4) on jaoteltu omaksumiseen liittyviä tekijöitä sen mukaan, kuinka paljon niillä on merkitystä loppupeleissä tämän tutkimuksen perusteella.

TAULUKKO 4 Taulukko e-kirjojen omaksumiseen liittyvien tekijöiden merkityksestä

Ei juuri lainkaan merkitystä	Vähäistä merkitystä	Jonkin verran merkitystä	Paljon merkitystä
Demografiset tekijät (Henk.)	Ympäristötietoisuus (Henk.)	Hinta (Util.)	Helppous (Util.)
Muu teknologian käyttö (Henk.)	Kielitaito (Henk.)	Laatu (Util.)	Käytettävyys (Util.)
Minäpystyvyys (Henk.)	Samaistuminen (Henk.)	Rituaalit (Hed.)	Omistajuus ja identiteetti (Hed.)
	Lähipiirin vaikutus (Henk.)	Uppoutuminen (Hed.)	Emotionaaliset tekijät ja tottumus (Hed.)
	Luotettavuus (Util.)		Esteettisyys ja aistit (Hed.)
	Kokeiltavuus (Util.)		

Kuten taulukosta voidaan havaita, niin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin (taulukossa *Henk.*) liittyvät tekijät eivät yleensä ole kovin merkityksellisiä omaksumisen kannalta. Sen sijaan utilitaristisilla tekijöillä (taulukossa *Util.*) ja erityisesti hedonistisilla tekijöillä (taulukossa *Hed.*) nähdään olevan suuri merkitys omaksumiseen.

Johtopäätöksenä voidaan siis sanoa, että e-kirjojen omaksumiseen vaikuttaa edistävästi eniten utilitaristiset tekijät, etenkin helppous ja hyödyllisyys. Sen sijaan e-kirjojen hylkäämiseen on suurin vaikutus hedonistisilla tekijöillä. Hedonistisista tekijöistä merkityksellisimmät estävät tekijät ovat omistajuus ja

identiteetti, emotionaaliset tekijät ja tottumus sekä esteettisyys ja aistit. Tulee kuitenkin huomioida, etteivät asiat ole lähemmin tarkasteltuna aivan yhtä mustavalkoisia. Lähes jokainen omaksumiseen liittyvä tekijä voi vaikuttaa joko estävästi tai edistävästi ihmisestä sekä tarkastelunäkökulmasta riippuen. Esimerkiksi hinta on tästä hyvä esimerkki. Alhainen hinta saattaa olla edistävä tekijä e-kirjojen omaksumiselle ja korkea hinta estävä tekijä, mutta toisaalta kaikille haastateltaville e-kirjan hinnalla ei välttämättä ollut juuri mitään merkitystä. Hinnan suuruus saattaa myös olla subjektiivinen kokemus, sillä ihmiset arvottavat asioita keskenään eri tavalla. Lisäksi ihmisillä saattaa olla erilaiset taloudelliset lähtökohdat.

6.2 Johtopäätökset teorian ja tutkimuksen kannalta

Lähes kaikki aiemmat e-kirjojen omaksumiseen liittyvät tutkimukset keskittyvät tarkastelemaan omaksumista utilitarististen tekijöiden näkökulmasta. Oikeastaan vain Chen ja Graniz (2012) ottivat omassa tutkimuksessaan hedonistiset tekijät täysivaltaisesti utilitarististen tekijöiden rinnalle. Tämän takia onkin mielenkiintoista, että tässä tutkimuksessa hedonististen tekijöiden merkitys korostui niin selkeästi e-kirjojen omaksumisessa ja eritoten hylkäämisessä. Erityisen merkittäviksi tunneperäisiksi esteiksi e-kirjojen omaksumisessa nousivat omistajuus ja identiteetti, esteettisyys ja aistit sekä emotionaaliset tekijät ja tottumus. Omaksumista edistävät utilitaristiset tekijät sen sijaan saivat huomattavasti enemmän vastakaikua aiemmista tutkimuksista. Tämänkin tutkimuksen perusteella eniten e-kirjojen omaksumiseen edistävästi vaikuttavat helppous ja käytettävyys. Tutkimuksessa oli vielä kolmaskin päätekijäryhmä, henkilökohtaiset ominaisuudet, mutta tähän ryhmään kuuluvilla tekijöillä todettiin olevan vain vähäistä merkitystä e-kirjojen omaksumisen kannalta. Tarkastellaan vielä seuraavaksi lähemmin tämän tutkimuksen tuloksia suhteutettuna aiempiin tutkimuksiin.

6.2.1 Johtopäätökset utilitarististen tekijöiden kannalta

Tässä tutkimuksessa utilitaristisiin tekijöihin laskettiin kuuluvaksi helppous, käytettävyys, hinta, laatu, luotettavuus ja kokeiltavuus. Kaikille näille tekijöille löytyi vahvistusta, mutta merkittävimmiksi omaksumista edistäviksi tekijöiksi nousi helppous ja käytettävyys. Näin ollen tutkimus antoi vahvistusta TAM:in (*Technology Acceptance Model*) kahdelle päätekijälle, eli koetulle helppoudelle sekä koetulle hyödyllisyydelle (vrt. käytettävyys) (Davis, 1989; Davis ym., 1989). Tämä tulos ei ole kovin järisyttävä, sillä suurin osa tämänkin tutkimuksen lähdekirjallisuudesta pohjasi teoriansa TAM:iin antaen painoarvoa näille samoille tekijöille. Tällaisia tuloksia sai muun muassa Anton ym. (2013), Bansal (2010), Chen ja Graniz (2012), Jin (2014) sekä Lee (2013). Myös Huang ja Hsieh (2012) sekä Shim ym. (2016) saivat vastaavia tuloksia, mutta heidän teoriansa pohjau-

tui Rogersin (2013) innovaatioiden diffuusioteoriaan (DIT), jossa vastaavina termeinä käytetään suhteellista hyötyä sekä monimutkaisuutta.

Helppous nousi merkittäväksi e-kirjojen omaksumisen tekijäksi erityisesti sen takia, että haastateltavat mielsivät e-kirjojen tärkeimmiksi ominaisuuksiksi asetusten muuttamisen helppouden, lukuasennon rentouden ja e-kirjojen hankkimisen yksinkertaisuuden ja nopeuden. Käytettävyys puolestaan piti sisällään sellaisia etuja kuin liikuteltavuus, tilan säästö ja arvostelujen lukeminen. Näin ollen e-kirjat sopivat hyvin erilaisiin tilanteisiin. E-kirjaa voi lukea keveytensä ansiosta matkalla, taustavalonsa puolesta pimeässä, keveytensä ansiosta sängyllä selälleen maaten tai vaikka kauppajonossa aikaa tappaakseen. Lisäksi uuden e-kirjan saa hankittua missä ja milloin vain muutaman napin painalluksella. Ostopäätöksen (tai lukupäätöksen) tekemistä helpottaa vertaisarviointi, jolla pystyy rajaamaan laajasta valikoimasta omiin mielenkiinnon kohteisiin sopivan kirjan. Ja kun e-kirja on luettu, se ei jää nurkkiin pyörimään, vaan yhdeksi kuvakkeeksi sovelluksen näytölle mahdollistaen kuitenkin sen, että kirjaan voi aina palata, missä ja milloin vain.

Muista utilitaristisista tekijöistä jonkin verran merkitystä e-kirjojen omaksumiseen oli hinnalla sekä laadulla ja vähäistä merkitystä luotettavuudella ja kokeiltavuudella. Hintaa, toisin kuin suurin osa muista utilitaristisista tekijöistä, oli ristiriitainen tekijä. Aiemmissakin tutkimuksissa tutkimuksesta riippuen hinta saatettiin todeta joko estäväksi (Foasberg, 2011) tai edistäväksi (Cassidy ym., 2012) tekijäksi. Tämän tutkimuksen vastaukset noudattelivat hyvin pitkälti Chenin ja Granizin (2012) sekä Huangin ja Hsiehin (2012) saamia tuloksia, joiden mukaan osalle ihmisistä e-kirjoihin kuluvalle rahamäärällä ei ole suurta merkitystä, sillä he arvottavat muita e-kirjojen ominaisuuksia enemmän. Tosin tässä tutkimuksessa tuli vahvasti esille myös se käyttäjäryhmä, jonka mielestä e-kirjojen tulisi olla lähes ilmaisia, ellei peräti maksuttomia. Tämä ei tosin nurinkurisesti estänyt heidän e-kirjojen käyttöönsä, vaan lisäsi sitä, sillä e-kirjojen kalliilla hinnoilla he oikeuttivat e-kirjojen lataamisen kyseenalaisin keinoin internetistä. Tämä oli siinä mielessä mielenkiintoinen tulos, että yhdessäkään aiemmassa e-kirjoihin liittyvässä tutkimuksessa ei puhuttu e-kirjojen piratismista mitään, vaikka tämän tutkimuksen perusteella se on yleistä.

E-kirjojen laatua yksittäisenä tekijänä käsiteltiin aiemmassa tutkimuksessa hyvin vähän. Oikeastaan vain Foasberg (2011) nosti valikoiman heikkouden estävänä tekijänä esille tutkimuksessaan. Tässäkin tutkimuksessa osa haastateltavista koki, ettei heidän käyttämässään sovelluksessa ole tarpeeksi laaja valikoima. Tämä on toki luonnollista esimerkiksi BookBeat-sovelluksen kohdalla, jossa on vain yhden kustantamon kirjoja. Sen sijaan mielenkiintoista oli, että tässä tutkimuksessa valikoima nousi fantasian ja scifin kuluttajien keskuudessa hyvin merkitykselliseksi e-kirjojen eduksi. Harvinaisempien kirjojen puuttuminen kivijalkakauppojen valikoimasta on kyllä hyvin luonnollista, kun miettii Suomen pieniä markkinoita. Tässä tutkimuksessa laatuun liitettiin myös e-kirjasovelluksen toimintavarmuus sekä skaalautuvuus ja lukulaitteen rikkoutumisen mahdollisuus, mutta nämä eivät olleet erityisen merkityksellisiä tekijöitä puolesta tai vastaan.

Kuten jo aiemmin todettiin, niin luotettavuudella ja kokeiltavuudella oli vain hyvin vähäistä merkitystä tämän tutkimuksen tulosten perusteella. Esimerkiksi Leen (2013) tutkimuksessa luotettavuus oli merkittävä omaksumisen tekijä, mutta tässä tutkimuksessa ainoastaan yksi haastateltava koki huolta siitä, että on syöttänyt maksukorttitietonsa lukulaitteeseen. Ja hänellekään se ei ollut este e-kirjojen lukulaitteen käytölle. Kokeiltavuus puolestaan on yksi Rogersin (2003) viidestä tärkeimmästä omaksumista ennustavasta tekijästä, mutta kuten myös Shim ym. (2016) toteavat, niin kokeiltavuudella ei ole merkittävää roolia e-kirjojen omaksumisessa. Kipinä kokeiluun lähtee useimmin omasta tarpeesta tai lähipiirin suosittelusta. Tosin jos on jo tehnyt päätöksen kokeilla, niin on helppo tarttua esimerkiksi ilmaiseen kokeilujaksoon.

6.2.2 Johtopäätökset hedonististen tekijöiden kannalta

Tämän tutkimuksen merkittävimpiä tuloksia oli, että hedonistiset tekijät vaikuttavat tekijäjoukkona eniten e-kirjojen hylkäämiseen. Erityisen suuri rooli omaksumattomuuteen näyttäisi tämän tutkimuksen perusteella olevan omistajuudella ja identiteetillä, emotionaalisilla tekijöillä ja tottumuksella sekä esteettisyydellä ja aisteilla. Merkittävää roolia, vaikkakaan ei aivan yhtä suurta roolia kuin edellisillä, on myös rituaaleilla ja uppoutumisella. Vastaavanlaisia tuloksia sai tutkimuksessaan Chen ja Graniz (2012). Kuten jo aiemminkin todettiin, huomionarvoista on, että muissa e-kirjojen omaksumiseen liittyvissä tutkimuksissa ei juuri hedonistisia tekijöitä huomioitu tai sitten ne käsiteltiin todella suppeasti.

Kirjojen omistaminen on ollut kautta aikojen merkki sivistyneisyydestä ja etenkin aikaisemmin kirjahylly on ollut pakollinen huonekalu jokaiselle itseään akateemisesti kunnioittavalle ihmiselle. Puhumattakaan älymystön tarpeesta omistaa kokonainen kirjastohuone. Populaarikulttuurimme on vahvistanut tätä mielikuvaa entisestään. Vanhat ja viisaat esitetään populaarikulttuurissa usein kirjapinojen taakse istumaan lukulasit nenällään, kun taas nuoret älyköt heittelevät ohimennen siteerauksia klassikkoteoksista samalla, kun pöydän kulmalla lojuu avonainen kirja selkämys ylöspäin. Näin ollen ei ole mikään ihme, että fyysisten kirjojen omistaminen on yhä edelleen statussymboli ja keino pyrkiä erottautumaan kansan syvistä riveistä.

Ei status toki ainoa syy ole fyysisiä kirjoja omistaa, jos on syy ollenkaan, mutta haastatteluissa kuitenkin nousi esille tähän pohjaavia vastauksia. Monen mielestä kirjahylly on tärkeä osa kotia. Se voi olla osa sisustusta, mutta myös paikka omien saavutusten (luettujen kirjojen) esittelylle. Vastaavia tuloksia sai myös Chen ja Graniz (2012). Kaikki kirjat eivät kuitenkaan ansaitse paikkaansa kirjahyllyssä. Haastateltavilla oli erilaisia kriteereitä kirjahyllyyn sijoitettaville ja ylipäänsä fyysisinä kappaleina ostettaville kirjoille. Osalle oli todella tärkeää olla lukenut itse kaikki kirjat, mitä kirjahylly sisältää. Osa taas halusi kirjahyllynsä esille vain itselle merkityksellisiä teoksia ja muutama puolestaan oli tarkka kirjahyllyyn valittavien kirjojen ulkonäöstä. Pehmeäkantiset niin kutsutut hömppäkirjat eivät välttämättä olleet kirjahyllypaikan arvoisia ja tällaiset teokset saatettiinkin helpommin joko lainata tai ostaa e-kirjana. Mutta eivät

haastateltavat ihastelleet vain omaa kirjahyllyään. Moni haastateltavista kertoi kylässäkin herkästi hakeutuvansa kirjahyllyn läheisyyteen. Kirjahyllyn sisältö voi antaa mielenkiintoista tietoa toisen ihmisen kiinnostuksen kohteista ja herättää kiehtovaa keskustelua. Myös Anton ym. (2013) totesivat paperisten kirjojen viestivän ryhmään kuulumisesta ja omasta identiteetistä, mutta he eivät menneet aivan yhtä konkreettiselle tasolle omassa tutkimuksessaan, kuin mitä tässä tutkimuksessa menttiin. Sen sijaan Chen ja Graniz (2012) tekivät huomion, että fyysisen kokoelman omistaminen korostuu harrastajilla, jotka keräilevät ensipainoksia, klassikoita tai sarjakuvia. Samaa oli havaittavissa myös tässä tutkimuksessa, mutta lähinnä scifi- tai fantasiakirjojen harrastajien keskuudessa. Lisäksi Chenin ja Granizin (2012) tutkimuksessa oli kiinnostavaa, että heidän haastateltavistaan kolmasosa kertoi pitävänsä siitä, että heidät nähdään julkisilla paikoilla lukemassa kirjaa, sillä tämä viestii heidän identiteetistään ja luokastaan. Vastaavasti tämän tutkimuksen haastateltavista kukaan ei myöntänyt, että he tietoisesti näyttäytyisivät kirjan kanssa julkisilla paikoilla. Joko tämä johtuu siitä, että haastateltavat eivät kehdanneet myöntää asiaa tai sitten me suomalaiset emme ole aivan yhtä statushakuksia vieraassa ympäristössä kuin yhdysvaltalaiset.

Emotionaaliset tekijät ja tuttuus olivat yllättävän merkittäviä tekijöitä e-kirjojen käytön esteenä. Vaikka tässä tutkimuksessa kaikki haastateltavat olivat edes joskus lukeneet e-kirjaa, niin silti muutama haastateltavista sanoi välillä täysin unohtavansa, että e-kirja olisi olemassa oleva vaihtoehto fyysiselle kirjalle. Shinin (2011) tutkimuksen tulokset ovat linjassa tämän kanssa. Shinin mukaan emotionaalisilla tekijöillä on suuri merkitys e-kirjojen kontekstissa ja hän nosti esille etenkin tuttuuden ja toimintatavan läheisyyden merkityksen. E-kirjat poikkeavat huomattavasti perinteisestä tavasta lukea, mikä johtaa siihen, että ne koetaan herkästi persoonattomiksi, epäaidoiksi ja kolkoiksi. Fyysinen kirja puolestaan nähdään jopa itsenäisenä objektina, jolla on oma historia ja sielu. Etenkin vanhan kirjan saatettiin ajatella pitävän sisällään muitakin tarinoita kuin vain kirjoitetun kertomuksen. Myös oma historia voi nivoutua yhteen itselle merkittävien kirjojen kanssa. Kirjoja saatetaan lukea tiettyssä mielentilassa tai elämänvaiheessa, jolloin tuolloin muussa elämässä koetut tunteet saattavat linkittyä kirjaan. Tällöin fyysiseen kirjaan on helpompaa ja konkreettisempaa muodostaa vahva tunneside kuin elektroniseen tiedostoon, vaikka kirjan sisältö onkin sama. Toisaalta kaikki tämän tutkimuksen haastateltavat eivät mieltäneet e-kirjoja kylmiksi ja kolhoiksi, vaan muutamalle haastateltavalle e-kirjojen lukeminen lukulaitteella toi ”sitä fiilistä”.

E-kirjoja lukiessa aistikokemukset ovat heikompia. Tällä oli haastattelujen perusteella selkeä yhteys siihen, miksi e-kirjoja ei koeta yhtä miellyttävinä kuin fyysisiä kirjoja. Kirjan lukeminen voidaan nähdä kokonaisvaltaisena kokemuksena, johon vaikuttaa niin näkö-, kuulo-, tunto- kuin hajuaistikin. Kuten myös Chen ja Graniz (2012) totesivat tutkimuksessaan, niin ihmiset haluavat tuntea kirjan käsissään, ihastella kantta, haistaa sivut, havaita kirjan painon ja kääntää sivua fyysisesti. Nämä löydökset sopivat yhteen myös Rosan ja Malterin (2003) tutkimukseen, jonka mukaan uuden tuotteen kokeileminen linkittyy aiempiin

tuoteryhmäkohtaisiin kokemuksiin ja palauttaa mieleen aiemmat keholliset kokemukset. Näin ollen, jos on tottunut fyysisiin kirjoihin, e-kirja saatetaan kokea kovin kolkkona ja voi tulla olo, että jotain ikään kuin jää puuttumaan kokemuksesta. Tässä tutkimuksessa eniten aisteihin liittyvää pohdintaa haastateltavien keskuudessa herätti visuaalisuus. Kansitaide on usein ensimmäinen kontakti kirjaan ja se, mikä herättää ennakko-odotuksia ja mielikuvia kirjasta. Joidenkin kirjojen kansien kuvat saattavat jättää niin vahvan muistijäljen, että ne muistetaan vielä vuosienkin päästä. Vaikka e-kirjoissakin on kansikuva nähtävissä, niin sen merkitys on lukukokemukselle melko vähäinen. E-kirjoissa kannen kuva on vain digitaalinen kopio ja usein vielä heikolla resoluutiolla. Mielenkiintoinen huomio, joka nousi haastatteluista ja jota ei aiemmissa tutkimuksissa noussut esille, oli kirjan sivun vaihtamisen meditatiivinen vaikutus. Eräs haastateltava kuvaili, että sivun kääntämisen ääni saa hänet uppoutumaan kirjan maailmaan. Toisaalta vaikka tämänkin tutkimuksen mukaan juuri fyysisten kirjojen aistikokemukset ovat monelle tärkeitä, niin joitakin ihmisiä puolestaan miellyttää e-kirjojen muotoilu ja he kokevat ne miellyttävinä kädessä. Chen ja Graniz (2012) totesivat myös, että e-kirjojen omaksujat eivät kaipaa samalla tavalla aistinvaraista tietoa ja he nauttivat lukulaitteen tarjoamista uusista aistikokemuksista.

Kokemuksellinen kulutus tarjoaa mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen, mikä on usein ihmisille arvokasta (Gainer, 1995). Lisäksi samanlaiset kulutustottumukset yhdistävät kuluttajia (Cova & Cova, 2001). Näin ollen myös kirjat yhdistävät ihmisiä ja vahvistavat sosiaalisia suhteita. Kirjoja on mukava lainata ystävien kesken ja kirjakaupoissa asioiminen koetaan usein miellyttäväksi. (Chen & Graniz, 2012.) Myös tässä tutkimuksessa nämä tekijät nousivat esille. Monen haastateltavan mielestä kirjakaupassa kiertely oli mukava tapa kuluttaa aikaa ja tutustua uusiin teoksiin. Kirjakauppoihin liittyi usealla haastateltavalla erityinen side ja kirjakaupassa saattoi olla ”oma osasto”, jolle hakeuduttiin ensimmäisenä. Suurin osa haastateltavista myös lainasi kirjoja lähipiirinsä kesken. E-kirjojen myötä näistä tilanteista kuitenkin katoaa sosiaalisuus. E-kirjoja ei pysty lainaamaan ystäville ja kirjan ostaminen internetistä ei vaadi yhtäkään sosiaalista kontaktia tai ostorituaalia, jossa erityisesti mennään kauppaan tekemään ostos. Toisaalta e-kirjasovellukset mahdollistavat uudenlaista sosiaalisuutta ja yhteisöllisyyttä. E-kirjasovelluksissa pystyy esimerkiksi antamaan arvosteluja kirjoille, mikä oli tärkeä ominaisuus muutamalle tämän tutkimuksen haastateltavista.

Kirjaa lukemalla on mahdollisuus päästä pakoon omaa todellisuutta ja uppoutua kirjan maailmaan sekä tutustua uusiin henkilöihin. Digitaalinen formaatti ei kuitenkaan välttämättä mahdollista tätä samaa kokemusta. (Chen & Graniz, 2012.) Tässä tutkimuksessa uppoutuminen oli hedonistisista tekijöistä kaikista ristiriitaisin tekijä, sillä osa haastateltavista oli sitä mieltä, että e-kirjoihin on vaikeampi keskittyä ja osa puolestaan oli sen kannalla, että e-kirjoihin on helpompi keskittyä kuin fyysisiin kirjoihin. Haastateltavien mukaan e-kirjoihin keskittymistä haittaa erityisesti muista sovelluksista tulevat ilmoitukset, jotka ponnahtavat näytölle ja näin ollen vievät huomion pois luke-

misesta. Fyysisiin kirjoihin verrattuna e-kirjoja myös luetaan useammin rauhatomammassa paikoissa, joissa tulee kiinnitettyä huomiota ympäristön tapahtumiin. Sen sijaan erään haastateltavan sanoin, e-kirjaan uppoutuu hyvin, kun lukee illalla sängyssä eikä lukulaitteen taustavalon ansiosta tarvitse pitää edes valoja päällä. Yksi haastateltava toi esille myös sellaisen seikan, että keskittymishäiriöisenä hänen on helpompi keskittyä e-kirjaan, sillä siinä on vähemmän tekstiä yhdellä sivulla kuin fyysisessä kirjassa.

6.2.3 Johtopäätökset henkilökohtaisten ominaisuuksien kannalta

Henkilökohtaisilla ominaisuuksilla ei nähty olevan suurta merkitystä e-kirjojen omaksumiseen tässä tutkimuksessa. Tämä on ristiriidassa monen edeltävän tutkimuksen kanssa. Aikaisemmissa tutkimuksissa on saatu tuloksia, että demografisilla tekijöillä (Jung ym., 2012), muulla teknologian käytöllä (Jung ym., 2012), samaistumisella (Anton ym., 2013), ympäristötietoisuudella (Bansal, 2010), lähipiirillä (Cassidy ym., 2012; Chou ym., 2010) ja minäpystyvyydellä (Chou ym., 2010; Jin, 2014; Jung ym., 2012; Lee, 2013) olisi merkittävää vaikutusta e-kirjojen kokeilulle ja käytölle. Yksi selittävä tekijä tälle saattaa olla se, että tämän tutkimuksen haastateltavat olivat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sen verran samanlaisia, että selkeää eroa ei muodostunut kahden eri ryhmän välille esimerkiksi tarkasteltaessa demografisia tekijöitä, teknologian aiempaa käyttöä tai minäpystyvyyttä. Oma innostus uusista teknologioistakaan ei juuri vaikuttanut e-kirjojen käyttöön, sillä moni haastateltavista kertoi olevansa jopa kaveripiirinsä hitaimpia ihmisiä uusien teknologioiden käyttöönotossa. Samaistumisella tuotteen imagoon oli vähäistä merkitystä samoin kuin lähipiirin vaikutuksella ja edullinen vaikutus ympäristölle nähtiin lähinnä vain kivana lisänä. Yksi mielenkiintoinen, vaikkakaan ei niin kovin merkityksellinen, täysin uusi tekijä nousi esille haastatteluista. Tämä oli kielitaidon merkitys. Suurin osa haastateltavista kertoi lukevansa pääosin englanniksi e-kirjoja, sillä suomenkielisen kirjallisuuden saatavuus on monessa sovelluksessa heikkoa. Tämä korostui erityisesti Kindlen omistajilla, sillä Kindlen (Amazonin) verkko-kaupassa ei ole myynnissä ainoatakaan suomenkielistä e-kirjaa. Tämän tutkimuksen haastatteluissa kielitaito ei ollut merkityksellinen tekijä, sillä kaikki haastateltavat osasivat hyvin englantia. Kuitenkin laajemmassa kontekstissa tämä saattaa olla merkittävä estävä tekijä e-kirjojen ja etenkin lukulaitteiden omaksumisessa.

E-kirjojen omaksumiseen liittyvien tekijöiden lisäksi mielenkiintoinen huomio haastatteluista oli konvergenssi eli e-kirjojen ja fyysisten kirjojen rinnakkainen käyttö. Suurin osa tämän tutkimuksen haastateltavista valitsi formaatin sen mukaan, kumpi sopii tilanteeseen paremmin eikä rajautunut käyttämään vain pelkästään toista tapaa lukea. Näin ollen eri formaatit eivät kannibalisoineet toisiaan vaan toimivat toisiaan täydentävästi. Vastaavia tuloksia tutkimuksessaan sai Chen ja Graniz (2012). Heidän mukaansa konvergenssiin päätyy useimmiten henkilöt, joilla ei painotu yli toisen arvostus hedonistisia tai utilitaristisia tekijöitä kohtaan. Toisin sanoen fyysiset kirjat tyydyttävät näiden

ihmisten joitakin tarpeita ja utilitaristiset tekijät puolestaan toisia tarpeita. (Chen & Graniz, 2012.) Tämä näyttäisi pitävän paikkansa myös tämän tutkimuksen kohdalla.

6.3 Johtopäätökset käytännön kannalta

Tämän tutkimuksen tulokset ovat hyödyllisiä e-kirjojen myyjille ja markkinoijille sekä e-kirjojen lukulaitteiden ja sovellusten kehittäjille. Lisäksi tutkimus antaa mielenkiintoista tietoa muille tutkijoille ja kuluttajille itselleen. Vaikka tämä tutkimus rajautuu käsittelemään kauno- ja tietokirjallisuutta, niin tästä tutkimuksesta voi saada mielenkiintoisia näkökulmia myös e-oppikirjojen kontekstiin.

Tämän tutkimuksen tärkeimmät tulokset olivat, että utilitaristiset tekijät, erityisesti helppous ja käytettävyys, vaikuttavat eniten edistävästi e-kirjojen omaksumiseen. Sen sijaan merkittävimmät e-kirjojen omaksumiseen estävästi vaikuttavat tekijät näyttäisivät olevan hedonistisia tekijöitä. Etenkin omistajuus ja identiteetti, emotionaaliset tekijät ja tottumus sekä esteettisyys ja aistit nousivat haastatteluista vahvasti esille e-kirjojen käyttöä estävinä tai hidastavina tekijöinä. Käytännön kannalta tämä merkitsee sitä, että e-kirjojen suunnittelussa ja markkinoinnissa kannattaa ottaa huomioon nämä molemmat päätekijät, utilitaristiset sekä hedonistiset. Utilitaristisiin tekijöihin, erityisesti helppouteen ja käytettävyyteen, kannattaa panostaa sovellusten ja laitteiden suunnittelussa. On tärkeää, että sovellukset ovat helppokäyttöisiä ja toimintavarmoja sekä sisältävät tarpeeksi laajan valikoiman e-kirjoja. Utilitarististen tekijöiden korostaminen markkinoinnissa voi myös olla tehokasta. Tällöin kannattaa pyrkiä kiinnittämään huomio e-kirjojen selviin etuihin kuten tilan säästöön matkalla ja kotona, hankinnan nopeuteen ja helppouteen sekä esimerkiksi lukuasennon vaivattomuuteen. Markkinoinnissa voisi lisäksi korostaa sitä, että e-kirja kulkee aina mukana puhelimesta tai tabletissa, jolloin sitä ei erikseen tarvitse muista ottaa mukaan ja se on aina matkassa, kun tulee yllättävää loppoaikaa.

Myös hedonistisiin tekijöihin voi vaikuttaa e-kirjasovellusten sekä lukulaitteiden suunnittelulla. Yksi tutkimuksesta noussut tekijä oli estetiikan ja aistien merkitys omaksumisessa. Tähän pystyy e-kirjojen kohdalla vaikuttamaan parhaiten lukulaitteiden personoinnilla. Se, että lukulaitteesta saa tehtyä oman näköisen lisää tunnesidettä laitteeseen. Lukulaitetta saa personoitua esimerkiksi laitteen kuorilla tai kotelolla, lukitusnäytön kuvalla tai lisäämällä laitteeseen ”oikean kirjan” tuoksun. Myös laitteen muotoilulla on merkitystä. Yksinkertainen ja tyylikäs muotoilu, joka viestii modernista omistajasta, puree parhaiten ihmisten identiteetin ilmaisuun ja haluun näyttää oma status. Muita haastatteluista nousseita hedonistisia tekijöitä olivatkin omistajuus ja identiteetti sekä myös sosiaaliset rituaalit. Suurin ongelma e-kirjojen kohdalla oli siinä, että niitä ei voi jakaa samalla tavalla lähipiirin kanssa kuin fyysisiä kirjoja ja lisäksi e-kirjoihin ei muodostu niin vahvaa omistajuutta, kun ne eivät ole konkreettisesti olemassa omassa kirjahyllyssä. Myöskään muut ihmiset eivät tällöin

näe, mistä kirjoista henkilö pitää. Yksi ratkaisu tähän voisi olla e-kirjasovellukseen upotettu virtuaalinen kirjahylly, johon voisi lisätä lukemansa kirjat. Kirjoille voisi halutessaan antaa arvosteluja ja myös muiden virtuaalisia kirjahyllyä olisi mahdollisuus käydä tutkimassa. Näin samanlaisista kirjoista pitävillä ihmisillä olisi uudenlainen mahdollisuus löytää toisensa ja keskustella yhteisistä mielenkiinnon kohteista, mikä siirtäisi sosiaalisia rituaaleja fyysisestä maailmasta elektroniseen. Virtuaalinen kirjahylly olisi myös keino luoda omaa identiteettiä vielä laajemman yleisön silmissä kuin fyysisen kirjahyllyn kohdalla. Markkinoinnin kannalta virtuaalisen kirjahyllyn hyöty olisi se, että kohdenne- tun markkinoinnin tekeminen helpottuisi ja asiakastyytyväisyys mahdollisesti paranisi tätä kautta, kun käyttäjille osattaisiin paremmin ehdottaa heitä kiinnos- tavia kirjoja. Lisäksi ”e-kirjahylly” vastaisi ihmisten luontaiseen tirkistelyn tar- peeseen, kun näkisi mitä kirjoja muut lukevat. Etenkin julkisuuden henkilöiden tai muiden mielipidevaikuttajien saaminen käyttäjiksi lisäisi varmasti kiinnos- tusta sovellusta kohtaan.

Muuten e-kirjojen markkinoinnissa, mikä ottaa huomioon hedonistiset te- kijät, voisi panostaa mielikuvamainontaan. Tunteilla on vahva merkitys luke- misharrastuksessa ja kuten moni haastateltava ilmaisi, niin lukulaitteet mielle- tään kylmiksi ja sieluttomiksi. Tähän pystyisi mahdollisesti vaikuttamaan pitkä- jänteisellä mainonnalla, joka vetoaa ihmisiin hedonistisella tasolla. Muutama haastateltava myös kertoi unohtavansa e-kirjat vaihtoehtona fyysiselle. Mikäli e-kirjoista tulisi tarpeeksi usein ärsykeitä, ne mahdollisesti pysyisivät parem- min mielessä.

Tästä tutkimuksesta nousi lisäksi huomio e-kirjojen hyödyllisyydestä eri- tyisryhmille. E-kirjan lukeminen on usein helpompaa henkilöille, joilla on huo- no näkö, sillä taustavalon ansiosta teksti erottuu näytöstä paremmin ja fontti- kokoa saa suurennettua oman tarpeen mukaan. Myös keskittymishäiriöisille e- kirjan lukeminen saattaa olla helpompaa, sillä e-kirjassa on vähemmän tekstiä kerrallaan näytöllä. E-kirjoissa lukemiseen keskittymistä pystyy lisäämään myös interaktioilla. Tämä saattaisi etenkin lasten kohdalla olla toimiva tapa li- sätä lukemisen mielekkyyttä.

6.4 Tutkimuksen rajoitteet

Tämän tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää sellaisenaan koskemaan suurempaa joukkoa kuten kaikkia suomalaisia. Tutkimus kuitenkin nostaa esille mielen- kiintoisia tekijöitä, jotka vaikuttavat e-kirjojen omaksumiseen ja hylkäämiseen, mikä oli tämän tutkimuksen ensisijainen tarkoitus. Näitä tästä tutkimuksesta nousseita tekijöitä voi jatkossa tutkia suuremmalla osajoukolla, jolloin tulosten yleistettävyys paranee. Hirsijärven ja Hurmeen (2000) mukaan teemahaastattelu on keino saada seikkaperäistä aineistoa tutkittavasta aihealueesta ja aineisto voi olla rikas jo 10–15 ihmisen haastattelulla. Tähän tutkimukseen haastateltiin 14 henkilöä kylläntymisperiaatetta käyttäen, joten voidaan katsoa tutkimuksen tuloksien olevan näiltä osin luotettavia ja tarpeeksi kattavia selittämään ilmiötä.

Huomiota on kuitenkin syytä kiinnittää siihen, että haastateltavien joukko oli tietyssä mielessä melko homogeeninen. Ensinnäkin kaikki haastateltavat tulivat haastattelijan omasta verkostosta, vaikkakin haastatteluun hakeutui ilahduttavan erilaisia ihmisiä rikastaen osajoukkoa. Toiseksi kaikki haastateltavista olivat suorittaneet vähintään lukiokoulutuksen ja kaikki olivat työelämässä tai opiskelivat. Haastateltavat olivat myös kaikki aikuisia suomalaisia ikähaarukan ollessa 23–58 vuotta. Haastateltaviksi ei siis valikoitunut yhtäkään nuorta (alle 23-vuotiasta), eläkeläistä tai työtöntä. Kuitenkin hyvänä asiana haastateltavien joukosta voidaan sanoa se, että nuorimman ja vanhimman haastateltavan välillä oli ikäeroa 35 vuotta. Näin ollen saatiin sekä työikäisten alkua että lopputaipaleelta haastateltavia. Haastateltavien sukupuolijakauma oli myös hyvä, viisi naista ja yhdeksän miestä. Ihannetilanne olisi ollut puolet ja puolet, mutta koska tämän tutkimuksen mukaan sukupuolella ei ollut merkitystä vastauksiin, niin voidaan katsoa, ettei kyseinen sukupuolijakauma vaikuta tuloksiin. Lisäksi sitä voidaan pitää sekä etuna että haittana, että haastattelijatunsi entuudestaan kaikki haastateltavat. Yleisesti ottaen tuttavien haastattelua ei suositella, sillä se voi vaikuttaa haastateltavien vastauksiin etenkin arkaluontoisissa aiheissa. Toisaalta voidaan nähdä, että haastattelijan ja haastateltavien välillä oli olemassa luottamus jo valmiiksi, jolloin haastateltavat olivat haastattelutilanteessa rennompia sekä avoimempia vastauksissaan. (Hirsijärvi & Hurme, 2000.)

Edeltävien seikkojen lisäksi huomionarvoista on se, että tutkimuksen haastatteluissa tukeuduttiin melko vahvasti aiemman kirjallisuuden teemoihin (Liite 1). Näin ollen ei välttämättä löydetty niin paljoa uusia e-kirjojen omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä kuin olisi ollut mahdollista. Etenkin hedonistisen puolen tekijöihin olisi ollut mahdollista syventyä vielä enemmän.

6.5 Jatkotutkimusaiheet

Koska suomalaisten e-kirjojen käytöstä on tehty vasta vähän tutkimusta, niin jäljellä on vielä monia mielenkiintoisia tutkimusaiheita. Ensinnäkin tässä tutkimuksessa keskityttiin vain kauno- ja tietokirjallisuuteen, mutta voisi olla kiinnostavaa tutkia onko e-oppikirjojen omaksumisen kohdalla erilaisia ajureita tai pullonkauloja kuin muussa kirjallisuudessa. Aiempien tutkimusten perusteella tähän suuntaan saattaisi olla viitteitä. Jos ei ole olemassa edes muita vaihtoehtoja e-kirjalle, niin pakko on usein hyvä motivaattori. Olisi myös kiinnostavaa selvittää, että jos tutustuminen e-kirjoihin tulee oppikirjojen kautta, niin onko sillä mitään merkitystä kauno- ja tietokirjallisuuden lukemiseen e-kirjoina.

Toinen kiinnostava tutkimusaihe olisi Z-sukupolven e-kirjojen kulutuksen tutkiminen. Z-sukupolven lasketaan kuuluvaksi 1990-luvun puolivälistä 2000-lukun loppuun syntyneet lapset ja nuoret aikuiset. Tämä sukupolvi on kasvanut internetin ja muun teknologian ympäröimänä ja näin ollen tällä nettinativilla sukupolvella on aivan erilaiset lähtökohdat teknologian omaksumiseen kuin edeltävillä sukupolvilla. (Geck, 2006.) Olisikin kiinnostavaa selvittää,

poikkeaaako Z-sukupolven tavat käyttää ja omaksua e-kirjoja aiemmista sukupolvista. Etenkin tulevaisuutta ajatellen tämä olisi myös e-kirjojen myyjille ja markkinoijille oleellista tietoa.

Kolmas mahdollinen jatkotutkimusaihe olisi e-kirjojen käyttö Suomen kirjastoissa. E-kirjat ovat levinneet kirjastojenkin tarjontaan, mutta niiden käyttö on tässä tarkoituksessa vielä melko vierasta. Tämän tutkimuksen haastatteluisa kukaan ei kertonut lukeneensa kauno- tai tietokirjallista e-kirjaa kirjastopalvelun kautta. Tässä on kuitenkin havaittavissa merkittävää kasvupotentiaalia tulevaisuutta ajatellen.

Neljänneksi olisi kiinnostavaa tehdä jatkotutkimus tämän tutkimuksen tuloksia syventäen ja selvittäen, millaisia ominaisuuksia e-kirjasovelluksiin voisi lisätä, jotta ne palvelisivat käyttäjiä paremmin. Etenkin olisi kiinnostava tietää, että mitä hedonistisia ominaisuuksia olisi mahdollista lisätä e-kirjoihin niin, että ne toisivat lisäarvoa käyttäjille. Nyt on jo esimerkiksi olemassa lukulaitteisiin hajusteita, jotka muistuttavat "oikeaa" kirjaa, mutta onko tällaisilla keinotekoisilla ominaisuuksilla oikeasti merkitystä lukukokemukselle?

Viides tämän tutkimuksen pohjalta nouseva jatkotutkimusaihe voisi olla erityisryhmien e-kirjojen käyttö ja potentiaali. E-kirjat sopivat erityisesti iäkkäille tai vammaisille sen vuoksi, että asetuksia on helppo säätää itse. Fonttikokoa voi muuttaa tarpeeksi suureksi ja lisäksi monessa e-kirjasovelluksessa on myös äänikirjoja. Tulee lisäksi muistaa, että iäkkäiden ihmisten teknologiankäyttötaidot ovat jatkuvassa noususuunnassa. Voisikin olla hyödyllistä selvittää, millaisia ominaisuuksia esimerkiksi iäkkäät toivovat e-kirjoilta ja poikkeavatko nämä tarpeet esimerkiksi tähän tutkimukseen haastateltujen ihmisten tarpeista.

LÄHTEET

- Albanesius, C. (2011, 19. toukokuuta). Consumers now buying more Amazon Kindle e-books than print books. *PC Magazine*. Haettu 5.11.2017 osoitteesta <https://www.pcmag.com/article2/0,2817,2385592,00.asp>
- Antón, C., Camarero, C., & Rodríguez, J. (2013). Usefulness, enjoyment, and self-image congruence: the adoption of e-book readers. *Psychology & Marketing*, 30(4), 372-384.
- Bagozzi, R. P., Gopinath, M., & Nyer, P. U. (1999). The role of emotions in marketing. *Journal of the academy of marketing science*, 27(2), 184-206.
- Bansal, G. (2010). Continuing E-book Use: Role of Environmental Consciousness, Personality and Past Usage. In *AMCIS 2010 Proceedings*. Paper 456.
- Beggan, J. K. (1992). On the social nature of nonsocial perception: The mere ownership effect. *Journal of Personality and Social psychology*, 62(2), 229-237.
- Blumler, J. G., & Katz, E. (1974). *The Uses of Mass Communications: Current Perspectives on Gratifications Research*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Bounie, D., Eang, B., Sirbu, M., & Waelbroeck, P. (2013). Superstars and outsiders in online markets: An empirical analysis of electronic books. *Electronic Commerce Research and Applications*, 12(1), 52-59.
- Cassidy, E. D., Martinez, M., & Shen, L. (2012). Not in love, or not in the know? Graduate student and faculty use (and non-use) of e-books. *The Journal of Academic Librarianship*, 38(6), 326-332.
- Cheek, F. M., & Hartel, L. J. (2012). The electronic book: beginnings to the present. Teoksessa R. Kaplan (toim.) *Building and managing e-books collections: a how-to-do-it manual for librarians*. Atlanta: ALA Neal-Schuman, 3-12.
- Chen, S., & Granitz, N. (2012). Adoption, rejection, or convergence: Consumer attitudes toward book digitization. *Journal of Business Research*, 65(8), 1219-1225.
- Chou, S. C., Stu, J., & Lin, Y. (2010). Determinants of e-book readers adoption and continuation: A comparison of pre-adoption and post-adoption beliefs. *Proceedings of 5th International Conference of Computer Science and Convergence Information Technology*, November 30 - December 2, Seoul, Korea, 2010, 853-856.
- Chu, H. (2003). Electronic books: viewpoints from users and potential users. *Library Hi Tech*, 21(3), 340-346.
- Cova, B., & Cova, V. (2001). Tribal aspects of postmodern consumption research: the case of French in-line roller skaters. *Journal of Consumer Behaviour*, 1(1), 67-76.
- Cowart, K. O., Fox, G. L., & Wilson, A. E. (2008). A structural look at consumer innovativeness and self-congruence in new product purchases. *Psychology & Marketing*, 25(12), 1111-1130.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS quarterly*, 13(3), 319-340.
- Davis, F. D., Bagozzi, R. P., & Warshaw, P. R. (1989). User acceptance of computer technology: a comparison of two theoretical models. *Management science*, 35(8), 982-1003.
- Foasberg, N. M. (2011). Adoption of e-book readers among college students: A survey. *Information technology and libraries*, 30(3), 108-128.

- Gainer, B. (1995). Ritual and relationships: interpersonal influences on shared consumption. *Journal of Business Research*, 32(3), 253-260.
- Geck, C. (2006). The generation Z connection: Teaching information literacy to the newest net generation. *Teacher Librarian*, 33(3), 19-23.
- Goldberg, L. R. (1992). The development of markers for the Big-Five factor structure. *Psychological assessment*, 4(1), 26-42.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2000). *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. painos). Helsinki: Tammi.
- Holbrook, M. B., & Hirschman, E. C. (1982). The experiential aspects of consumption: Consumer fantasies, feelings, and fun. *Journal of consumer research*, 9(2), 132-140.
- Hua, G., Cheng, T. C. E., & Wang, S. (2011). Electronic books: To “E” or not to “E”? A strategic analysis of distribution channel choices of publishers. *International Journal of Production Economics*, 129(2), 338-346.
- Huang, L. Y., & Hsieh, Y. J. (2012). Consumer electronics acceptance based on innovation attributes and switching costs: The case of e-book readers. *Electronic Commerce Research and Applications*, 11(3), 218-228.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: Where old and new media collide*. NYU press.
- Jiang, Y., & Katsamakos, E. (2010). Impact of e-book technology: Ownership and market asymmetries in digital transformation. *Electronic Commerce research and applications*, 9(5), 386-399.
- Jin, C. H. (2014). Adoption of e-book among college students: The perspective of an integrated TAM. *Computers in Human Behavior*, 41(1), 471-477.
- Joy, A., & Sherry Jr, J. F. (2003). Speaking of art as embodied imagination: A multisensory approach to understanding aesthetic experience. *Journal of consumer research*, 30(2), 259-282.
- Jung, J., Chan-Olmsted, S., Park, B., & Kim, Y. (2012). Factors affecting e-book reader awareness, interest, and intention to use. *New media & society*, 14(2), 204-224.
- Kim, Y., & Choi, S. M. (2005). Antecedents of Green Purchase Behavior: An Examination of Collectivism, Environmental Concern, and PCE. *Advances in Consumer Research*, 32(1), 592-598.
- Lee, S. (2013). An integrated adoption model for e-books in a mobile environment: Evidence from South Korea. *Telematics and Informatics*, 30(2), 165-176.
- Lukkari, J. (2017, 13. huhtikuuta). E-kirjan suosio hiipuu maailmalla, mutta kasvaa Suomessa. *Tekniikka & Talous*. Haettu 6.6.2017 osoitteesta <http://www.tekniikkatalous.fi/tekniikka/e-kirjan-suosio-hiipuu-maailmalla-mutta-kasvaa-suomessa-6641341>
- Ritzer, G. (2005). *Enchanting a disenchanted world: Revolutionizing the means of consumption*. Pine Forge Press.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations* (5. painos). New York: Free press.
- Rosa, J. A., & Malter, A. J. (2003). E-(embodied) knowledge and e-commerce: How physiological factors affect online sales of experiential products. *Journal of Consumer Psychology*, 13(1-2), 63-73.
- Shim, D., Kim, J. G., & Altmann, J. (2016). Identifying key drivers and bottlenecks in the adoption of E-book readers in Korea. *Telematics and Informatics*, 33(3), 860-871.
- Shin, D. H. (2011). Understanding e-book users: Uses and gratification expectancy model. *New Media & Society*, 13(2), 260-278.
- Subba Rao, S. (2005). Electronic books: their integration into library and information centers. *The Electronic Library*, 23(1), 116-140.

- Vassiliou, M., & Rowley, J. (2008). Progressing the definition of "e-book". *Library Hi Tech*, 26(3), 355-368.
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS quarterly*, 27(3), 425-478.
- Wagner, S. M., & Friedl, G. (2007). Supplier switching decisions. *European Journal of Operational Research*, 183(2), 700-717.
- Wood, C. M., & Scheer, L. K. (1996). Incorporating perceived risk into models of consumer deal assessment and purchase intent. *Advances in Consumer Research*, 23(1), 399-404.
- Živković, D. (2008). The electronic book: evolution or revolution?. *Bilgi Dünyası*, 9(1), 1-20.

LIITE 1 TEEMAHAASTATTELURUNKO

TAUSTATIEDOT

- Ikä
- Koulutus
- Ammatti
- Kuinka monta kirjaa keskimäärin lukee vuoden aikana?

TEEMA 1: HAASTATELTAVAN PÄÄLLIMMÄISET AJATUKSET AIHEESTA

- Mitä mieltä olet e-kirjoista? Miksi ajattelet näin?

TEEMA 2: HENKILÖKOHTAISET OMINAISUUDET

- Miten paljon käytät teknologiaa arjessasi (esim. musiikin ja elokuvien digitaalinen kulutus)?
- Kuinka paljon luet kaunokirjallisuutta (viikoittain, kuukausittain, pyrähdyksissä vuosittain)?
- Millainen uusien teknologioiden omaksuja koet olevasi?
- Kuinka paljon olet käyttänyt e-kirjoja? Millä laitteella? Millä ohjelmalla?
- Mikä sai sinut kokeilemaan e-kirjaa? Milloin tämä tapahtui? Mitä sen jälkeen on tapahtunut?
- Mistä hankit kirjasi (kummatkin)? Miksi?

TEEMA 3: UTILITARISTISET (JÄRKIPERÄISET) TEKIJÄT

- Millainen oli ensimmäinen kokemuksesi e-kirjoista?
- Mitä hyviä puolia mielestäsi on e-kirjoissa? Entä huonoja? Miksi nämä asiat ovat tärkeitä?
- Valitsetko mieluummin paperisen vai e-kirjan nykyään? Miksi?
- Millaisiin tilanteisiin e-kirja mielestäsi sopii?
- Vastaavatko e-kirjat sinun tarpeitasi?
- Onko e-kirjojen lukeminen mielestäsi helppoa?
- Millaisissa tilanteissa yleensä luet? Entä asennossa?
- Onko sinulla mitään huolia e-kirjojen käyttöön liittyen (akunesto, tietoturva, e-kirjojen säilyvyys, jne.)?
- Mitä mieltä olet e-kirjojen hinnasta vs. paperisten kirjojen hinnasta?
- Edustavatko e-kirjat joitakin sellaisia arvoja, mitä kannatat?
- Onko e-kirjojen ekologisuudella sinulle merkitystä?

TEEMA 4: HEDONISTISET (TUNNEPERÄISET) TEKIJÄT

- Minkälaisena näet ihmisen, joka lukee e-kirjoja? Millaisia piirteitä liittäisit häneen?
- Miten e-kirjat sopivat elämäntyyliisi? Entä paperiset kirjat?
- Millaisia tunteita e-kirjojen lukeminen herättää sinussa itsessäsi?
- Onko jompaankumpaan kirjatyyppiin helpompi keskittyä ja uppoutua?
- Onko sillä merkitystä, että näkee missä kohden kirjaa on menossa?
- Mitkä aistit ovat sinulle näköaistin lisäksi tärkeitä, kun luet (hajuaisti, tuntoaisti, kuuloaisti)?
- Kumpi viehättää sinua esteettisesti enemmän, paperinen kirja vai e-kirja? Miksi?
- Luetko samoja kirjoja lähipiirisi ja ystäviesi kanssa?
- Kuinka tärkeää sinulle on se, että omistat kirjoja (Esim. asteikolla 1-5)?
- Ostatko vain joitakin tietyn tyyppisiä kirjoja itsellesi? Ovatko nämä paperisia kirjoja vai e-kirjoja?
- Mitä kirjojen omistaminen mielestäsi viestii?
- Onko sinulla jokin tietty paikka, missä säilytät paperisia kirjojasi? (Kuinka tärkeää sinulle on, että olet lukenut jokaisen kirjan kirjahyllystäsi?)